הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - CC BY-NC-SA 2.5 אסור בשימוש מסחרי
בס״ד - כל הזכויות שמורות (c) ל הרב אהרון צבי רומפלר שליט״א

קונטרס קול קורא

בענייני צניעות וחינוך

דברים שהוחלט לפרסם באסיפת הרבנים והרמי״ם הגאונים שליט״א
מהדורה חדשה מתוקנת ומורחבת עם הרבה הוספות חשובות
[ובתוכם גם הדרכה לגידול הילדים, ושיגדלו בהרגעה נפשית בס״ד] [נוסח הוצאה של מהדורה שניה סיון תשס״ט לפ״ק]
ועתה בהוצאה זו נתוספו עוד הרבה דברים חדשים ובסופו ד׳ פרקים מתוך הקונטרס החשוב כי אתה אבינו
מהדורה שלישית - יו״ל בס״ד חשון תשע״א - ע״י מכון אור הישועה - ירושלים עיה״ק ת״ו

הקדמות • פרק א׳ - קול קורא במדבר ... • פרק ב׳ - ידיעות חשובות מחז״ל ומספרים הקדושים • פרק ג׳ - הרימו מכשול מדרך עמי • פרק ד׳ - גדרי ופרטי הצניעות • פרק ה׳ - כשלונות בחינוך ותוצאותיהם • פרק ו׳ - חובת השעה - ואביט ואין עוזר • דרשה שנאמרה לנשים באולם בנות ירושלים ...

הקדמות

דף השער הסכמות לוח ראשי תיבות בעזהשי"ת הקדמת המפיץ ומביא לבית הדפוס דברי המערכת להוצאה החדשה דבר אל הקורא וזאת למודעי אל הנשים הצדקניות די בכל אתר ואתר והרוצות שיהיה להן חלק ...

פרק א׳ - קול קורא במדבר ...

א׳ ב׳ ג׳ ד׳

פרק ב׳ - ידיעות חשובות מחז״ל ומספרים הקדושים

א׳

פרק ג׳ - הרימו מכשול מדרך עמי

א׳ ב׳ ג׳ ד׳

פרק ד' - גדרי ופרטי הצניעות

א' ב'

ג' - ואלו הן קצת פרטי הלכות צניעות

הלכה א' - בענין כסוי הגוף הלכה ב' - בענין כסוי הרגל שמתחת הברכיים הלכה ג' - בענין כסוי הראש הלכה ד' - בענין אופן וצורת הבגדים הלכה ה' - בענין יפוי וקישוט תכשיטים הלכה ו' - בענין התנהגות הצניעות הלכה ז' - בענין הפרדה בין אנשים לנשים הלכה ח' - בענין טיפול רפואה אצל רופא איש הלכה ט' - בענין הלויית המת וביקור בבית החיים הלכה י' - בענין חיוב התרחקות בין אנשים לנשים הלכה י"א - בענין איסור קירוב הדעת בין איש לאשה הלכה י"ב - עוד כמה פרטי הלכות בצניעות הלכה י"ג - בענין איסור יחוד בקרובים ובקטן וקטנה

ד'

פרק ה' - כשלונות בחינוך ותוצאותיהם

א' ב' ג' ד' ה' ו' ז' ח' ט' י' י"א

פרק ו' - חובת השעה - ואביט ואין עוזר

א' ב' ג' ד' ה'

דרשה שנאמרה לנשים באולם בנות ירושלים

...

פרק א' פרק ב' פרק ג' פרק ו'

הקדמות

דף השער

אע״פ שהקונטרס הופץ חינם בקשתינו שטוחה לאלו שחשוב בעיניהם שיואילו בטוב לבם לשלוח לנו (בתורת נדבה) תמורתו סכום של 5 ש״ח (שהוא פחות ממחיר הקרן) בכדי לאפשר לנו להפיצו בעוד מקומות שעדיין לא הופץ ואין לנו בזה שום מסחר ורווח כי הכל נעשה לש״ש, וכל המוסיף זכות הרבים תלוי בו ויוסיפו לו ברכה מן השמים. כתובת לשלוח תרומות - ת.ד. 57934 ירושלים

להשיג הקונטרס, להערות, ולתרומות עבור הדפסת והפצת הקונטרס,

להתקשר: 0573103547, פקס 025002190, בארה״ב 7182103417

לנשים, וכן לדעת היכן יש להשיג הקונטרס בכל איזור באה״ק: 025389284

אפשר להשיג הקונטרס גם מתורגם לשפת אידיש ואנגלית (ונקוה שבעזה״י עם הזמן יתורגם לשפות נוספות).

ניתן רשות לצלם ולהפיץ הקונטרס לזיכוי הרבים בלבד (ולא למסחר) ובתנאי שיהיה בלי שום שינוי כל שהוא (לא בפנים ולא בשער ולא בשום צורה שהיא)

הסכמות

וזאת למודעי כי ישנם עוד הסכמות מרבנים ואדמו״רים הגדולים ומפורסמים ועדיין לא נכנס לדפוס תוך הקונטרס, ואי״ה יופיע בספר המלא בקרב מחנך.

בית דין צדק לכל מקהלות האשכנזים שע״י ״העדה החרדית״ פעיה״ק ירושלם תובב״א

בס״ד ט״ז מרחשון תשס״ז

ראינו דברי הקול קורא לצניעות באסיפת רבנים ובודאי ראוי ונכון לחזק ענין זה, ובפרט בדור פרוץ כבזמנינו וראוי לכל בתי חינוך לבנות ללמוד בעניני הצניעות שזהו יסוד ועיקר ביהדות בכל בית בישראל. ולכן אנו מחזיקים פעולות אלו שיביא בס״ד לחיזוק וברכה.

הכו״ח למען הצניעות, הבי״ד דפעיה״ק ירושת״ו
נאם: **משה שטרנבוך ראב״ד**

נאם : **אברהם יצחק אולמן** - נאם : **נפתלי ה. פרנקל**
נאם : **יהושע ראזענבערג** - נאם : **יעקב מנדל יאראוויטש**

בוודאי חיוב לחזק עניני הצניעות בבנות ישראל ותבוא ברכה על המתעסקים בזה.

יצחק טוביה ווייס גאב"ד

כיהודה ועוד לקרא הנני מצטרף להנ"ל ויהא רעוא שתערה עלינו רוח טהרה ממרום במהרה

ישראל גנס

הסכמת הגאונים ראשי ישיבת לייקוואד יצ"ו (למהדורה ראשונה)

ראיתי את הקונטרס החשוב קול קורא מאסיפת הרבנים עם הסכמות מגדולי התורה בארה"ק בענין הצניעות, לעורר ולהמשיך הלבבות בדרכי נועם ובדברי חכמים בנחת נשמעים, קריאה לתיקון ולשיפור ענין הצניעות שהוא יסוד קדושתן וטהרתן של ישראל וידוע חומר הענין שגורם ח"ו שתסתלק שכינה מישראל ומכביד עול הגלות ר"ל כדאיתא בספרים. ואשרי חלקם של המוציאים לאור קונטרס חשוב זה שזכו להיות ממזכי הרבים. ויה"ר שיזכו להפיצו ברבים ושיתקבלו דבריהם ושיצא מזה חיזוק ובזכות זה נזכה לראות בהרמת קרן התורה והמצוות ובביאת גואל צדק בב"א.

ארי' מלכיאל קוטלר באמו"ר הגר"ש זצוק"ל - **ירוחם אלשין** - **דוד צבי שוסטאל**

הכותב וחותם למען יסוד קדושת וטהרת חמדת ישראל

שמואל באאמו"ר גאון ישראל מוה"ר שלמה זלמן זללה"ה אויערבאך

הרב צבי הירש גרינהויז - זכרון מאיר בני ברק

כידוע שהנושא של צניעות כהיום הוא ענין שקשה ביותר לדבר ולעורר עליו, ואפי' אצל נשים כשרות ובנות עם שאיפות טהורות, הדבר הזה מכביד עליהם במיוחד, עד שלדאבונינו שומעים ביטויים כאֵלו מדת הצניעות ממש שנואה עליהן ביותר, ואם רוצים לאסוף ציבור גדול צריכים להסוות מטרת הכנס.

ואולם הסיבה העיקרית לזה היא, שאין כמעט מי שיודע להסביר התוכן הפנימי של הענין היסודי הזה, ולתת הבנה ברורה ביופי ונעימות הדבר הנשגב הזה, שהוא הכתר של בת ישראל ובו התקשטו והתפארו בנות יהודיות בכל דור ודור.

ועל כן בודאי מצוה לפרסם הקונטרס הנפלא והמיוחד אשר נקרא בשם בקרב מחניך (ובמקוצר בלי הרחבת הדברים במקורות והערות נקרא "קול קורא"), אשר בו מוסבר בהרחבה בשפה ברורה ונעימה שלב אחר שלב ע"פ מקורות נאמנים שמדת הצניעות היא מושרשת בעומק נפש האדם ומקיפה כל חיי האדם בכל פעולותיו בין בגברים בין בנשים, ולמה על הנשים מוטל החיוב ביותר ואיך הוא כבודם ותפארתם, ואיך הוא מרומם ומנעים כל חייהם, והרווחים הגדולים שמקבלים כתוצאה מחיים כאלו גם בעוה"ז ומכש"כ בעוה"ב.

ואין ספק שמי שלומדת בקונטרס הזה תקבל הבנה חדשה לגמרי במדה הגדולה והיסודית הזאת, ותשאב ממנו גם עוז ותעצומות לעמוד בגבורה ובגאון בנסיונות המיוחדים שבדורינו, וגם תשפיע על אחרות לעשות כמוה בס״ד גדולה.

ואחרי ההקדמות שבפרקים הראשונים שבקונטרס יהיה קל ללמוד גם הפרק הכולל ההלכות המצויות שנתקלות בהן, שנכתבו בדקדוק גדול אחרי עיון רב ע״פ המקורות בשו״ע והפוסקים המקובלים עלינו, בהתאמה עם המצבים המיוחדים שבזמנינו, וגם אלו נערכו בהסברה מלאה המתקבלת על הלב ומיקל מאד בקיומן וביישומן למעשה.

ובסוף יש פרק על חינוך הילדים ולימודם של הבנות בזמנינו, המגלה איך שתורתינו הק׳ יורדת לעומק נפש הילד ומסירה בעיות ומכשולים המצויים במסילת החינוך של צאצאינו היקרים.

ובגלל נחיצות הענין, יצאתי מגדרי וצירפתי שורות אלו להסכמות הרבנים הגאונים שליט״א כיהודה ועוד לקרא.

ויה״ר מלפני אבינו שבשמים שיערה עלינו רוח ממרום להתעוררות לחיים של קדושה וטהרה ונזכה לביאת גואל צדק בב״א

הצניעות הוא יסוד לקדושת ישראל
וכל השראת שכינה בישראל תלוי בזה, לזאת
כל חיזוק והתעוררות לחזק גדרי הצניעות ראוי לברכה

נאום מיכל יהודה ליפקוביץ

הנני מצטרף לחיזוק הצניעות

נסים קרליץ

(הגאון ר״נ שליט״א דפדף על כל דפי הספר ובפרט על פרטי ההלכות על כל הלכה והלכה לפני שנתן הסכמתו)

גם אני מצטרף להנ״ל

יהודה מועלם

אנו המו״ל של תורת אמת מבקשים מחילה מגדולי הדור שהבאנו כאן, אם מסיבה טכנית גרידא הבאנו את הסכמותיהם בסדר שאינו לפי כבודם.

לוח ראשי תיבות

בכדי להקל על הנשים שלא רגילות לראשי תיבות הצגנו פה פענוח לכל הראשי תיבות שמופיעים בתוך הקונטרס.

א״ר = אמר רבי
א׳ = אחד / אחת
א״א = אי אפשר
אבה״ע = אבן העזר (חלק ד׳ מחלקי השו״ע)
או״א = אחד ואחד
או״ח = אורח חיים (חלק א׳ מד׳ חלקי השו״ע)
אח״כ = אחר כך
אכי״ר = אמן כן יהי רצון
אע״פ = אף על פי
אעפ״כ = אף על פי כן
ארה״ק ארץ הקודש

בא״ח = בן איש חי
ב״ה = ברוך הוא, ברוך השם
באופ״ז = באופן זה
בב״א = במהרה בימינו אמן
בהמ״ק = בית המקדש
בזה״ל = בזה הלשון
בכ״ז = בכל זאת
ב״מ = בר מינן
במק״א = במקום אחר
בנ״א = בני / בן אדם
בנ״י = בני ישראל
בעוה״ר = בעוונותינו הרבים
בתו״ד = בתוך דבריו

ג״כ = גם כן

ד׳ = השם
דבה״ק = דבריו הקדושים
ד״י = השם ישמרינו, השם ירחם

ה״ז הרי זה - הרי זו
הגאו״ש = הגאולה שלימה
הגה״צ = הגאון הצדיק
ה״ה = הוא הדין, הרי הוא
הנ״ל הנזכר לעיל
הק׳ = הקדושה - הקדוש
הרה״ק = הרב הקדוש
הר״ר = הרב ר׳
השי״ת = השם יתברך

וז״ל = וזה לשונו
וכ״כ = וכן כתב
וכיוצ״ב = וכיוצא בו

זוה״ק = זוהר הקדוש
ז״ע = זכותו יגן עלינו
ז״ל = זכרונו לברכה, זה לשונו
זל״ז = זה לזה

ח״א = חלק א׳, חיי אדם- חכמת אדם
ח״ו = חס ושלום, חלילה וחס
חזו״א = חזון איש
חז״ל = חכמינו זכרונם לברכה
ח״ח = חפץ חיים
ח״ש = חוט שני (להגאון ר׳ ניסים קרליץ שליט״א)

טו״ב = בגמטריא י״ז
טוש״ע = טור שלחן ערוך

יו״ד = יורה דעה (חלק ב׳ מחלקי השו״ע)
י״ל = יש לומר
י״ל״ד = יש לדעת
יערו״ד = יערות דבש
יצה״ט = יצר הטוב
יצה״ר = יצר הרע
יר״ש = יראׅ/ יראת שמים
ית׳ = יתברך

כי״ר = כן יהי רצון
כ״כ = כל כך
כ״מ = כל מקום - כמה מקומות
כמו״כ = כמו כן /כמה וכמה
כמש״כ = כמו שכתוב
כמשאחז״ל = כמו שאמרו חז״ל
כנ״ל = כנזכר לעיל
כעי״ז = כעין זה

ל״ע = לא עלינו
לפ״ז = לפי זה
לשה״ר = לשון הרע

מכש״כ = מכל שכן
מסנ״פ = מסירת נפש
מק״א = מקום אחר
מ״ש = מה שאיתא, מה שכתב, מה שהביא
משא״כ = מה שאין כן
מש״כ = מה שכתב
מ״ר = משה רבינו
מ״ת = מתן תורה
מתו״ד מתוך דבריו

נחו״ר = נחת רוח

סטו״א = סטרא אחרא
ס״ל = סבירא ליה
ספה״ק = ספרים הקדושים

עה״ת = על התורה
עוה״ב = עולם הבא
עוה״ז = עולם הזה
עו״כ = עוד כתב
ע״ז = על זה
ע״י = על ידי
ע״י״כ = על ידי כך
ע״כ = עד כאן, על כרחך
עכ״ד = עד כאן דבריו

עכ״ל = עד כאן לשונו
עכ״פ = על כל פנים
ענ״ז = ענין זה
ע״פ = על פי
ע״ש / עי״ש = עיין שם
ע״ע = עיין עוד, עד עתה
עמ״ש / עמש״כ = עיין מה שכתב

פרש״י = פירוש רש״י

ק״ו = קל וחומר
ק״ל = קל להבין

ר״ל-רח״ל = רחמנא ליצלן

שא״ד = שאר דבריו
שו״ע = שולחן ערוך
ש״ק = שבת קודש

ת״ח = תלמיד חכם, תלמידי חכמים
תוה״ק = תורה הקדושה
תומ״צ = תורה ומצוות
ת״ל = תהלה לק׳ל
תנדב״א = תנא דבי אליהו

בעזהשי״ת

הספר הנוכחי הנקוב בשם קונטרס ״קול קורא״ אשר זכינו בס״ד לתת לפניכם היום (שהוא ספר מקוצר מתוך הספר החשוב הנקוב בשם ״בקרב מחנך״) הוא קול קורא מתוך לבם של הרבנים הגאונים והרמי״ם שישבו יחד באסיפה שהתקיימה כנסיה לשם שמים בהשתתפות הרבה רבנים וגאונים מפורסמים שליט״א שהשתתפו שם מכל מיני חוגים שונים גם מרבנים החשובים של הבד״ץ וגם מרבנים הגדולים מעדות הספרדים ועוד למטרת חיזוק בדקי כרם בית ישראל, והתעוררה נחיצות הענין להמציא עבור הנשים והמון העם חומר קריאה בענינים אלו להבהרת והסברת הענינים בלשון חכמים מרפא המדבר אל הלב ובדברי חכמים שבנחת נשמעים (מה שלא נמצא עדיין חומר קריאה בצורה זו אלא משמיעים להן תמיד בקול רעש גדול אשר למשמע אזנם דאבה נפשם כי מרגישים בזה לחץ ודוחק לפי חולשת העצבים והסבלנות ששורה היום בפרט אצל הנשים מפני חולשת המזגים כהיום, אשר על כן נחוץ להמציא להם ספר בצורה כזאת) שיעניק להן אור חדש בהענינים ועל ידי כך יהיה להם בזה תרופה להחיות את נפשם, ואז בודאי יהיו נמשכים אחריו בעבותות אהבה בלהבות אש של מעלה השורף את חלק הרע שבלב ואינו

מכלה ומדאיב הנפש אלא תוכחת מגולה באהבה מוסתרת, ועל ידי כך בודאי ישנו את השקפתן לטובה בס״ד וכל הנשים יתנו יקר למצוה וזכות גדולה זו שניתנה במיוחד לנשים שבזה יזכו לרב טוב הצפון וכמשאחז״ל (ברכות י״ז.) גדולה הבטחה שהבטיחן הקב״ה לנשים יותר מן האנשים ע״ש, ושמו הרבנים את עיניהם על הגה״צ דתהלות ישראל (שגם היה נוכח באסיפה הזאת) שהוא מסוגל לכתוב בצורה זו, וחפץ ד׳ בידו הצליח בס״ד להוציא לאור מרגניתא זו דלית לה טימי, ויצאה לאור המטרה המבוקשת להוציא דבר נאה ומתקבל בלב להחיות את נפש הקורא כנזכר לעיל כמו שמעידות על כך נשים רבות שכבר קראו את הקונטרס בהוצאות הקודמות שמעולם לא הזדמן להם לקרוא חומר עשיר ומשמח המדבר אל לבן בדרכי נועם כמו קונטרס זה תהלה לק׳ל.

(בכל ההוצאות שלפני הוצאה זו העלמנו את שם הרב שכתב את הקונטרס מטעם שמתבאר בהמשך ההקדמות, ועתה בהוצאה זו אנו מודיעים את שם הרב הכותב שהוא הגה״צ דתהלות ישראל שליט״א כפי שיתבאר).

היות ונשאר מקום פנוי בסוף הקונטרס ספחנו גם ד׳ פרקים מתוך הקונטרס החשוב כי אתה אבינו שיש בו הרבה חיזוק בענין הצניעות.

הקדמת המפיץ ומביא לבית הדפוס

אודה את ד׳ בכל לב על אשר נפל חבלי בנעימים להיות שותף לעבודת הקודש הלזו וזכיתי בס״ד לאדפוסי אדרא קונטרס זה ולהפיצו בישראל לזכות את הרבים להאיר עינים עוורות ולהרוות נפשות הצמאות לשמוע דבר ד׳ מאירת עינים ומשיבת נפש ומשמחי לב.

והנה במהדורה זו החדשה קִבֵּל הקונטרס פנים חדשות לגמרי עם הרבה הוספות חשובות ונחוצות וגם הרבה הדרכות בענינים מעשיים בגידול הילדים שישפיע עליהם בס״ד גם הרגעה נפשית שיועיל להם גם כשיגדלו ולכל משך חייהם.

מהדורה חדשה זו יוצאת לאור בב׳ סוגים שונים,

אופן א׳ קונטרס הנוכחי המקוצר בשם ״קונטרס קול קורא״ שמכיל בתוכו רק את הפנים בלי הערות שלמטה, והוא מה ששוה לכל נפש ואינו קשה לקיים (גם את פרק ההלכות שבו), **וזה מה שזכינו בס״ד** (ע״י השתדלות מרובה להשיג נדיבים בעם למטרה קדושה זו, ועדיין יש מקום להתגדר ולזכות בכך למי

שרוצה) לזכות את הצבור במתנת חנם לאלו שאין להם האפשרות או שאין להם מספיק הערכה לענין זה שיקנוהו בדמים.

אופן ב' יצא לאור ספר המלא ונקוב בשם "בקרב מחנך" המכיל בתוכו גם הערות והשלמות המלאים פנינים יקרים אשר כל א' וא' מהם קובע ברכה לעצמו בידיעות נחוצות וחשובות מרגניתא דלית להו טימי, ועוד יש שם בתוך כל ההערות אוצר מלא של יסודות חשובות בענינים אחרים בהשקפת היהדות שמתבארים שם בדרך אגב מענין לענין עד שמצטבר ביחד כמו ספר שלם אשר קובע ברכה לעצמו בהיקף הרבה ענינים בבהירות נפלאה אשר מכיל בתוכו גם הרבה כללים ועצות נפלאים והדרכות מועילות בכל מהלך החיים, והדרכות איך לחיות עם השקפת האמונה ובטחון בפועל למעשה אשר הם דברים הנחוצים לכל אחד ואחד ללומדם ולדעת הדברים על בוריין.

עוד נמצא שם בספר בקרב מחנך הוספת פרק ז' בשם אל תטוש תורת אמך, גם נתוסף בהם חלק הנקרא מלואים (ענינים ששייכים רק לאנשים ולא לנשים) אשר שם הובא קצת בירור וליבון ומקורות הענינים ומשא ומתן בהם ועיונים בעומק יותר (וגם בדרך אגב מתברר שם עוד שאר ענינים חשובים שקובעים ברכה לעצמם) ועוד הוספה בשם הוספת המפיץ שלקטתי קצת אמרים מדברי גדולי עולם שיש בהם כדי לעורר הלבבות, ועוד מדברים שנזדמנו לידי מעובדות שנושעו נשים בזכות שקבלו על עצמן תיקונים והידורים בצניעות, ובסך הכל אפשר להגדיר את הספר בתואר כרכא דכולא ביה בס"ד, ואע"פ שעם כל ההוספות נעשה כבר ספר שלם בכל זאת אינו מעייף את הקורא מכיון שנכתבו בצורה שהוא קל לקריאה כאשר יראה הקורא, ואותן הנשים שחשקה נפשן לדעת את תורת הצניעות בדרגה עוד יותר גבוהה וביותר עומק באיכות הדברים יש להן להשיג את הספר המלא.

והיות ולא היה די כסף להפיץ את הקונטרסים כפי הצורך וכפי גודל הבקשה של רבים הרעבים וצמאים לשמוע דבר ד', לכן בנתיים מה שזכינו לחלק חנם הוא רק כעשרים וחמש אלף טופסים אשר הוא כמות קטנה מאד לעומת המבוקש, ותהלה לק"ל שהנשים הרבות שקראו את הקונטרס מעידות שזה הרווה את נפשן כמים קרים על נפש עייפה והשפיע להקל מעליהן נסיונותיהן בענינים הנזכרים והתעלו בשיפור דרכם עם שמחה והתרוממות שלא טעמו עדיין טעם כזה לפני כן, והנה ידוע מה שאמרו חז"ל בגודל זכות המזכה את הרבים שאין חטא בא על ידו, ובספרי מוסר מבואר עוד ענין גודל זכותו של הזוכה במצוה שאין לה דורשים שגורם בזה נחת רוח גדול מאוד למעלה ושכרו הרבה מאוד בלי גבול.

והנה עתה אחרי שזכינו שהתעוררו נדבנים להוזיל מכיסם סכומים הגונים לענין הנשגב הזה להפיץ הקונטרס על פני כל הארץ כי בטחוני

ואמונתי חזקה שבזכות תיקון ענין הצניעות בעולם ובפרט אצל משפחות החרדות לדבר ד׳ בודאי זה יגרום התעוררות גדולה בשמים להמתקת הדינים הקשים מעלינו ולהתקרבות הופעת הגאו״ש ברחמים בהמתקת החבלי משיח ושתהיה מלחמת גו״מ בניקל ובחסד וברחמים.

ועתה שאלתי ובקשתי עוד לכל שאר נדיבי עמינו למי שדבר ד׳ יקר בעיניו שיתעוררו ג״כ לקחת חבל במצוה גדולה זו בסכום הראוי להתכבד בכדי להמשיך להפיצו לשאר המקומות ולזכות גם אותם בענין הנשגב להרבות גבולי הקדושה ולהכניס השכינה גם בבתיהם ע״י קיום מצות והיה מחניך קדוש ועי״ז נזכה גם אותם שיזכו להתקיים בהופעת הגאו״ש בב״א, ואוסיף בזה לבקש מכל מי שמבין נחיצות הענין ורוצה שיהיה לו חלק במצוה רבה זו של זיכוי הרבים ואין בידו מכיסו שיואיל נא בטובו להשיג נדבנים למטרה הנשגבה הזאת ובזה תהיה לו זכות יותר גדולה כמשאחז״ל (ב״ב ט׳.) גדול המעשה יותר מן העושה, וכמו״כ להשתדל להפיץ הקונטרס גם בשאר מקומות בעולם בכל מקומות מושבותם של בנ״י ע״פ תבל, (ועוד שאיפתינו נטויה לתרגמו בשפות נוספות בס״ד), וכל מי שיפעול למטרה קדושה זו בטחוני חזק שבודאי יתברך ממעון הברכות ויוושע בדבר ישועה ורחמים וימלא ד׳ משאלות לבו לטובה בכל מילי דמיטב אמן סלה.

השיר והשבח לבורא כל עולמים שזכינו לאדפוסי אדרא ולהוציא לאור מחדש את הקונטרס קול קורא הנוכחי שהוא מקוצר מתוך הספר המלא המכונה בשם בקרב מחניך, דהיינו שנמצא כאן רק חלק הפנים של הספר בקרב מחניך כמבואר בהקדמת המפיץ, וחלק זה המקוצר כבר הוצא לאור כמה פעמים בס״ד, ותהלה לק׳ל שעשה פרי למעלה למעלה מן המשוער שהשפיע על הרבה נשים ועל הרבה משפחות שלימות לעשות מהפיכה גדולה בלבן והוציא מהן השנאה הכבושה והמתח שהרגישו לפני זה כלפי נושא הצניעות ועל ידי כך שינו השקפתן ונכנס בלבן אהבה רבה והערכה גדולה לענין הצניעות ושפרו לגמרי התנהגותן בענין הצניעות וגם הרבה נשים שפרו דרכיהן על כל פנים במקצת.

והנה עד עכשיו הודפס הקונטרס בעילום שם הרב הכותב את הקונטרס לא הסכים שיהיה נקרא על שמו ונימוקו עמו שאיננו אלא שליח ציבור של הרבנים החשובים שליט״א ומאחר שהוצא לאור בעילום שם המחבר לא היה יאה להוציאו לאור בלי הסכמת גדולי הרבנים, ועוד מכיון שיש בו גם הלכות לא הסכים הרב שיצא לאור בלי הסכמות מעוד רבנים ואע״פ שכל ההלכות שבכאן מובאים ממקורות נאמנים מפוסקי הדורות הקדמונים הידועים ומקובלים לכן הכלל ישראל(כמבואר בהערות ובמלואים) כפי שעיניכם תחזינה מישרים, עם כל זה כדי שלא יאמרו אולי כל הנאמר בו הוא שיטה יחידאה ולית הלכתא כוותיה, לכן חשוב שיהיה עליה הסכמות שגם שאר גדולי הרבנים יעברו על הדברים ויעידו על נכונות הדברים ובכדי שלא יתנו הרבנים הסכמותיהם רק מפני כבוד הכותב בלי

לעמוד על הדברים אם נכונים הם על כן לא הודענו להם כלל מי הוא הרב הכותב ונמצא שעדותן הוא על עצם הדברים.

והנה היות שעתה כבר נשמע ונודע בין החיים מבטן מי יצאו דברים יקרים הללו (ובפרט ע"י אלה האנשים שרגילים לסגנונו המיוחד של הרב שליט"א על ידי קריאת שאר דברי הרב ומאמריו המיוחדים במינם שהבינו שממעין א' יצאו) על כן אין שום סיבה וטעם להעלים שם הכותב, ולכן הננו בכאן להודות להגה"צ דתהלות ישראל שליט"א שהתנדב לקחת העול הזה על שכמו ויט שכמו באהבה לסבול עול הקשה הזה על כל העומס וטרדה דמצוה שכבר עמוס עליו, ותשואות חן חן לו ושכרו כפול ומכופל מן השמים ובכל אשר יפנה יצליח וישכיל מעתה ועד עולם אמן כן יהי רצון.

והנה עד עכשיו יצא לאור החבור כמה פעמים לפני העריכה וההגי"ה הראויה, ועתה תהלה לק'ל יום בשורה הוא לנו שזכינו לברך על המוגמר בצורה מתוקנת יותר על כל פנים ממה שהיה עד עכשיו ואע"פ שעדיין לא נשלמה העריכה והגה"ה הראויה מחמת חסרון כיס כי בעוונותינו הרבים אין למצוה זו כ"כ דורשים ונדבנים שיבינו חשיבות מצוה זו ועל כן נעשית כל העבודה בחינם ע"י נדיבי לב ומטעם זה נמשכה העבודה זמן רב, ומכיון שראינו שלאחרונה מצב הצניעות יורד עד התהום ד' ישמרנו לכן החלטנו שאי אפשר לעכב עוד את ההוצאה לאור, על כן תמכנו יסודותינו במאמר החכם (בעל חוה"ל) מן הזהירות שלא להזהר יותר מדי, ובקשתינו שטוחה לפני הקוראים החשובים שאם המצא תמצא איזו שגיאה בכל אופן שהוא נא לדון אותנו לכף זכות, ונשמח לקבל כל הערה שתהיה בכדי לאפשר לנו לתקן במהדורות הבאות בס"ד, ואנו תהלה לאלקי עולם שזיכנו לברך על המוגמר ולהנות את הבריות בבושם החשוב הזה, ויהי רצון מלפניו יתברך שזכות מצוה גדולה זו תכריע את הכף לזכות כל כלל ישראל ונזכה בזכות זה להופעת הגאולה שלימה בקרוב ברוב רחמים וחסדים במהרה בימינו אמן.

דברי המערכת להוצאה החדשה

חשון תשע"א לפ"ק פה ירושלים עיה"ק תובב"א

בס"ד

אודה ד' בכל לבב על אשר זיכני להיות שליח מצוה גדולה זו לזכות את הרבים במצוה רבה זו של הצניעות אשר היא תשבחתה ותפארתה של כלל ישראל ושל בנות ציון היקרות בשמירת קדושתן בגן נעול ומעין

חתום, ובכל הדורות בזמן גלותינו עד דורינו היום היה לנו בזה קצת נחמה שעדיין מקדש זה המעט נשאר בינינו וכמו ששיבח בלעם בנבואתו את כלל ישראל בשבח מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל ופרש״י (שם) שהוא מרמז על זמן גלותינו שמקדשינו לא ניטל מאתנו לחלוטין ח״ו אלא עדיין ממושכן עבורינו והוא על ידי שבחן של אהלי בנ״י הצנועות, (ובזה יובן שב׳ הפירושים ברש״י שם שלובים זע״ז).

ועתה בעוונותינו הרבים נחרב ביותר גם מקדשינו זה כי עתה בעוונותינו הרבים מצוה זו מוזנחת ומושפלת עד שאול תחתית יותר מכל שאר הדברים, ואוי לנו שנפלה עטרת ראשינו הזאת ובמקום גדולתה ותפארתה של בנות ציון היקרות אתה מוצא שפלותה וטומאתה בשוליה ר״ל כי כבר הגיע למצב כזה אשר הראשונות שאצלן נתפס ומתפרסם המאדע החדש הפרוץ הוא דוקא מבנות עמינו ד״י, ועל מצב כזה נאמר בודאי (ישעי׳ ס״ג ה׳) שד׳ יתברך מתאונן ומתמה ואומר ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך (להביא את הגאולה שלימה) ובודאי הכונה גם על מצוה זו כי הרי זו היא שבכחה להמשיך השראת השכינה ולהחיש לנו את הגאולה שלימה ברחמים והיא ההגנה עלינו מכל צרה וצוקה אשר מתוחה ח״ו על ידי גודל הקטרוג ומדת הדין, ושרצונו יתברך להמתיקם ולבטלם מעלינו, ועל כן דוה לבו יתברך על כל זה על שאין אנו נותנים לו יד ותמיכה אליו יתברך לטובתנו והשכינה כביכול מצטערת ומתפלשת בעפר על אבדן ילדיה בבחינת מאבד עצמו לדעת (מבלי דעת) על ידי שאין אנו שמים לב לתמוך בו כביכול לאפשר לו לעזור לנו ולהצילנו על ידי שמירת מצות הצניעות כמו שמפורש בתוה״ק שבזכותה הקב״ה מצילנו כמש״כ (דברים כ״ג ט״ו) כי ד׳ אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך (בתנאי) ולא יראה בך ערות דבר (שלא לגרום ח״ו) ושב מאחריך, והרי זה דומה לאב שרואה בנו יחידו אהובו שהוא בסכנת אבדון והאב בא לקראתו להצילו והבן מפני גודל טפשותו איננו מושיט לו ידו שיוכל אביו לאחוז בו ולהוציאו מבור ההריגה שהוא נמצא בו מפני שאינו מבין כלל את מצבו שהוא נמצא בסכנת אבדון ועל כן הרי הוא מזלזל בהענין מבלי שימת לב, ואפשר לתאר לעצמינו כמה גדול הוא צערו וכאבו של האב המרחם על בנו כשרואה שבנו לא נותן להצילו רק מפני התרשלותו וזלזולו מבלי דעת, ועוד מבואר בנביא ישעי׳ (פ״ב י״ח ופ״ד ב׳ לפי פירוש הרד״ק וכ״מ מפרש״י שם) שלפני הגאו״ש צריך להסתלק ולהתבער מבנות ישראל בגדי פריצות (ושא״א להגאו״ש להופיע לפני זה) ע״ש, ולכן מי שאיננה מסלקת את זה מבחירת עצמה ורצונה הטוב הרי היא ח״ו בסכנת קיום לפני הופעת הגאו״ש ובמלחמת גוג ומגוג, ועל כן כל מי שאהבת ישראל ואהבת ד׳ יתי׳ נוגע ללבו יש לו בודאי לדאוג לזכות את כל הכלל ישראל בענין זה שיבינו כולם את חומר הענין וגודל הסכנה שיש בה אם לא יתקנו את עצמם תיכף ומיד, על כן בודאי אין לך מצוה גדולה מזו היום לאוקמא שכינתא מעפרא ולתמוך בה לגאול אותה מצערה (על בניה היקרים) ומגלותה.

וידוע מה שמבואר בספרי מוסר שמצוה כזאת שאין לה דורשין הרי היא נחשבת כמת מצוה שגדולה וקודמת היא לכל המצוות שבתורה והעוסק בה זכותו גדולה עד אין שיעור וערך, ועל כן עלי להודות לד׳ שזיכני להשתתף בסוד ישרים בין הרבנים החשובים שהתאספו בלי נגיעה עצמית אלא בכוונה טהורה בכנסיה לשם שמים למען הרבות כבוד שמים, ואע״פ שכבר מזמן יעצוני ויסרוני כליותי שנחוץ לחבר חבור לצורך בנות ישראל בצורה זו ושבודאי זה יגרום בס״ד שינוי בלבות בנות ישראל בהשקפתם כלפי מצות הצניעות לקיימה מאהבה רבה ויתרומם לבם לשאוף להיות בצורה של אמהותינו הקדושות וזקנותינו הצדקניות שבכל דור ודור בצניעות הראויה לבנות ישראל, אבל לא זכיתי שתאמר על ידי עד שתהלה לק׳ל לעת כזאת הזמין ד׳ יתברך לידי הזדמנות זו להיות שליח צבור במצוה דרבים ורבנים גדולים וחשובים אשר שלחוני ועל ידי זה נתוסף חשיבות להמצוה להיותה מצוה דרבים שכחה יותר גדול לפעול את המבוקש בס״ד, ושמחתי כעל כל הון ואשתחוה ואודה לד׳ על שאינה לידי הזדמנות זו להוציא מחשבה טובה זו לפועל בדרגה יותר מעולה ממה שהתכוננתי אליה.

ועל כן עלץ לבי בד׳ על שעלה עלי הגורל לד׳ וחבלים נפלו לי בנעימים ובשמחה לקחתי המשרה על שכמי ואזרתי חיל לקיים מה שאמרו חז״ל במקום שאין אנשים השתדל להיות איש, ואברך את ד׳ אשר יעצני ואליו אשא עיני בתפלה שיעמוד לימיני בל אמוט ח״ו ויצילני משגיאות ויצא מתחת ידי דבר מתוקן, ויהא רעווא דאימא מילתא דתתקבל בלבות בני ובנות ישראל הכמהים וצמאים לעשות רצון קוניהם וכמו שהעידו חז״ל (סנהדרין ע״ו:) ופרשו הפסוק למען ספות הרוה את הצמאה שבני ישראל נקראים צמאה (ופרש״י שם) כי הם צמאים ותאבים ליראת יוצרם ולקיים מצותיו ע״כ,

ואודה בזה לכל המשתתפים בנדבת לבם הטוב לעמוד לי לאחיעזר בעבודת הקונטרס הזה ללקט וללבן הדברים כראוי, וכן הנני בזה להודות להמתנדבים בעם שהוזילו מכספם סכומים הגונים בכדי להוציא לאור קונטרס חשוב זה ולהפיצו בישראל לזכות את הרבים באוצר הגדול הזה ובזה זכו לקיים הכתוב חכם לב יקח מצות וזכות המצוה תעמוד להם שיפיקו רצון מד׳ וימלא משאלות לבם לטובה בגו״ר ויזכו לקבלת פני משיח צדקינו בעגלא ובזמן קריב בב״א.

ותהלה לק׳ל שהחייני וקימני והגיעני לזמן הזה לברך על המוגמר בעזרתו ית׳, ויהי רצון שמצוה זו תשרה שכינה ביניינו ותגן עלינו בזמנים קשים האלו, ובזכות הוספת טהרה וקדושה בכרם בית ישראל נזכה להמשיך הגאולה שלימה בהשראת השכינה המלאה בבנין בית מקדשינו ותפארתינו ברוב רחמים וחסדים ב״ב אכי״ר.

(נ.ב. ודרך אגב אפנה בזה לשאר נדיבי עמינו שיקחו חבל גם בשאר ספרים וקונטרסים שכבר מונחים באוצר בקרן זוית מבלי באי מועד לנדבת הוצאות הדפוס וההוצאה לאור והם

בענינים הדחופים ונחוצים לצורך השעה לרוות צמאון עם הקודש הנאנחים ונאנקים מלחץ ודוחק יצרם הרע ונסיונות הזמן ואין מים לשתות לעם כמו שהעידו חז״ל (סוטה מ״ט.) על זמנינו עקבתא דמשיחא שאין דורש ואין מבקש, וכבר קיים ד׳ יתׄ דבורו הטוב לשלוח רעב בארץ לשמוע דבר ד׳, ועל זמן כזה נאמר איש את רעהו יעזורו והחלש יאמר גבור אני ואע״פ שאינו ראוי ואינו כדאי בכ״ז עליו ג״כ לקיים מצות לא תעמוד על דם רעך, ויהי רצון שדׄ שפתי יפתח ומדׄ מענה לשון ויחזק כחי ויאמציני ויאזרני חיל, ומאוצר מתנת חנם יחנני לשרת בקדש להיות משואבי מים מבאר מים חיים מבאר חפרוה שרים נדיבי העם (רועי ישראל הנקראים כך בפסוק) ועל משענותם אשענה ללקט שושנים מתוך דבריהם הקדושים דברי אלקים חיים להשקות בזה צאנו יתׄ צאן קדושים וכה יעזרנו דׄ להתחיל ולסיים לחבר עוד חבורים ולהוציאם לאור עולם להרבות כבוד שמים בעולם על דבר כבוד שמו יתׄ, אכי״ר.)

דבר אל הקורא

בכדי לקבל התועלת הנרצית יש לקרוא וללמוד כל סעיף במתינות ובישוב הדעת ועל ידי כך יהיה נספג לתוך הלב, והיות שכשאדם קורא ענין חדש לפי הטבע הרי הוא מעוניין לדעת המשך ומסקנת הדברים ולכן אינו קורא במתינות הראוי, לכן לתועלת הענין אחרי גמר קריאת כל הקונטרס לחזור וללמוד כל הקונטרס לאט לאט מתחלתו קטע א׳ או אות אחד בכל פעם במתינות ויישוב הדעת ויש גם לחזור על הדברים כמה פעמים (אחרי יום ויומים וכו׳) עד שתרגיש שנחדר לתוך עומק הלב ואז יהיה לה בזה בס״ד סיוע גדול להקל על נסיון היצר שבלבה ותקבל עי״ז כח ועוז שתוכל להתגבר עליו בקלות הרבה יותר ותתעלה למעלת הצדקניות והצנועות שבזכותן עתידין להגאל בעזה״י.

וזאת למודעי

שהאותיות (הקטנות) שנמצאים בפנים הם סימנים על הערות שנמצאים באותם המקומות וההערות נמצאים רק בספר המלא (בקרב מחנך), ויש לשים לב שיתכן לפעמים שיש איזה טעויות במספר האות ולכן אם לא ימצא ההערה השייך לכאן באותו המספר יש לבדוק בלוח תיקון הטעויות שם (בספר המלא).

אל הנשים הצדקניות די בכל אתר ואתר והרוצות שיהיה להן חלק בישועתן של ישראל ובגאולה השלימה בקרוב

הנה בתקופה האחרונה תודה לקֵ"ל ישנה התעוררות גדולה אצל הרבה נשים צדקניות מבנות עמינו לחזק את שאיפת ומטרת חייהן לעשות נחת רוח להבורא ברוך הוא, ומוסיפין והולכין ומרבין פעלים רבים בכמה ענינים לזכות שאר הנשים עמהן ד' ישמרם ויחיה אותן בטוב ובנעימים, תחזקנה ידיהן ותשרה שכינה במעשה ידיהן ובזכותן נוושע במהרה בימינו כמו שאמרו חז"ל (מדרש זוטא רות פרשה ד') שבזכות נשים צדקניות עתידין להגאל.

אבל בכל זאת מצינו חובה לעורר על ענין חשוב שעדיין צריך תיקון גדול בינינו וחסרה שימת לב אצל הרבה מבני ובנות עמינו על גודל הסכנה שישנה בהעלמת עין מזה, ושיש להבין שמאחר שבדורינו זה ובפרט בתקופה האחרונה חל שינוי בעולם בהנהגת שמים כלפינו בצורה שונה מבכל הדורות שלפנינו והיינו שנתרבו הצרות ואסונות יסורי ומחלות הגוף והנפש שונות ומשונות שנלאו למצוא להן תרופה, וכמו כן מתחדשים יום יום מאורעות וגזירות שונות ועלילות שווא ועוות המשפט וגזירות לא עלינו (1) עד שנלאה וקצרה היריעה מלהזכירם ואי אפשר לפורטם, ובצורה כזאת אשר לא נשמע כמותם בכל הדורות שלפנינו אשר כל זה אומר דרשוני והרי זה סימן שישנו ח"ו חרון אף מיוחד שלא היתה כזאת (2), ועל כן עלינו לפשפש ולחפש במעשינו עד שנמצא ונדע איזה קלקול במיוחד נמצא בדורינו זה שבו דורינו שונה מכל הדורות, ואשר על כן לקינו במדה כנגד מדה בצורה שונה מכל הדורות שלפנינו.

(1) ומופיעים כהיום צרות מכל המינים ומכל הסוגים שונים ומשונים הכל ביחד יסורי ומחלות הגוף ישנים וגם חדשים והרבה מקרים שנלאו הרופאים מלפענח ולגלות מהות המחלה מהו וכמו"כ לקיחת ילדים מבית הוריהם ע"י עוות משפטי הממשלות בכל המדינות וישנם כמה וכמה משפחות ששדדו מהם כל ילדיהן ע"י עלילות שוא ועוות המשפט באופן גרוע ביותר ונתקיים ממש מש"כ בתוכחה בניך ובנותיך נתונות לעם אחר ואין לאל ידיך, וכמו"כ מתרבה שנאת ישראל בכל מדינות העולם ואפילו בארצה"ב שנתייסדה על מנת להיות מלכות של חסד ולהתחסד עם כל וכהיום מתרבה גם שם גירוי שנאת ישראל בצורה מבהילה אשר לא יאומן ולא היה מצופה ומתואר פעם שיכול להשתנות המצב כך, וכמו"כ בארה"ק מתרבה (הרבה יותר ממה שהיה עד עתה) שנאה ומלחמה נגד הדת ונגד שומרי התורה באופן נורא ומתרבה גם חילול שם שמים בכל העולם בצורה מבהילה ונתרבו גם מוסרים מבני עמינו שמוסרים ממון ונפשות ישראל לבתי משפט, וביחד עם כל זה נתרבו מחלוקת ושנאת חנם וחוסר אהבת ישראל בין עדה לעדה ובין אדם לחבירו ובין איש לאשתו וכהנה וכהנה ד"י.

(2) ואע"פ שבשנות זעם השואה משנת ת"ש היתה בודאי ג"כ שליטת הנהגת מדת הדין על הכלל ישראל וכל התוכחות הכתובות בתוה"ק גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב וגו' והיה אז ג"כ צרות וגזירות מכל מינים וסוגים יחד אשר כמוהו לא נשמע ולא נעשה כך מעולם מיום הווסדו כפי עדות הבקיאים בקורות הדורת, אבל החילוק בין אז להיום הוא שאז היה זמן של גזירה משונה מעל

ההגיון ודרך הטבע (והרי זה דומה לזמן המבול וסדום) שהיה ניכר ובולט שה״ז פקידה וגזירה משמים ושהרי זה עבור רבוי העונות שפקדו אותנו אחרי שנתמלאה הסאה והיה בזה כדי לעורר אותנו לשפר דרכינו וכמו שהיה הח״ח צועק ומעורר בקול רעש גדול ומזהיר במשך שנים לפני זה משא״כ עתה שלא זכינו לאזהרה והתעוררות מאת גדולי הדור וגם כל הצרות מוסתרים ומלובשים תוך הנהגת הטבע והעולם כמנהגו נוהג בלי שינוי וגם מה שהמצב הולך ומחמיר הוא לאט לאט וע״י כל זה איננו בולט וניכר כ״כ שה״ז פקידה ואינו מעורר לתשובה ולשיפור דרכו למי שלא שם לב להתבונן בכל המצב, וכל זה הוא סימן שאין לנו אפילו הזכות לשיעוררו אותנו (רק אם האדם יעורר א״ע בעצמו) ושהשכינה כביכול מסתתרת מאתנו בבחינת ואנכי הסתר אסתיר פני וזה מה שנקרא הסתרה כפולה שלא מורגש כלל למי שאינו מתבונן מעצמו שיש כאן הסתרה שבאה לעורר, והרי זה בא מכח כובד רבוי נורא של עונות המתחדשות בעולם כל יום וכל שעה ד״י ולכן ה״ז מצב שלא היה עדיין לפנינו.

ואחרי עיונם של גדולי הרבנים שליט״א שישבו יחד בכנסיה לשם שמים לעיין מה עלינו לתקן בבדקי בנ״י בתקופה קשה זו נמנו וגמרו שהסיבה היא בודאי ובלי שום ספק בגלל קלקול וירידת מושג ענין הצניעות (3) מה שלא היה כזה בדורות שלפנינו בין בלבוש ובין בשאר הנהגת הצניעות, ועון זה בודאי מגדיל ח״ו את החרון אף (4) יותר משאר כל הדברים כי על שאר העבירות אין השכינה מסתלקת וכמו שכתוב (ויקרא ט״ז ט״ז) אני ד׳ השוכן אתם בתוך טומאתם, מה שאין כן על ענין זה של צניעות כתוב (דברים כ״ג) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, והטעם למה ענין הצניעות חמור יותר מכל שאר הדברים הוא כי הצניעות היא דבר שיסוד קדושת כל ישראל והמשך הדורות תלוי בזה (כמבואר בפנים הקונטרס). והוא אחד מעיקרי הדברים שבעבורם מתעכב מאוד הגאולה שלימה, (כי עיקר ענין הגאולה שלימה הוא החזרת השראת השכינה בינינו וההכנה וההכשרה לזה היא ע״י דברים שמאפשרים את זה, וקלקול הצניעות הרי זה הדבר המרחיק ומונע את זה יותר משאר כל דבר).

(3) [הוספת המעתיק: הגאון בעל אבי עזרי זצ״ל פעם בדרשתו ברבים אמר בזה״ל, אנחנו נמצאים היום בתקופה בה יש בכל יום כל כך הרבה אסונות רח״ל שלא היה מעולם... ובודאי עלינו לחשוש פן נפרעים מאתנו מן השמים על פריצת גדרי הצניעות, עוד מובא בספר עולמות של טוהר (ח״א עמ׳ 97) באסון קטיפת ארבעה נפשות אברכים טהורים בהלויית הבבא סאלי זצ״ל נשאל מהגאון בעל האבי עזרי זצ״ל מה עלינו לתקן, וענה בזה״ל, התשובה לשאלתכם כתובה במפורש בדברי חז״ל במסכת שבת דף ל״ג: בעוון גלוי עריות צרות רבות וגזרות קשות מתחדשות וכו׳, והוסיף ואמר: בדורות עברו היו הדברים הללו ידועים ופשוטים, כאשר באה צרה מיד בדקו את הצניעות אם אין ערות דבר שמסלקת השכינה.]

(4) [הוספת המעתיק: פעם דרש הגאון בעל אבי עזרי ברבים ואמר בזה״ל: חוסר צניעות בפרהסיא וברשות הרבים גורר בעקבותיו חילול ה׳ נורא ואיום מלבד עצם חומר חוסר צניעות לכשעצמו, נוצר היום מצב רח״ל שאצל הערביים להבדיל, מתנהגים ביותר צניעות מאשר אצל אחינו בני ישראל והרי זה חילול ד׳ נורא שהעם הנבחר ירוד ומחולל כבודו בין הגוים.]

ואף על פי שישנם עוד קלקולים גדולים כמו בעניני מחלוקת ולשון הרע ושנאת חינם וכדומה שגם כן גורמים ריבוי הצרות ושזה מה שגרם לחורבן בית המקדש וכל שכן שהם מעכבים את הגאולה שלימה, אבל בכל זאת עונות ההם אינם חדשים בדורינו זה כלפי הדורות שלפנינו כי כבר היו קלקולים האלו בדורות שלפנינו, מה שאין כן הקלקול בענין הצניעות באופן מבהיל כזה שנפרצו כל כך גדרי הצניעות עד שכבר נשכח לגמרי כל מושגי הצניעות עד כדי כך שכשמעוררים ומדברים על עניני הצניעות בין בלבוש ובין בכל ההתנהגות לא מבינים מה רוצים

ומשקיפים ע״ז כדבר זר לגמרי וזה כך גם אצל הנשים וגם אצל האנשים, ר״ל מהאי דעתא משבשתא, זה קלקול חדש שבזה גרוע יותר דורינו משאר כל הדורות, ועכ״פ מזמן מתן תורתינו הקדושה לא היתה כזאת (5) .

(5) אבל לפני מתן תורה אע״פ שכל העולם היו שומרים על הצניעות עד שבלעם היה הראשון שפרץ גדרן בכ״ז היו גם יוצאים מהכלל כמו דור המבול וסדום, ומה שהיה לפני השואה שגם אז היה ירידה גדולה במצב הצניעות כנ״ל והחפץ חיים הזהיר שאם לא יתוקן מצב הצניעות יקרה כך, בכ״ז לא היתה הירידה אז דומה כלל לשל היום, ולכן ניתן לנו אז מקום להתעורר ע״י האזהרות וע״י שהיה בולט וניכר שיש גזירה וחרון אף משמים משא״כ כהיום שירד לגמרי כל מושג הצניעות כנזכר לא ניתן לנו גם האזהרה וההתעוררות כנ״ל.

ועוד שהרי זה הענין שעליו מעידה התורה הקדושה שבקלקולו מסיר ד׳ יתי׳ שמירתו מעלינו חי״ו ואז ממילא שולט בנו חי״ו כל מיני צרות וקטרוגים גם על שאר כל העבירות, ונמצא שעון חוסר הצניעות הוא הוא המביא וממהר עלינו גם כל שאר כל העונשים על כל שאר העבירות ועבור לשה״ר ומחלוקת ושנאת חנם בלי שום הגבלה ואריכות אף שהיה מאריך הקב״ה אפו אם היתה שכינתו בתוכינו.

ולכן אף על פי שעלינו לתקן גם שאר כל הדברים הנזכרים בכל זאת (6) בכדי לעצור המגיפה עלינו לשים כל מגמתנו ומאמצינו לתקן קודם כל ותיכף ומיד ענין הצניעות כי בתקונה בודאי נעצור ריבוי הצרות הפוקדות אותנו יום יום ובכל עת ובכל שעה ד״י, ובזה נפעול בס״ד להמשיך ולקרב מאוד את הגאולה השלימה ושתהיה ברחמים גדולים אמן כן יהי רצון.

(6) ומזה הטעם מתאמץ היצר הרע ביותר בדור הזה בכל כחו לקלקל את ענין הצניעות כי על ידי כן יכול לקטרג ולהביא עלינו חי״ו גם העונשים על כל שאר העבירות וזה מטרתו כמו שאמרו חז״ל (בב״ב טי״ז.) שאחרי שהיצר הרע יורד ומסטין (מפתה ומכשיל את האדם בחטא) הרי הוא אחר כך עולה ומקטרג להביא על האדם העונש חי״ו, וגם מטעם אחר מתאמץ כ״כ היצה״ר והיא בכדי לעכב ע״ז את הגאולה שלימה (שכבר הגיע זמנה והיה ראוי שתופיע לנו) ומכיון שעל ידי הגאולה שלימה יתבטל ויתבער היצר הרע והסטרא אחרא, והרי היצה״ר מפחד מאוד מזה לכן הרי הוא נלחם עם כל כחותיו הנשארים לו בכדי להאריך עוד קצת זמן קיומו.

פרק א׳ - קול קורא במדבר פנו דרך ה׳ ישרו בערבה מסילה לאלקינו (ישעיה מ׳ ג׳)

א'

בשעה שברא ויצר הבורא ברוך הוא את אדם וחוה הלביש אותם בלבוש רוחני יקר מאוד כדאיתא בחז"ל (פדר"א י"ד) [א] , והלבוש הזה היה מאיר להם אור גדול אור דקדושה והיה להם מזה תענוג ושעשוע נפלא שאין דוגמתו, ואחר שנכשלו בחטא עץ הדעת נעלם מהם הלבוש היקר הזה והאור דקדושה.

והטעם שניטל מהם הלבוש הזה ע"י החטא היה במדה כנגד מדה כי הדבר שגרם להנחש להכשיל את אדם וחוה בחטא עץ הדעת מבואר בחז"ל שהיה ע"י חוסר כסוי [ב] וחוסר צניעות [ג] , לכן ניתנה לנשים מצות הצניעות [ד] בלבוש והחובה לכסות עצמן תמיד [ה] לתקן ענין זה של חוסר כסוי שגרם להם להכשל בעץ הדעת [ו] ולכן (מאותו הטעם) נלקח מהם לבושם הרוחני, (ואחרי שיתוקן החטא ע"י עבודת מצות הצניעות בלבוש יוחזר לנו במדה כנגד מדה גם הלבוש שהיה לנו לפני החטא).

ומה שנאמר שהחטא נגרם ע"י חוסר כסוי וצניעות, יש להבין הענין שאע"פ שעדיין לא היו מוזהרין על מצות הצניעות (כי לא ניתן להם עדיין שום מצוה חוץ מעץ הדעת) בכל זאת היה נחשב דבר שאינו ראוי להם [ז] כי הרי ענין הצניעות היא ממדות הטובות שעל האדם להבין מעצמו שראוי לנהוג כך (בפרט לחוה לפי המבואר בסמוך (אות ב') שהושמה תוך טבע האשה מתחילת בריאתה מדת הצניעות), ולכן ע"י כשלון וטעות זה נפתח פתח להיצה"ר וניתן לו האפשרות לגשת אליהם לפתותם ולהכשילם גם לעבירה ממש [ח] .

(וכך הוא המדה אצל כל אדם שמתחילה (מילדותו) איננו יכול להלכד בידי היצה"ר לעבור עבירה ממש כי נפשו הטהורה סולדת מעבירה ורק אחרי שמקודם הרי הוא מזלזל ואינו זהיר בדבר שאינו חטא ממש אלא דבר שאינו ראוי ע"י זה יורד ממנו הטהרה שנולד בה וזה נותן הכח להיצה"ר שיוכל כבר לגשת אליו ללכדו לעבירה ממש ח"ו [ט]).

ועוד טעם שניתנה מצות הצניעות אחרי החטא כי ע"י החטא נתחדש הענין שהיצה"ר נכנס בתוך לבם (וטבעם) של בני אדם (וזה הכח שמושך אותו לחטא ולהבלי עוה"ז וגשמיות) מה שלא היה כך קודם החטא, ולכן נצרך הלבוש וכסוי הגוף שזה שמירה והגנה נגד היצה"ר [י] (עי' פרק ב'), והתיקון ניתן לנשים יותר מאשר לאנשים מכיון שחוה היתה הראשונה שנכשלה בעץ הדעת והיא הכשילה גם את אדם וגרמה לו לחטוא על כן ניתן תיקון זה של מצות הצניעות בלבוש לנשים [יא] , (נוסף לשאר תקונים של בעצב תלדי וגו', חוץ מהתיקון שניתן גם לאדם דהיינו בזיעת אפך וגו' שכל זה הוא ג"כ תיקון עבור החטא).

וכשניתן התיקון על חטא אדם וחוה ניתן לכל הדורות שיצאו מהם כי נשמת כל האנשים היו כלולים בנשמת אדם הראשון ונשמת כל הנשים היו כלולים בחוה נמצא שהשתתפנו וחטאנו יחד אתם ולכן חל חיוב התיקון גם עלינו, ועל כן התיקון שניתן לחוה חל גם על כל הנשים שבכל הדורות.

ומכיון שמצות הצניעות (בלבוש) ניתן לתיקון על חטא עץ הדעת כאמור לכן משפיע היצה״ר על האשה קושי ונסיון כל כך קשה ליזהר ולשמור על הצניעות כראוי, כי היצה״ר (שהתלבש בהנחש) שהסית את חוה להחטא וכמו כן הקליפה שנבראה מהחטא אינם רוצים שיצא התיקון לאור כי אז נמצא שכל יגיעת היצה״ר להכשילה יפול בפח, ועוד שע״י זה יתבערו הם מן העולם (כמבואר בהמשך הדברים ועי׳ הערה רלו׳), וכן כתב הגה״צ הר״ר הלל מקאלאמיא שמכיון שהס״מ יודע שבזה (בשמירת הקדושה והצניעות) תלוי הגאולה שלימה לכן ה״ה מרכז כל כחותיו ללחום נגד זה, ע״כ, וע״י שיש להאשה כל כך קושי בזה לכן הרי היא מחפשת כל מיני הוראת היתר בכדי לתרץ את עצמה בעיני עצמה ושלא יהיה לה ע״י כך בלבה הרגשת אשמה ואי מנוחת הנפש מזה שאיננה יכולה להתגבר על יצרה לשמור כראוי, ולפעמים מכניס היצה״ר בלבה עבור כך אפילו זלזול ושנאה ח״ו נגד צניעות הלבוש, (וע״ע לקמן פ״ה אות ו׳).

ועוד טעם יש בקושי הזה לטובת האשה כדי שתהיה לה עבודה קשה לכבוש את היצה״ר כי מאחר שהיה חטא של עץ הדעת גדול מאוד מכיון ששמעו המצוה והאזהרה שלא לאכול ממנו מפי הקב״ה בעצמו ובכ״ז הלכו אחרי פיתוי הנחש בזה והרי זו מרידה נוראה, על כן אי אפשר להשיג התיקון לזה אלא דוקא בטורח ועבודה קשה ומסירות נפש לכבוש את היצה״ר ובזה יתוקן החטא.

ולכן כל מה שהאשה מקפידה ומחמירה ומהדרת יותר ומתגברת וכובשת יצרה יותר הרי היא משיגה יותר את תיקונה, ואשרי למי שיהיה לה חלק יותר גדול בזה כי חוץ ממה שתרויח בזה תיקון עצמה הפרטי תהיה לה בזה גם זכות בתיקון הכלל כולו כי בתיקון חטא עץ הדעת תלוי תיקון כל העולמות וביעור היצה״ר מן העולם והתקרבות הגאו״ש במהרה בימינו.

והנה מצינו שגם לפני חטא עץ הדעת כבר היה נוהג ענין הצניעות באשה כדאיתא במדרש (בראשית רבה י"ח ב') שבשעה שברא הבורא ב"ה את חוה הזכיר עליה ענין הצניעות, וז"ל המדרש רבה שם, ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה היה אומר לה "תהא אשה צנועה אשה צנועה" עכ"ל (יב) , ויש להבין שאמירת ד' יתי' "תהא אשה צנועה" לא היתה הכונה למצוה וחיוב כי עדיין לא היו מצווין אז על שום מצוה אחרת חוץ מעל עץ הדעת (יג), אלא באמירה זו שאמר ד' יתי' בשעת יצירתה הכניס בתוכה ובתוך כל אבר מאבריה הטבע והאהבה והמשיכה למדת הצניעות, וזה שם הבורא ב"ה במיוחד דוקא באשה כי תפקידה בעיקר לשבת בפנים בקרב ביתה כמבואר לקמן (פ"ד אות ג' הלכה ו' סעיף ד') משא"כ האיש שצריך ג"כ לצאת לחוץ ולעסוק בענינים שאין האשה נבראת לכך.

וטבע זה של הצניעות כולל גם להיות האשה צנועה במדותיה ובכל התנהגותה כמבואר לקמן (פ"ד אות א' ובאות ג' הלכה ו' סעיף ב' ע"ש), ועל האשה להקפיד ולשמור ביותר על מדת הצניעות שהושמה בה בטבעה בתחלת בריאתה ולא תקלקל ולא תאבד מתנה חשובה ויקרה זו שניתן לה כי אם לא תשמור על זה יכולה בקל להפסידה ולאבדה (כלומר שתקבל כח אחר שישפיע טבע ההיפוך על חיצוניות לבה ושזה יכסה ויסתיר את טבעה האמיתי היותר פנימי שבעומק לבה עד שלא תרגיש את זה כלל) ויהיה לה עבודה קשה להחזירה (ולגלותה) שנית (יד) .

ולפי זה נמצא שבאמת בטבע נפשה של אשה הוא לאהוב את מדת הצניעות וגם את הלבוש הצנוע (עי' הערה) (טו) ולהמשך אחריה, ואם איננה מרגישה את האהבה הזאת ומכל שכן אם מרגישה שלבה סולד מהצניעות יש לה לדעת ברור שאין הרגשה זו מתוך לבה (של עצמה) כלל אלא ה"ז טעות גמורה שהכניס היצה"ר לתוך הרגישה ולבה ואדרבה ה"ז באמת נגד רצונה (של עצמה) האמיתי, וטעות זה נכנס ללבן של הנשים (כלומר אלו הנשים שמרגישות כך) רק ע"י הכסוי ואטימה שנהיה להן ע"י חטאים שנכשלו בהם (או בגלגולה זה או בגלגולה הקודם), שע"י זה איננה יכולה להרגיש מה שנמצא באמת בטבעה ועומק לבה, וענין זה התחיל אחרי חטא עץ הדעת שאז נחלשה הרגשת המשיכה הטבעית לצניעות כנזכר ולאט לאט בהמשך הדורות שהוסיפו לחטוא נחלשה יותר ויותר ולא היו מקיימים מצות הצניעות כראוי עד שרשעי הדור שבדור המבול בטלוה לגמרי מכל וכל, ולכן היה צורך שתנתן הצניעות בתורת חיוב המחייב לקיימה בין אם מרגישים משיכה ובין לא כמו כל המצות שבתורה (טז).

וענין זה שהאדם יכול לטעות שלא לדעת מה רצונו האמיתי ויהיה נדמה לו אפילו ההיפוך מבואר בדברי הרמב"ם (גירושין פ"ב הל' כ') שהרצון שהאדם מרגיש בלבו (בהכרתו) שרוצה כך וכך אינו תמיד רצונו האמיתי אלא יתכן שהוא רק הרגשתו החיצונית הדמיונית שבלבו אבל רצונו האמיתי שבעומק לבו (שמתחת הכרתו) יכול להיות לפעמים אפילו ההיפוך הגמור מזה (יז) , (וענין זה ידוע היום גם בטבע הגשמי בדברים גשמיים שישנה מחלת

נפש שכופה את האדם לחשוב ולרצות מה שהוא ממש נגד רצונו (והרופאים קוראים לזה כפיתיות) ולפעמים ה״ז כ״כ חזק שזה שולט על האדם אפילו נגד רצון שבהכרה שלו, ולפעמים אפילו לעשות מעשה ואפילו דבר שיזיק לו ולפעמים אפילו דבר שיגרום לו סכנת חיים ח״ו, ויכול להיות באופן שאפילו בשעת מעשה יודע שאיננו רוצה בכך ואעפ״כ אין לו השליטה על עצמו לשלול ולמנוע את זה, ועליו לטפל ברפואות להוציאו ולשחררו מזה).

על כל פנים המדרש הנ״ל מלמדנו ששם הבורא ב״ה בטבעה של האשה אהבה גדולה לצניעות כמו שמרגיש כל אדם אהבה לחייו כי ה״ז כמו חלק מחיותה מכיון שנבראת עם זה, ואם האשה מרגישה ההיפוך ה״ז סימן שאיזה כח אחר נכנס ללבה ושולט עליה, והוא רוח שטות שנוצר מכח החטא וזה מה שאמרו חז״ל (סוטה ג.) אין אדם חוטא (יח) אלא אם כן נכנס בו רוח שטות והוא באמת היצה״ר, ורק אחרי שתצליח להתגבר על זה ותשתחרר מהיצה״ר הזה רק אז תתחיל להכיר ולהרגיש את רצונה האמיתי שבעומק לבה, ורק אז תתחיל להרגיש ולהבין איזה סיפוק ועונג ושמחה יש לה באמת בשמירת הצניעות.

ג׳

והנה מכיון שרוח שטות זו שכופה את לבה נגד רצונה כל זה נהיה רק מכח החטא של עץ הדעת והשורש היה ע״י חוסר הצניעות, לכן כל פעם שהיא מתגברת וכובשת את יצרה יותר בענין הצניעות הרי היא פועלת ומשיגה בזה יותר ויותר את התיקון וע״י זה ירד ממנה לאט לאט הרוח שטות יותר ויותר ויתבטלו ממנה לאט לאט כל הקשיים והנסיונות בזה עד שתשתחרר לגמרי מזה ותהיה שמחה בענין הצניעות כמבואר.

ועוד יותר מזה שלא רק הקושי בענין הצניעות יתבטל ע״י כבישת יצרה כמה פעמים, אלא גם כל שאר הנסיונות והקושי בכל שאר המצות ג״כ יקל עליה מאוד ע״י כבישת היצה״ר בענין הצניעות (וזה בתנאי שתהיה זהירה לא רק בצניעות בלבוש בלבד אלא גם בכל עניני מדת הצניעות), כי כל מה שיש בתוך לבנו משיכה ליצה״ר ויש ליצה״ר כח שליטה על האדם גם לגבי כל שאר הענינים והמצות כל זה נהיה ע״י חטא עץ הדעת (יט), ולכן ע״י תיקון שורש חטא עץ הדעת ממילא יצא היצה״ר מהלב וכאשר בא כן ילך וחוזר הענין כמו שהיה קודם החטא, (ובזה יובן מה שמובא לקמן (פרק ב׳ אות א׳) בשם ספר מעלות המדות והגר״א שהזהירות בצניעות היא לנשים הכח נגד היצה״ר והחטא).

ואף ע״פ שלפני זה ג״כ היה יצה״ר בעולם אבל הוא לא היה בתוך לבנו (כ) ולכן לא היה לו כ״כ כח להתגבר נגדינו ולא היה בנו משיכה אליו (ומה שנכשלו אדם וחוה בחטא עץ הדעת לא היה ע״י משיכה שנבעה מלבם כמו שהוא היום, אלא

ע״י שהיצה״ר הטעה אותם והכניס טעות בלבם, וביאור הענין עי׳ בהשלמות א׳), וכמו״כ יש להבין שכמו שבפעם הראשונה נתחזק כח היצה״ר בנו בכלליות לגבי כל הדברים ע״י חטא של חוסר זהירות בצניעות כנ״ל כמו כן הוא היום שאי זהירות וחוסר הצניעות מחזק עוד יותר כחו של היצה״ר הכללי בלבנו ח״ו.

והנה מה שאנו רואים שאין כל הנשים שוות בענין זה של הרגשת קושי לגבי הצניעות שלאחת הקושי הוא יותר ממה שאצל השניה וישנם צדקניות שאין להן שום קושי כלל אלא אדרבה שמחות עם הצניעות, ואע״פ שלכאורה כולנו השתתפנו יחד בחטא עץ הדעת שוה בשוה (ולפי המבואר היה זה צריך לגרום הקושי לכולם בשווה), אמנם התשובה לזה היא שמאחר שכהיום אנו כולנו מגולגלים (כא) והיינו כבר בעולם הזה לפני זה כמבואר בספה״ק מדברי האר״י ז״ל, לכן ישנן שכבר תקנו חלקם בחטא עץ הדעת בגלגול הקודם וישנן שתקנו על כל פנים במקצת, ובזה תלוי הרגשת הקושי אצל כל אחת ואחת לפי כמה שנשאר עליה עדיין לתקן, וישנן גם כאלה שלא די שלא תקנו עדיין בגלגול העבר אלא אדרבה הוסיפו לחטוא בענין הצניעות לכן נתוסף להן עוד יותר קושי על מה שהיה מקודם, גם יתכן שיש לאחת יותר חלק בעצם חטא עץ הדעת מהשניה כי אע״פ שלכאורה היו נשמת כל הנשים כלולים בנשמת חוה בשוה זה לזה בכ״ז ישנם נשמות אחדות שהיה להן חלק יותר גדול בהחטא (וכמו״כ בנשמת האנשים ישנן נשמות שהיה להן יותר חלק בחטא עץ הדעת) ואותן שיש להן חלק יותר גדול בחטא עץ הדעת תקונם ונסיונם הוא בצורה יותר קשה אפילו בפעם הראשונה שיורדים לעולם.

ובזה מובן למה בדורות שלפנינו היו רוב הנשים בדרך כלל מתגברות בקל נגד יצרן בזה, וכהיום נשתנה הענין כ״כ, כי בדור שלנו ירד ירדנו כולנו עבור תיקון החסר לנו מגלגולים הקודמים, ולפי המובא לקמן (פ״ב אות א׳) מספה״ק הרי עיקר עבודת הנשים היא בענין הצניעות ולפי זה כמו״כ בודאי עיקר התיקון החסר לנשים מגלגול הקודם ה״ז בדרך כלל ג״כ בענין זה, נמצא לפ״ז שרוב הנשים שיורדות היום שוב לעולם הרי הן מפני קלקולם הקודם בענין הצניעות או שעדיין לא גמרו כל תקונם בענין זה, לכן מורגש להן כ״כ הקושי בזה וכנ״ל.

ד׳

והנה מכיון שבזכות הזהירות בלבוש הצנוע במדה כנגד מדה יוחזר לנו לעתיד לבוא הלבוש הרוחני היקר שהפסדנו כנ״ל, לכן כל אשה שתהיה

לה יותר זכות בענין זה תקבל אז לבוש הרוחני ההוא בדרגא ותענוג יותר גדול וכל מה שתוסיף הידור בצניעות יתוסף לה כנגד זה בלבוש ההוא שיהיה יותר מהודר, ומי שתחסר לה זכות צניעות בלבוש יחסר לה כמו״כ הלבוש הרוחני לעתיד לבא, וכמו שבעולם הזה הרי זה בושה גדולה להיות בלי לבוש כמו״כ והרבה יותר מזה תהיה הבושה בענין זה בעוה״ב וכמבואר בספרי מוסר שהרגשת הבושה בעולם העליון היא פי אלפי אלפים יותר קשה להאדם מהרגשת בושה בעוה״ז, ועל זה מתפללים תמיד ולא נכלם לעוה״ב.

ומי שתקפיד על לבוש הצנוע בכל גופה חוץ ממקום א׳ יחסר לה הלבוש הרוחני בחלק ואבר ההוא במדה כנגד מדה ובזה ג״כ תהיה לה בושה גדולה מאוד וכמו שבעולם הזה ה״ז בושה גדולה מאוד להיות מלובש עם בגד שחסר ממנו במקום אחד ויש שם חלל, אבל מי שתקפיד על הצניעות בשלימות תקבל גם שם את הלבוש בשלימות ויהיה לה לכבוד ולעונג גדול, וענין זה יש לרמז בפסוק כל כבודה בת מלך פנימה כלומר שכל כבודה בעולם העליון ושלא תצטרך ליבוש יהיה בזכות הצניעות שרמוז במלת פנימה.

ועוד יש להוסיף שלא רק בעוה״ב תקבל את הלבוש אור הרוחני הנזכר אלא כל אשה הזהירה במצות הצניעות כראוי לה הרי היא מקבלת עי״ז גם היום בעוה״ז הארה מהאור ההוא מה שאין האנשים זוכים לזה אלא בעוה״ב, ומכש״כ מי שמוסיפה הידור בלבושה בצניעות כפי זה תקבל יותר הארה (גם היום) מהאור הרוחני הנזכר ותהי׳ מוקפת בו ותהי׳ על ידי זה ג״כ יותר שמורה מכל נזק ורע ומיצה״ר, ותהיה נעשית מעיין הברכה להמשיך שפע וברכה לה ולכל הנלוים אליה.

פרק ב׳ - ידיעות חשובות מחז״ל ומספרים הקדושים

א'

ואחרי מה שנתבאר יש להבין מה שמצינו בחז"ל ובספרים הקדושים ששיבחו והללו כל כך גודל מעלת הזהירות בצניעות,

ונצטט כאן כמה ידיעות חשובות ממה שמובא בחז"ל ובספה"ק.

מבואר בחז"ל שבזכות זהירות יתירה והידור בלפנים משורת הדין בצניעות זוכין לבנים צדיקים וגדולים בתורה (כב) , ובספרי גדולי הדורות הביאו עוד דברים נעלים ונשגבים שהאשה זוכה ע"י זהירותה בצניעות, ונזכיר מקצתן.

מבואר בספה"ק שכשיש צניעות במחנינו אזי בזכות זה השכינה שורה אצלינו ובמחנינו לשמור עלינו ולהצילנו מיד אויבינו ולמסור שונאינו בידינו וסמכוהו על הפסוק בתורה (דברים כ"ג ט"ו) כי ד' אלקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך לפניך (בתנאי) והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר (כלומר שסיום הפסוק ולא יראה וגו' הוא תנאי לומר שרק באופ"ז יתקיים תחלת הפסוק), עוד איתא במדרש על פסוק זה (במד"ר פ"ט ס"ז) וז"ל, אין הקב"ה נקרא "אלקיך" אלא בזמן והיה מחניך קדוש וכו' עכ"ל, (שבלי שמירת הצניעות ח"ו לא נקראים עם ד' כלל).

ומבואר בספה"ק וכן כתב החפץ חיים שכמו"כ הזהירות בצניעות הוא שמירה והגנה נגד כל הצרות (כג) והמקטרגים בין ליחיד (עי' הערה) (כד) ובין לציבור, וכל הוספת הידור בצניעות (כה) מוסיף יותר השראת השכינה ויותר שמירה והגנה מכל הצרות והקטרוגים, ע"כ.

(**הוספת המעתיק**: מובא בשם הגרש"ז אוירבאך [עולמות של טוהר ח"ב עמ' 351] שכל החומרות וההידורים לא ישוו להידור אחד קטן בצניעות". ע"כ.)

כתב היערות דבש (ח"א ל"ט מ') שבזכות שהאשה צנועה אף בביתה תנצל ממלאך המות מלא עינים. בספר שולחן הטהור (לבעל שומר אמונים שער קיום המצות פ"ד) כתב שזכות הזהירות בצניעות יכולה לבטל אפילו דין גזירת מיתה מעל האדם (כו) .

מובא (בספר עולמות של טוהר ח"א 139) בשם החפץ חיים שבשנתו האחרונה בליל כל נדרי אע"פ שהיה חלש מאוד דיבר שעה שלימה בבכיות נוראות על דבר א' ויחיד על צניעות ושגם בבית צריך ללכת בצניעות ואלו היו דבריו "מי שרוצה קרבת אלקים מי שרוצה השראת השכינה בביתו מי שרוצה כפרת עונות צריך דבר אחד צניעות בביתו" ובתו"ד הזכיר דברי היערות דבש הנ"ל, ע"כ.

איתא במדרש תנחומא (וישלח ו') וז"ל בזמן שהאשה צנועה בתוך הבית (כז) (עי' לקמן פ"ד אות ג' הלכה ו' סעיף ד'), כשם שמזבח מכפר על ישראל כך היא מכפרת על ביתה.

ומובא בשם הרה"ק מקאליב זי"ע שאמר שכל חתיכת בד שמוסיפים לשם צניעות מוסיפין אותה בבית דין של מעלה על המאזניים להכריע את הכף לזכות (כח) , ע"כ.

בספר מעלות המדות (לא' מהראשונים, מעלה ט' מעלת הצניעות) כתב, ששמירת הצניעות מגינה מעין הרע (כט) ומצלת מן החטאים והעבירות (ל), וכן כתב הגר"א שכמו שהתבלין (כלומר השמירה) נגד היצר הרע לאנשים הוא עסק התורה כמבואר בחז"ל (לא) , כמו"כ התבלין נגד היצה"ר לנשים הוא הצניעות והנהגת המידות (אגר' הגר"א בנוסח המדויק נוסח ארם צובה תרכ"ו), ובשם החזו"א מובא (מעשה איש ח"ד) שאמר בשם הגר"א בזה"ל הנשק של הנשים לנצח את יצה"ר הוא בגדי צניעות ואמר שצריכים לפרסם את זה.

כתב המהר"ל (גבורות ד' פרק ס') וז"ל, "עיקר שבח האשה ומדרגתה העליונה היא הצניעות [ולכן] נשתבחו האמהות בפרט בצניעות", וכעין זה מובא בשם הגר"א שהיה אומר שהמדרגה הגדולה ביותר לנשים היא הצניעות ובזה נמדדת צדקתה ע"כ, וכך היה החזו"א אומר שהיר"ש של האשה ניכרת ונמדדת לפי גודל זהירותה והידורה בצניעות ובכיסוי הראש, בעל הפלא יועץ כתב (בספרו חסד לאלפים על שו"ע או"ח ס"ג ד') כמעט כל שכר האשה וכל עונשה לעוה"ב תלוי בצניעות (לב).

וביותר מזה מבואר בפסיקתא רבתי (פ' מ"ה) שלא רק מעלת האשה נמדדת בזה אלא יותר מזה שענין הצניעות הוא הדבר החביב לפני ד' יותר מכל שאר המעלות, וז"ל אין לך חִבָּה (כלומר חביב) לפני המקום מן הצניעות, ע"כ.

ויש לסמוך לכל הנזכר, גם דברי המדרש הנזכר לעיל (פ"א אות ב') שעל כל אבר ואבר שהיה בורא בה היה אומר לה הקב"ה תהא אשה צנועה אשה צנועה, ע"כ, הרי לנו שכל עצם בריאת כל אבר ממנה היה עם הדגשת ענין הצניעות, נראה מזה שמעיקרי מטרת האשה מתחלת בריאתה הוא ענין הצניעות וא"כ בודאי שיש לה לשים מיטב התאמצותה בענין זה.

וכן מובא בשם הגר"א שכמו שמצוה לאנשים לשים כל יגיעתם בתורה הקדושה כמו כן מצוה לנשים לשים יגיעתן בצניעות.

גם יש לדעת שזהירות יתירה בצניעות היא סגולה גדולה להוושע בכמה וכמה דברים, ובאלשיך הק' (בראשית כ"ד ס"ד-ס"ה) כתב וז"ל, לפי רוב צניעות האשה כן תפקד בבנים (לג) עכ"ל, ורבינו בחיי (בראשית ל"ב א') כתב האשה בשכר צניעותה אינה מפלת עכ"ל, וישנם הרבה ספורים מגדולים וצדיקים שהבטיחו ישועות בזכות הוספת צניעות.

כתב הח״ח שכל ההשפעות וההצלחות בגשמיות וברוחניות ובפרנסה הם בזכות הצניעות (לד) .

ויש מי שהביא בשם החזו״א שאמר שמזיעת האשה ע״י בגדי צניעותה נעשה טל תחיה עבורה לעמוד בתחיית המתים (לה) .

ומכל טו״ב הדברים האמורים כאן יוצא ענין חשוב שמצות הצניעות שניתן לאשה איננה ענין של הוספת עול כבד על ראשה כמו שהיצה״ר מכניס היום ללבן של הנשים לחשוב כך, אלא ה״ז זכות ותפקיד חשוב שניתן לנשים ויש בזה ג׳ דברים גדולים **א.** שהוא כנגד כל שאר המצות שניתן לאנשים יותר מלנשים ובזה היא מגיעה לכל שלימותה והיא מקבלת על זה שכר בשווה לאנשים כנגד כל המצות שלהם (עי׳ מלואים), **ב.** שהזהירות בצניעות עם עבודת ההתגברות נגד יצה״ר והנסיונות שבה הוא תיקון גדול לחטא עץ הדעת וגם למה שהמשכנו היצה״ר לתוך לבנו, ובזה אנו גם מוציאין אותו מלבנו, **ג.** יש בה הרבה סגולות הנזכרות בחז״ל, ושזה שמירה נגד עין הרע ויצה״ר והרבה פגעים ומקרים רעים, ובזה ממשיכין הורדת שפע ברכה ופרנסה ורחמים, וממשיכה על עצמה גם אור רוחני גדול כמבואר בספה״ק, ומכיון שיש בה חשיבות יתירה כל כך לכן היצה״ר מקשה כל כך ענין זה אצלן, ובזכות עבודתן זאת הן מזכות גם את עצמן וגם את כל העולם כולו ומקרבות ומביאות את הגאולה השלימה.

פרק ג׳ - הרימו מכשול מדרך עמי

(ישעיה נ״ז י״ד)

א׳

ולעומת זה יש לאשה לשים לב גם לגודל החטא בחוסר הצניעות, ושזה גורם ח״ו חרון אף הגדול ביותר גם על עצמה ועל סביבתה וגם על כל הכלל, ובגלל חטא זה נלכדים גם שאר הכלל בעונש ואין המשחית מבחין בין טובים לרעים, וכמו בדור המבול שעון זה הביא אז לחורבן העולם

כמו שנראה בפסוקים וכמו שהעידו לנו על זה חז״ל הקדושים, וכפרש״י שם שכל מקום שיש וכו׳ אינו מבחין בין טובים לרעים.

והנה עתה בשנים האחרונות עת צרה היא ליעקב, מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה וסכנת מלחמות ופצצות חופפת עלינו כל רגע ומי יודע עד איפה זה יגיע חס ושלום, וכן קול בוכים של שכולים ושכולות חולים וחולות זקנים עם נערים בחור ובתולה צעירים וצעירות יונק ואיש שיבה, מי במגפה ומי באסונות ותאונות דרכים, חללי חרב, מחלות ופטירות פתאומיות, חוץ מכל יסורי וחולי הנפש המצויים היום ברבוי עצום מעל כל ההגבלות ד״י, וחוסר הפרנסה וצער גידול בנים שיורדים מהחינוך שמעניקים להם, ולא ידוע מאז ומקדם מצב כזה וברבוי גדול כזה כמו היום, ונתקיים מה שכתוב בתוכחה בתוה״ק והיו חייך תלויים לך מנגד ד״י.

ומבואר בנביא (ישעי׳ ג׳ ט״ז ע״ש עד סוף הפרק) שעוון זה שבנות ישראל לובשות בפריצות מסכן את הכלל וגורם לעונשים חמורים ביותר של רבוי אלמנות וגזירת השמדה וכליון ח״ו וכדו׳, וזה אחד מהדברים שגרם החורבן ע״ש דברים נוראים, ומבואר שם שאחרי שיתבערו כל החוטאים בכך אז תצמח הגאולה שלימה, והמעיין שם יראה שבפסוקים מפורט כמה וכמה בגדי פריצות שנכשלים בהם היום גם חלק גדול מנשות החרדים, ומהפסוקים שם יש לראות ולהבין כמה חסר צניעות בינינו היום, ותמיהה היא גדולה איך אחרי שהנביא מעיד לנו ששילמנו עבור זה מחיר גדול כל כך ובכ״ז נשכח כל זה היום.

ונביא כאן כמה דברים שכתוב בספה״ק בענין זה ואע״פ שבאמת כל דבריהם כלולים בדברי הנביא (ישעי׳) הנזכר בכ״ז נביא מקצת מלשונם הקדוש כי הם מעוררים לב הקורא אותם.

החתם סופר כתב שהגלות הזה גרוע מכל הגלויות בצרות גדולות מכיון ששכיח הפריצות אצל הנשים שלא היה כן בשאר הגלויות והוא גרוע מכל העבירות שבתורה ע״כ דבריו הקדושים, ומכש״כ בזמננו שהפריצות גרוע פי אלף מזמנו ונתפסו בזה גם חלק גדול מהכשרות.

וכעין זה מובא בשם הרה״ק ר׳ מנחם מנדל מרימנוב שאמר שמקובל שכל הגזרות והתגברות הגלות וצרות שונות וחלאים ופגעים רבים באים מפריצות הלבוש (לו) ״וכל מאדע חדשה מביא מחלה חדשה בעולם רח״ל״ עד כאן דבה״ק, בואו נחשוב כמה מחלות לא עלינו נתחדשו לאחרונה ד״י.

עוד אמר שהלובשים מלבושים פרוצים או אפילו רק תפורים לפי חוקותיהם ע״ז שולט עליהם עין הרע, ובאים ע״י זה לכל הרעות שבעולם בגשמיות וברוחניות, [היינו שגורם שליטת היצה״ר על האדם] (לז) והלבוש היהודי כפי המסורה (לח) הוא שמירה מכל זה [ומיצה״ר].

גם החפץ חיים כותב במכתבו הגלוי כעין הנזכר וז״ל כלל הדבר המאדע (אפילו כשמכסה כל הגוף עי׳ לקמן פ״ד הלכה ה׳) הגרועה הזו מביאה לאדם לידי ... ומבטלין בידים מאמרו של הקב״ה ״והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר״ ומתגבר כח הטומאה מאוד ע״י זה וממילא נפסקה השפעת הברכה מכל אחד ואחד בעסקיו ונסבו ע״י זה כל הצרות והרעות ... על כן החוב מוטל על כל איש לכבות האש הנורא הזה ולתקן בביתו שיהיה הכל עשוי כדין ולא יתנהגו בפריצות עכ״ל.

עוד כתב החי״ח במכתב (אחר) וז״ל, מתאוננים כל א׳ ואי׳ על רוע מצבו ... עיקר סיבת הדבר ... חוסר הצניעות ... השטן מתחכם ליטול מישראל כח קדושתם ... (כלומר הצניעות שזהו קדושתם של בתי בני ישראל, ועי״כ) מה שהיה צריך היצה״ר מלפנים (כלומר לפני זמנינו) לעמול כמה שנים התחכם היום ועושה בזמן קצר (כלומר שפעם היה צריך היצה״ר לעמול שנים הרבה בכדי להרס את הכל כי לא היה באפשרותו לבטל מהאדם בפעם אחת אפילו מצוה אחת אלא היה מוריד מעט מעט מכל מצוה בבחינת מה שאמרו חז״ל היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שלבסוף וכו׳) ועי״ז כבר יש בידו השליטה על כל האדם ואת הכל יכול להרס בקל בזמן קצר, על כן מחוייב כל איש לתקן בביתו וכו׳ ... עכ״ל, אבל היום שהגיע העולם למצב כזה שהצניעות היא ירודה כ״כ עד שכמעט נשכח לגמרי מכל וכל מושג הצניעות ד״י, עי״כ ממילא יכול היצה״ר בקל להשפיע להרוס לגמרי את שמירת שאר כל המצות וזה מובן לפי מה שנתבאר לעיל שכל כניסת היצה״ר ללבות בנ״א היה ע״י זלזול בצניעות וכמו״כ הוא תמיד שעל ידי אי שמירת הצניעות מקבל היצה״ר כח ואפשרות להכנס ללבו של האדם ולשלוט על הכל ח״ו, ועל כן אצל כל מי ששומרת על הצניעות במסנ״פ שלא לזלזל ולהקל אפילו כחוט השערה יש לה בזה הגנה וחומה חזקה נגד היצר הרע כנ״ל אבל אלו שנתפסים אפילו במקצת בפריצות הדור או בזלזול וחוסר הצניעות ה״ז כבר גורם סדק קטן שדרכו יכול כבר היצה״ר לפרוץ בפנים, עוד שם במכתב הנ״ל וז״ל, החוב מוטל על כל איש ואיש לכבות את האש הנורא ולתקן בביתו וכו׳ וביותר החוב על הרבנים שבכל עיר ועיר לדרוש ברבים מגודל הענין הזה בנוגע לקיומנו ולהצלחתינו בגוף ובנפש בזה ובבא עכ״ל.

ובספר קב הישר (פרק פ״ב) כתב שהנשים שאינן הולכות בצניעות המה מעכבות את הגאולה (לט).

ויש לבנות ישראל לשים לבן לכל הנזכר, ואם מחפשות עצה נגד יסורין ועגמת נפש שיש להן או מצאצאיהן, ושילכו בדרך הטוב ושירוו רק נחת מהם, עצה נגד עין הרע וכל פגעים רעים ונגד יצה״ר, עצה לשפע בפרנסה, עצה לרפואה ממחלה ח״ו, עצה להכריע הכף לזכות ולהבטיח לעצמן עולם הבא, הרי להן כל האמור למעלה שהיא עצת חז״ל וגדולי הדורות החזקים יותר מכל שאר הסגולות.

החפץ חיים חיבר ספר מיוחד על עניני צניעות בשם גדר עולם ובפרק ו' שם כתב שכל אחד צריך למחות על זה ומי שאינו מוחה נתפס בעוונם רח"ל עד כאן דבה"ק ע"ש, (ועי' השלמות כד' בשם היערות דבש וכו' בחומר העונש ח"ו כשאין מוחים עד כדי שיעור הראוי למחות לפי חומר הענין ע"ש).

ובענין זה יש להוסיף מה דאיתא בגמ' (ברכות כ.) שדורות הראשונים היו נענין בתפלתן והיה מתרחיש להו ניסא, מפני שהיו מוחין נגד בגדי פריצות במסירת נפש (מ) אבל אנו שאין עושין כן לכן לא מתרחיש לנו ניסא, ולא משגיחין בשמים על תפלותינו ואין אנו נענין אע"פ שאנו מצערין נפשן וקא מצווחין (צועקין) בתפילתינו, (ועי' מלואים ח').

א' מגדולי הדור העבר דרש ברבים שכל תורתו של אדם שאשתו אינה זהירה בצניעות הולכת להסט"א ח"ו.

הרה"ק בעל האמרי אמת מגור כתב שהפירצה בצניעות גורם להרוס ח"ו את כל היהדות, ע"כ, (אוסף מכתבים ט"ז) (מא) , (וע"ע בהערה קד', ובהערה רל' כעין זה בשם החתם סופר ע"ש).

ובכדי לבאר ביותר למה כל היהדות תלויה בענין הצניעות נקדים מה שנזכר לעיל וכן מבואר לקמן (תחלת פ"ד ע"ש) שכשמדברים על צניעות כלול בזה לא רק ענין לבוש הצנוע אלא גם מדת הצניעות בכלליות דהיינו בכל התנהגות האדם וגם בפנימיות הנפש ובזה כלול גם מדת הבושה (מב), ומדה זו היא א' מהדברים שהם יסוד כל התורה ועבודת ד' ויראתו ית' גם אצל האיש, (וגם מצות הצניעות בכסוי הלבוש נוהג אצל האיש כמבואר בשו"ע (או"ח ב') אלא שניתנה ביותר חומרא לנשים מטעם המבואר לעיל ועי' לקמן פ"ד אות ג' הלכה א' סעיף א').

ויסוד זה יש לראות גם מדברי חז"ל מהמעשה עם התנא הגדול ר' עקיבא שהיה מקודם עם הארץ ובכ"ז נתארסה לו בתו של בן כלבא שבוע שמכיון שראתה בו מדת הצניעות שהיה צנוע ביותר הבינה וידעה שהוא מסוגל לגדול מאוד בתורה (מג) ובצדקות והיתה בטוחה בו שאם ילמד בודאי יהיה אדם גדול ולכן נתארסה לו בתנאי שילך ללמוד תורה, וכן היה באמת לבסוף שנעשה לתנא הגדול ר' עקיבא שהיה ענק העולם בתורתו וצדקתו וכל קיום התורה לדורות היה על ידו ובזכותו הגדול ומצינו בחז"ל שמשה רבינו ביקש מד' ית' שתנתן התורה על ידו (במקום מ"ר), הרי לנו שמדת הצניעות היא היסוד והמפתח להשגת כל התורה כולה ולצדקות היותר גדולה (מד) , וכן מבואר בפסוק (משלי י"א ב') ואת צנועים חכמה (מה) , דהיינו שהשגת חכמת התורה וגם השגת יר"ש שגם היא נקראת חכמה ככתוב (תהלים קי"א י') ראשית חכמה יראת ד' ניתנה לצנועים (ואפילו הצניעות החיצונית בלבוש חשוב גם לאיש לגבי לימוד התורה והחכמה כדמוכח בחז"ל עי' מלואים ט'),

ונמצא לפי האמור שהצניעות היא הסגולה גם לאיש שיזכה הוא עצמו לגדול בתורה ויראת שמים ע״י כך וגם לאשה שבזכות שמירת הצניעות תזכה לבנים גדולים בתורה וצדקות כמו שאמרו חז״ל (וכנ״ל פ״ב), ויש כדמות הוכחה מדברי חז״ל שלא רק שהיא המפתח לתורה אלא גם אחרי שזכה האדם לתורה ונעשה תלמיד חכם הרי החומרא והוספת הידור בצניעות היא הסגולה שתהא התוה״ק שמורה אצלו ושיגדל יותר בתורה, ולכן מצינו בכמה מקומות בחז״ל שבגד ת״ח צריך להיות ביותר צניעות ויותר ארוך שיכסה יותר את גופו וז״ל הרמב״ם (ה׳ דעות פ״ה הל׳ ו׳) צניעות גדולה נוהגים תלמידי חכמים בעצמם וכו׳ עכ״ל, וע״ש בהמשך דבריו הקדושים שמפרט גם הצניעות היתירה בכל התנהגות הת״ח וגם הצניעות בלבושו כנזכר ע״ש, ועוד מצינו בחז״ל שבשעה שלמדו תורה אצל רבם היו מתעטפים בעוד עטיפה נוספת (עי׳ מלואים י״א) וע״פ האמור יש להבין שכל זה הוא מפני שבזה תלוי הצלחתו ועלייתו בתורה ובצדקות ושישאר שמור אצלו תורתו שלמד ושלומד בס״ד כאמור.

וע״פ האמור יש להבין לפ״ז גם לעומת זה שחוסר הצניעות הוא המפתח והשורש להירוס כל התורה ח״ו.

ומכל האמור יוצא שהצניעות ממשיכה ג׳ ענינים **א׳.** השראת השכינה ושמירה מכל נזק וצרה ומחלה שלא תבא **ב׳.** השגת התורה הקדושה **ג׳.** המשכת הגאולה שלימה ובנין בית המקדש במהרה בימינו (וע״ע מלואים ה׳), ויש לדעת שסגולת כל הדברים האלו הוא לא רק לגבי כל הכלל אלא גם לגבי כל בית פרטי בישראי שמקפידים ומהדרים בענין הצניעות ה״ז ממשיך עליהם ג׳ ענינים האלו, **א׳.** שמירה גדולה **ב׳.** השגת התורה **ג׳.** קדושה בבית מעין קדושת בהמ״ק.

וכל בית שמקיימין בו מצות הצניעות כראוי לה ובמסנ״פ כנזכר נחשב כמשכן ומקדש ונמשך ע״כ על הבית ההוא השראת השכינה בהשראה גדולה מעין מה שהיה במשכן ובהמ״ק (ועי׳ מלואים י״ז ושם בהשלמה ד׳) והבית ההוא שמור מכל רע כמש״כ להצילך וגו׳, ומבית זה תצא תורה וגדולה ובית זה נעשה מאושר מעל הכל, והמתבונן ושם לב יוכל לראות ברור איך שהחוש מעיד שאלו הבתים שמקיימים את שלימות הצניעות בכל הידורה ובמסנ״פ שם רואים על פי רובא דרובא את הברכה הנחת והאושר וההצלחה ונחת מצאצאיהם יותר משאר בתים (ועי׳ הערה כד׳) וכדו׳.

(וגם אפשר לראות בחוש שאלו שעזבו את זהירות הצניעות ומסורת אבותיהם אצלם מצוי הסבל ועגמת נפש ויסורי גוף ונפש ולפעמים גם חוסר נחת מצאצאיהם (ולפעמים ירידה בדת ח״ו) וכו׳ וכל זה מעיד ברור על ענין הנאמר דוק ותשכח (מו) , ולהשומעים ובוחרים בדרך הטובה והמסורה ינעם להם בזה ובבא).

והנה היום בתקופה זו שאנו נמצאים בה אנו זקוקים מאוד להמשכת הג׳ ענינים הנזכרים כי כולם חסרים לנו מאוד יותר מבכל הדורות, כי

הצרות והמחלות (גוף ונפש) ידועים הם שקשים כהיום יותר מבכל הדורות והתקופות שלפנינו כנ״ל, וחסרון התורה בזמנינו ג״כ ידוע למבינים ומשכילים, ואע״פ שכפי הנראה לעיני בשר השטחי יכול להיות נראה כאלו שדורינו כהיום מלא בתורה אבל הרואה בעין חודרת יבין ויראה איך שאנו רחוקים מהשגת אמתתה של תורה ונשכחה מאתנו לגמרי כמו שהיה בדורות שלפנינו (מז) (ואין כאן מקום להאריך בזה וכבר נתבאר ענין זה במק״א (מח)) (מט), וענין הג׳ כי כבר הגענו לכל הזמנים הנאמרים לענין הגאו״ש ועדיין בן דוד לא בא ובודאי שהעיכוב הוא רק מצדינו וכמשאחז״ל (סנהדרין צ״ז :) כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ע״ש, וברגע שנהיה מוכנים לקבלה תופיע לנו מיד בלי שום עיכוב, ועל כן עלינו להתחזק מאוד במיוחד באותן דברים המסוגלים להמשיך אותה ובזה יתקיים בנו קרבה אל נפשי גאלה בב״א.

ויש לדעת שאע״פ שגם זכות הצניעות באופן שאין צריך לזה מסנ״פ היא ג״כ הגנה ושמירה, בכ״ז יש להבין שה״ז גם תלוי לפי המצב לפי גודל סכנת והתגברות הקטרוג וכמו שהוא בהגנה גשמית נגד האויבים שחוזק ההגנה צריך להיות תמיד כפי חוזק וגודל הסכנה והנשק של השונא כמובן, וכמו״כ הוא גם בענין הרוחני שבזמן שהקטרוג והסכנה היא גדולה וחזקה מאוד ח״ו צריך שיהיה כמו״כ לעומתה חוזק ההגנה, ולכן היום שהקטרוג בשמים והסכנה בעולם הוא יותר גדול מבכל הדורות עד עתה צריכים נגד זה הגנה היותר גדולה וחזקה, והרי לפי המבואר למעלה הרי ההגנה והשמירה החזקה ביותר משאר כל המצות נגד כל אויבינו היא מצות הצניעות כמבואר במפורש בתוה״ק כנ״ל שהיא היא המצוה המגינה עלינו ועל כל העולם כולו נגד כל רע ועל כן יש להבין ולדעת שגודל וחוזק כח ההגנה תלוי בכמה טירחה וצער מקיימים את המצוה והכח היותר גדול הוא כשנעשית בבחינה של מסירות נפש.

ובפרט אלו שצריכות להתגבר נגד הרוח של כל העולם ולסבול העלבונות (הדמיוני) שמתלווה עם זה כי התקיים בנו מה שכתוב (ישעי׳ נ״ט ט״ו) שהנביא מתאר לנו שבעקבתא דמשיחא יהיה המצב ״וסר מרע משתולל״ שכל מי שירצה לסור מדרך הרע לדרך הטובה יהיה נחשב בעיני העולם כמשתולל ועל כן צריכים לדעת ולהבין גודל חשיבות ענין שמירת הצניעות בכדי שיוכלו להתאזר ולהתגבר נגד כל המניעות והנסיונות שיש בזה.

ויש להבין שגם קבלת עלבונות נחשב כמסירות נפש כידוע ממאמרי חז״ל ומספה״ק (ועי׳ לקמן הערה נז׳), ועוד דבר חשוב יל״ד שעיקר שבח ומעלת המסירות נפש היא כשנעשית באהבה (נ) ובשמחה ועל כן אין להצטער על כל הקושי והנסיונות והעלבונות שעובר עליה עבור המצוה אלא לקבלן באהבה ובשמחה.

ב'

ויש להוסיף מה שאמרו צדיקי וגדולי הדורות שלפני שלש מאות שנה שהיו בעלי רוח הקודש, שמקור הטומאה בעולם בזמנינו אלה יורדת דרך העיר פאריז ומשם מופץ על פני כל הארץ ולכן כל המאדעס החדשות מצטיירים ונקבעים שם וכידוע שגם היום הוא כך, והם נעשים ע"י אנשים היותר שפלים וטמאים שבעולם ולכן כל מי שמתלבש בהם ובאופן שהסט"א בחרה הרי כח הפועל בנפעל ודרך המאדע החדשה הזו יש לסט"א הכח ליכנס פה בעולם הזה ולטמא אותו בטומאות גדולות ונוראות רח"ל, ובפרט אותן שמתלבשות בהן ממשיכות על עצמן ע"י זה כח ושליטת הסט"א ורוח הטומאה ח"ו (נא) ולכן אמרו צדיקים מדורות קודמים מאדע חדשה טומאה חדשה, - מאדעס חדשות מחלות חדשות, והכונה אם בנות ישראל ג"כ נתפסו בה, כי דוקא ע"י שמתלבשות בנות ישראל במלבושיהן של הסט"א בזה מעבירין הן את כל כח הסט"א ח"ו לא רק לעצמן אלא גם לכל העולם כולו.

והטעם למה דוקא על ידיהן ה"ז עובר לכל העולם הוא כי מכיון שכל בריאת העולם היתה רק בשביל בנ"י ולכן כל ההשפעה והנהגת העולם כולו תלוי' בבנ"י ובהתנהגותן וכך קבע הבורא ב"ה שבני ישראל יהיו הצנור לכל העולם כולו וכל מה שצריך להיות בעולם יורד דרך הצנור שהם בני ישראל, ולכן גם השפעת הסט"א בעולם עוברת קודם כל דרך בנ"י ואם בני ישראל נלחמים נגד השפעת הסט"א ולא נותנים לו לעבור דרכם אזי אין להסט"א יכולת להשפיע טומאתה לכל העולם, ויותר מזה כי הסט"א אין לה כח מעצמה וכל עוצם כחה הוא רק מה שיונקת וגוזלת מהקדושה דהיינו מבנ"י כי כח הקדושה נמצא אצל בני ישראל, ודוקא ע"י עונותיהם של בנ"י הרי היא מקבלת זכות ואפשרות לגזול ולינוק מהם, ועל כן כשרוצה הסט"א להפיץ טומאתה ושליטתה בעולם הרי היא משתדלת קודם כל להכניס את החטא והטומאה לתוך כלל ישראל ואם היא מצליחה בזה הרי היא נעשית שליטה על כל העולם כולו ח"ו וממילא שולט אח"כ עוד יותר על בני ישראל ח"ו לקלקלם עוד יותר ולגזול בניהם ובנותיהם מהשפעתם של הוריהם ומוריהם לטובה, (עי' לקמן פרק ה' אות ח' סיפור מהחזו"א ע"ש).

ועוד ידיעה חשובה יל"ד שאלו שאינם שומרי תורה ומצות אע"פ שהם מזרע ישראל בכ"ז איננם עיקר צנור השפע לכל העולם כולו אלא דוקא השומרי תומ"צ ובהם מתחשבים בשמים ביותר כי המה החשובים וראשי ופני הדור של כל הכלל (נב) , ועל כן ההשפעה הזאת של הסט"א לכל העולם דרך בגדי פריצות היא תלויה ביותר בדבר הזה אם בנות

ישראל "הכשירות" (נג) נכשלות בהן, ואלו שעומדות על משמרתן ע"י כך הן עוצרים את ההשפעה הזאת של הסט"א מלעבור דרכם ואם היו כולם שומרות על הצניעות כראוי היה בכחן למנוע לגמרי את ההשפעה, והיו מצילות את כל העולם מהסטרא אחרא ומכל הרעות ונזקין ומחלות הבאים דרכן, ועכ"פ אלו הנשים שהן עומדות על משמרתן בזה הרי הן עכ"פ סוגרות ומונעות חלק מהטומאה והצרות מכל העולם כולו, ואשריהן ומה טוב חלקן בזה.

ועוד יש להן לדעת ולשים ללבן שבנות ישראל הן הנה היסוד להמשך הדורות של כל הכלל ישראל וכל הנולדים תלויים בקדושתן של בנות ישראל, נמצא שבהתנהגותן של בנות ישראל תלוי כל עתידינו, ואם היו בנות ישראל מתבוננות בגודל האחריות המוטלת עליהן היו מזדעזעות וחיל ורעדה יאחזון מגודל הפחד הנורא הזה, ומיד היו עומדות בפרץ וגודרות גדר ומתקנות המעוות מה שחסר להן ובזה היו מזכות גם את עצמן וגם את הרבים והיו מביאות ברכה לעצמן ולכל העולם כולו אכי"ר.

ג'

ידוע שהחפץ חיים היה מעורר שנים רבות ופרסם ברציפות במודעות ובכל מיני אופנים בעניני צניעות והיה מזהיר וצועק ומתריע שעומד ח"ו להופיע גזירה נוראה בעולם אם לא יתקנו את ענין הצניעות (נד), גם כתב לכל רבני ישראל לעוררם שכל הצרות והגזרות שהיו אז המה מפני חוסר צניעות, ובקש והתחנן שיעשו כולם מאמץ גדול לתקן המצב (ועי' לעיל אות א') ואם לא כן עומד להופיע גזירה נוראה ח"ו, ולא שמו לב מספיק לדבה"ק מפני שהיו תפוסים וטרודים כל א' וא' עם צרותיו וטרדותיו הפרטיים, ולדאבונינו קרה מה שקרה שסמוך לזה אחרי כמה שנים היתה מלחמת העולם השניה הנוראה ל"ע ונחרב רוב בנין של כלל ישראל ד"י.

וביאור דבה"ק יש להבין שאע"פ שיש עוד עבירות גדולות שיכולין לגרום כל זה בכ"ז הענין הוא כך שכל העונות אע"פ שמעוררים קטרוג בשמים, הקב"ה ברוב רחמיו מגין עלינו נגד הקטרוג ע"פ מדתו שמאריך אפיו אפילו לרשעים וחייבים עד שמגיע ח"ו למצב של גדול עונו מנשוא (ממדת נושא עון), וההגנה היא ע"י שמשרה שכינתו ביניינו וכמש"כ השוכן אתם בתוך טומאתם ונמצא אתנו בגלותינו ככתוב (ישעי' מ"ג י"ד) למענכם שלחתי בבלה, וע"י זה אין מדת הדין יכולה לפגוע בנו אבל חטא בפריצות הרי הוא גורם סילוק השכינה מאתנו וכמש"כ ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ונמצא חוסר הצניעות הוא הגורם מניעת ההגנה וממילא

מתעוררים כל הקטרוגים על כל החטאים ביחד וע״י זה חל עלינו ח״ו כל הפרענויות על כל חטאינו ביחד, (וכן ענין לשה״ר ומחלוקת שהח״ח התריע תמיד על זה הוא גם ענין שגורם סילוק שכינה מאתנו וגורם התעוררות הקטרוג וכמו שהביא בהקדמה לספר חפץ חיים מחז״ל).

והנה היום שישנם כל כך הרבה צרות ל״ע כנ״ל נוסף להפחד והאיום ממלחמה בארה״ק ובכל העולם כולו ממדינות הערביים והפחד והאיום ממחבלים בודאי יש לשים לב לדברי החפץ חיים שבודאי חוסר הצניעות הוא המגדיל על העולם את החרון אף הגדול ומעורר עלינו הצרות והפורענות ח״ו על כל חטאינו (נוסף לסיבת רבוי המחלוקת ולשה״ר כנ״ל), על כן הבה ונזדרז להתעורר ולא להחמיץ ההזדמנות ח״ו ונתקן ונשפר ונהדר ענין הצניעות ונשפיע גם על אחרות כל אחת ואחת כפי יכולתה, וע״י זה יתוספו לנו זכויות להגן על כולנו ולהשרות שכינתו בתוכנו ולשמור על עתידנו מלרדת עוד במצב הרוחני, ושלא יצליחו רשעי עולם להפיק זממם ח״ו מה שהכלבים צועקים ונובחים בלי הרף ומתעוררת כיום בכל העולם שנאה גדולה נגד כלל ישראל, ומי יודע מה עוד עלול להיות ח״ו אם לא נתקן חיש מהר את המצב, (וכן נתעורר למנוע מחלוקת ולשה״ר ושנאת חנם מבינינו ומבתינו, ולהרבות בקיום מצות ואהבת לרעך כמוך באהבת חנם וגם זה יוסיף זכות והגנה עלינו ועל כל ישראל).

ויש להן לבנות ישראל לשים ללבן גודל ההפסד הנגרם ע״י הירידה במצב הצניעות, וכמו״כ לשים ללבן שבידן זכות וכח עצום לעזור לכל הכלל לעצור המגיפה והצרות ולהמשיך את הגאו״ש כמאמר חז״ל (רות זוטא פרשה ד׳ אות י״א) שבזכות נשים צדקניות עתידין להגאל, ויש לכל בת ישראל לשים ללבה שבזה שתשפר אפילו רק את עצמה תצליח לעצור לפחות חלק מהמגיפה, ואף אם תציל רק נפש א׳ מישראל כבר יהיה לה בזה זכות עצום כמו שאמרו חז״ל (סנהדרין ל״ז.) המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא (כי נחשב לזכותו כאילו הציל ממות כל צאצאיו וצאצאי צאצאיו עד סוף כל הדורות), יכול גם להיות שזו תהיה קרובתה, שכנתה, או חברתה.

(**הוספת המעתיק**: וכן כתב בעל השומר אמונים שכל אשה שהולכת בצניעות לשם שמים, עומד על זכותה חלק מהדור, ע״כ הוספת המעתיק).

ד׳

והנה בשנים האחרונות עם כל הירידה הגדולה שהיתה בעולם במצב הרוחני ל״ע בכ״ז השפיע הבורא ב״ה ברוב חסדיו רוח טהרה לעולם

והרבה נשים התעוררו לתקן ולשפר מצב הצניעות ובודאי המתיקו עי״ז הרבה ממדת הדין הקשה שלולי זאת היה ח״ו המצב עוד יותר קשה, וישנם ב״ה גם צדקניות שעשו דברים של מסירות נפש שהחליפו לבושם והתגברו נגד הבושה הגדולה מחברותיהן וקרוביהן וסביבתן והן המה אשר בטלו הרבה מהקטרוגים בשמים ובזכותן ניצולו הרבה מסכנות גדולות, וכפי המבואר בספה״ק כשתופיע הגאו״ש שתהיה בעהשי״ת בקרוב יקבלו מקום בהיכל האמהות הקדושות ויאירו באור גדול אשר עין לא ראתה.

וישנם הרבה עובדות מהשנים האחרונות שהרבה נשים ראו דברים נפלאים וישועות גדולות למעלה מדרך הטבע ע״י שקבלו עליהם תיקונים והידורים בצניעות במסנ״פ (נה) , ויש להבין שאין ענין זה כמו שהרבה טועות וחושבות שבכדי לפעול ישועה הנצרכה תקבל על עצמה דבר מועט של הוספה בצניעות (נו) אלא צריך להיות שינוי בדבר שקשה לה וצריכה להתגבר נגד טבעה ובושתה ולשבור יצרה בזה.

ויש לשים לב למה שנזכר לעיל (סוף אות א׳) כי קבלת סבל של בושה ובזיון באהבה עבור מצות ד׳ נחשב מסירת נפש (נז) , ועל כן יש לקבל כל זה בשמחה כי עיקר כח המצוה וסגולתה תלוי בעשיית המצוה בשמחה ולפי גודל השמחה שבה כך גדול יותר דרגת וכח המצוה והסגולה שבה וכן הוא בכל מצוה שנמדדת חשיבותה ודרגתה לפי גודל השמחה וכונת לבו באהבת בוראו שמכניס בהמצוה, וכבר נזכר לעיל שגם במצות מסירות נפש עיקר שבח ושלימות המצוה היא כשנעשית באהבה ושמחה.

אבל אם תקבל על עצמה רק איזה דבר מועט וקל ה״ז דומה למי שצריך איזה טובה גדולה מהמלך ומביא לו מטבע קטנה להחניפו אין לך מזלזל במלך יותר מזה ויגרשו אותו עם מתנתו ביחד ועוד יענישו אותו על שהעיז לזלזל כך בהמלך להחשיבו כילד קטן המתפתה ממתנה קטנה, ואין המלך צריך לו ולמתנותיו כלל אפילו אם יתן לו כל הונו ורכושו שיש לו, אלא שאם יעשה דבר במסירות נפשו ומכש״כ אם יהיה מוכן אפילו לקבל בזיון עבור כבודו של המלך בזה ימצא חן בעיני המלך ויעשה כחפצו ויושיענו אפילו חוץ מגדרו, וכמו״כ לענינינו בכדי לפעול ישועה בפרט בדבר שלמעלה מדרך הטבע צריכה לעשות איזה צעד של מסנ״פ עד שיהיה ניכר שעשתה זאת לכבוד ד׳ יתי׳ וחוזרת בתשובה להתקרב אל ד׳ בזה שחוזרת לדרכי אמותינו וסבתותינו וזה יעשה רושם גדול בשמים, ומכש״כ אם יתקדש שם שמים על ידה ותגרום בזה שגם אחרות ילמדו ממנה שלא ליבוש מהמלעיגים, בזה בודאי תמצא מאוד חן בעיני ד׳, ובזכות גדולה כזו יכולה היא שתרוחם ובכחה לשבור את מדת הדין היותר קשה ולבטל את הקטרוג והגזירה (נח) למעלה מדרך הטבע.

ומי שעדיין אינה מרגישה שבכחה לעשות אומץ גדול וחסר לה העוז דקדושה הזאת לכבוש טבעה בגבורה דקדושה כזאת העצה עבורה היא

לעבוד על הענין לאט לאט להכניס בלבה חשיבות והערכה גדולה לענין הצניעות ולהרבות לחשוב על הענין ולקרוא ולשמוע הרבה בענין זה, ולעשות פעולות קטנות בזה למעשה כפי יכולתה ולהוסיף תמיד לאט פעולות יותר גדולות ולהשתוקק להגיע לדרגה זו ולהתפלל תמיד על זה ועי״ז תגיע בס״ד עם הזמן לדרגה שתוכל כבר לעשות פעולה של מסירת נפש ממש כנזכר.

אמנם בשעה שנמצאים במצוקה וצרה ח״ו אזי היא עת רצון והזדמנות מיוחדת להתגבר נגד היצה״ר ולעלות בקפיצה ודילוג לדרגה גדולה בפעם א׳ מכח ב׳ טעמים **א׳** מטעם הגיון מכיון שעכשיו יש לה יותר דחיפה חזקה ורצון מעומק הלב שבכחה תוכל להתגבר נגד טבעה בקל, וטעם **ב׳** כמבואר בספרי מוסר שבשעה שהאדם שבור מכח הצרה אז גם קליפת יצרו וחומרו שבורים וחלשים ולכן אז אפשר יותר בקל להכניעם ולכבשם לגמרי בפעם א׳, ואשרי המשתמש במדה זו בעת רצון והזדמנות הזאת ובזה ימתיק וישבור מדת הדין הקשה וימשיך על עצמו רחמים רבים בס״ד.

והנה מה שנזכר כאן שצריכים לעשות דוקא צעד גדול נאמר דוקא לגבי לבטל גזר דין וכדו׳ אבל בדרך כלל יל״ד שיש ג״כ חשיבות גדולה בכל צעד ושיפור קטן שעושים בצניעות וכשהאשה מקבלת על עצמה ועושה התקדמות בענין הצניעות אפילו היותר קטנה עם כונה להמשיך לאט לאט כנזכר הרי היא כבר זוכה ע״י זה תיכף ומיד לתוספת קדושה ואור בנפשה יותר מבשאר הענינים וכמבואר ענין זה בספרי מוסר (נט) .

פרק ד׳ - גדרי ופרטי הצניעות

א׳

ולפני שנפרט קצת מגדרי הצניעות שע״פ ההלכה, נקדים ידיעה חשובה שיש לדעת שחובת הצניעות לאשה וכמו״כ הזכות והחשיבות וכל המעלות הנזכרות לעיל שהאשה זוכה בהן ע״י הצטיינותה בצניעות אין

הכונה כשמצטיינת רק על לבוש הצנוע לבד אלא כלול בזה גם מדת הצניעות הפנימית בלבה ובכל מהותה בכלל ובכל פרטי התנהגותה בכל ענין וענין כנ״ל (פ״א אות ב׳) ועל כל זה נאמר (תהילים מ״ה) כל כבודה בת מלך פנימה וגו׳ אלא שהלבוש החיצוני צריך להיות הסמל וההוכחה גם על צניעותה הפנימית (ס) . (ועי׳ לעיל פ״ג אות א׳ שמבואר שם שמדת הצניעות הפנימית והבושה הוא א׳ מהדברים שהם יסוד כל התורה (גם אצל האיש) ומביא את האדם גם ליר״ש ע״ש ובהערה שם).

ולא רק שהוא ההוכחה אלא שהלבוש הצנוע החיצוני הוא גם המביא את האשה למדת הצניעות הפנימית כי הוא הוא המשפיע על הפנימי (סא) כפי הכלל שכתב החינוך (מצוה ט״ז) שהאדם נפעל כפי פעולותיו ע״ש, ובפרט כשתכוון בפירוש שרצונה שישפיע עליה בודאי שאז תהיה הסגולה הרבה יותר חזקה ובמכל שכן ענין הלבוש משפיע ביותר על הלובשו מכיון שהוא מקיף את כל האדם לכן העטיפה בו משפיע על כל מהותה (סב) , ורק ע״י זהירותה בלבוש תוכל לשנות בקלות כל מהותה הפנימי ולבה וכל התנהגותה למעלת ומדת הצניעות כראוי לבת מלך כי היצה״ר וכח הקליפה למנוע את מדת הצניעות הפנימית הוא גדול מאוד ומתגבר על האדם אבל כשהאשה מכוסה בלבוש צנוע ה״ז מרחיק את היצה״ר שלא יוכל להתקרב למפתח הלב כ״כ בקלות (כמבואר לעיל פרק ג׳ אות א׳).

וכשהאשה מתנהגת בחוסר צניעות החיצונית אזי לא רק שאין לה סיוע להגיע למדת הצניעות בפנימיותה אלא ה״ז עוד משפיע עליה ההיפוך דהיינו מדת העזות הגאוה והגסות בפנימיותה, וכמו כן ה״ז גורם ומשפיע חוסר הכנעה והבושה מלפני ד׳ ופריקת עול מלכות שמים ח״ו (עי׳ לעיל הערה מד׳).

וגם אחרי שהאשה כבר יש לה מדת הצניעות הפנימית עדיין הרי היא צריכה שמירה שלא ישלוט בה היצה״ר לפרוץ פירצה או סדק קטן במדת צניעותה (וזה מלחמה תדירה לאשה לכל ימי חייה שלא יחול סדק קטן באי׳ מפרטי הצניעות) אבל כשתקפיד על כל פרטי הצניעות בלבושיה הרי זה עכ״פ שמירה וחומה לאשה שלא ישלוט עליה יצה״ר כל כך, והרי היא יותר בטוחה שלא תפול שוב בידו של היצה״ר ח״ו גם אפילו בצניעותה הפנימי, אבל בלי זה יחסר לה השמירה והחומה נגד היצה״ר וכנ״ל (סג) .

היוצא מהאמור שלא תוכל האשה להגיע בשום אופן לשלימות במדת הצניעות בכלליות ולהתנהגות הצנועה בכל שאר פרטי הנהגותיה כמבוקש מבנות ישראל אלא אם כן תשמור על הלבוש הצנוע בשלימות כראוי, וגם לא תוכל להחזיק מעמד בהם אלא בתנאי זה, ולכן הזכירו בספה״ק ביותר את ענין הלבוש כי בזה היא ההתחלה והכניסה לכל המדה הזאת, ורק אחרי שתהיה זהירה בזה תגיע לכל שאר חלקי מדת הצניעות בקל אם תעבוד עליהם.

ויש להעיר בענין מה שנמצאים כהיום נשים אפילו בין הנזהרות בלבושי הצניעות כפי המסורה בכ״ז מצוי גם ביניהם שלא שמים לב ושוגגים לעבור על גדרי הצניעות שמסדרים ומייפים בגדיהן ומטפחותיהן שעל ראשן בצורה שמושכת העין ומעוררת שימת לב (סד)

והוא ההיפוך הגמור מכוונת ומטרת הלבוש הצנוע, ויש לשים לב ולהבין שהמלבושים הצנועים של מסורת אמותינו הם מיוסדים ומבוססים בצורה צנועה שאינה מושכת העין כלל אלא אדרבה מסתירה מן העין את הלובשם, ועל כן האשה הנוהגת כנזכר הרי היא בזה מקלקלת וסותרת המטרה ותכלית המכוון של הלבוש ההוא ולכן אע״פ שנדמה לה שהיא שומרת ונזהרת בלבוש המסורה הרי היא טועה והרי היא מאבדת בידיה חלק גדול מזכותה ושכרה בלבושה הצנוע, ועל כן יש ליזהר ולהקפיד שלא ללכת בחוץ בלבוש באופן שמעורר שימת לב מחמת יפיה הבולט וזהו מחובת הצניעות.

והנה כבר מזמן נשתרבב איזה טעות אצל הרבה נשים שהן חושבות (לפי הבנתן שזו השקפה נכונה והיא) שיש ענין דוקא לשפר ולייפות בגדיהן הצנועים כדי להראות שעם ההקפדה להתלבש בצניעות כראוי ג״כ אפשר להיות נראה יפה ולא פחות משאר המון הנשים שאינן מקפידות על הצניעות וטענתן בפיהן שזה יהיה קידוש ד׳ (סה) (והנה אין הכונה לומר שהאשה צריכה להתלבש בבגדים או באופן וצורה המבזין את לובשיהן, אלא בודאי מותר שיהיו מלבושיה מסודרין בצורה מכובדת אלא הכונה שאם הם בולטים ביופיין ויוקרן זה הוא סטיה גמורה מדרכי הצניעות (סו), ואפילו אם כוונתה בזה להראות שאפשר להיות מלובש בבגדי צניעות וביחד עם זה למצוא חן בעיני הרחוב הפרוץ של היום) והיא סברת הנשים שאיננה בנויה על דעת והשקפת התורה, והיא נובעת מחוסר הבנת יסוד הצניעות וגם חוסר ידיעה מהו פירושו של קידוש ד׳, כי הנה כל ענין שהנשים יהיו בולטות ה״ז סתירה לענין הצניעות וכמבואר כבר לעיל בשם הקדמונים שיסוד הצניעות היא להיות כמה שיותר מוסתרת מעיני הבריות וזהו יפיה וכבודה של בת מלך ע״פ השקפת תורתינו הקדושה שקבלנו מאת ד׳ יתי בהר סיני וזהו רצונו יתי מאתנו ואם ננהג כך הרי הוא יתי מתפאר בנו ועל זה הבטיח לנו לפני מ״ת ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וגו׳ (סז) וזה נאמר גם לנשים כמו שפרשו חז״ל בפסוק כה תאמר לבית יעקב וגו׳ דהיינו לנשים, (עי׳ השלמות ו׳), ואם היו מלמדים ומבהירים להן להנשים והנערות עד שהיו מבינות ענין מדת הצניעות בכלל שצריכה להיות לבת ישראל לא היו טועות בכל זה.

(**הוספת המעתיק**: וז״ל הגר״ש וואזנער בעל שבט לוי שכתב בכת״י, הרצון להראות היופי וההתבלטות דוקא ברחובות קרי׳ מקרו בטומאה והיא היפוך מכבודה בת מלך פנימה, ... עוברת על לפני עור לא תתן מכשול באופן תמידי, גם לבושים יקרים מאוד אשר מחמת זה מושכים עין כל רואה, או תכשיטים יקרים הגורמים קנאה ומשיכת עין הם בכלל איסור הנ״ל, ע״כ הוספת המעתיק).

וכמו״כ יש ללמדן ולהחדיר ללבן שענין הלבוש הצנוע בדרך המסורה בלבוש שהלכו אמותינו הוא הכבוד והיופי ותפארת לבת ישראל, ושזה

מה שנחשב קידוש שמו יתʼ כשרואים כמה אנחנו מחזיקים בדרכי אבותינו ואמותינו ושאנו מתפארים ומתגאים בזה ואין אנו עוזבים ירושתנו וגורלנו שהנחילו לנו כי אנו בנות מלכים וממלכת כהנים וגוי קדוש וכמו שכל בנות המלכים בעולם שמתפארים ומתגאים בבגדי בית מלכותם ולא יורידו אותם מפני שום סיבה בעולם כמוʼʼכ אנו מתגאים בזה ומרגישים את האשרינו ומה טוב חלקנו וגם הʼʼז מורה על גודל אהבתינו לדʼ יתʼ, וזה קידוש שמו יתʼ וכבודו בעולם שיש לו עם כזה, ואם היינו מחדירים את כל זה ללבבם של בנותינו והיו מרגישים באמת את הגאוה הזאת בלבם ושזה היופי האמיתי שלנו, בודאי היה משתנה השקפתן והיו מקיימין כל זה באהבה ובגאות לבן בדרכי דʼ כמשʼʼכ (דהʼʼי בʼ יʼʼז וʼ) ויגבה לבו בדרכי דʼ.

ועוד יש לדעת שחוץ מענין השמירה על הלבוש הצנוע כפי המסורה שלנו, הרי גם עצם הענין להתלבש בבגדים יקרים ויפים בדרך שחץ וגאוה כמו העשירות ובנות השרים והמלכים הʼʼז מנוגד לצניעות ולדרכי מלבושי בנות ישראל כמבואר בשוʼʼע ופוסקים כמובא לקמן (בפרטי הצניעות אות גʼ הלכה דʼ סעיף גʼ) בשם הפוסקים, ולכן יש ליזהר מלהפריז ביופי הבגדים אפילו אם לא יהיה בהם ענין של משיכת העין, ואם היו מחנכים הנערות והנשים בהשקפת התוהʼʼק והשוʼʼע כנזכר אז לא היו מחפשים יופי אחר גשמי ולא היה להן נסיון בזה ועל כן יש ללמדם כך ובזה נסיר מכשול מדרך עמנו, ועיʼ לקמן (בפʼʼד אות גʼ הלכה הʼ סעיף בʼ) שמבואר שם איזה יופי מותר לנשים ואיזה לא.

ועוד מטעם אחר יש למנוע גם האנשים וגם הנשים מלהתלבש בבגדי עושר וכבוד כי אסור לנו לשכוח מאבילות החורבן (סח) ובפרט כשנמצאים בגלות בין הגוים הʼʼז מעורר ומגרה ומגביר שנאתם וקנאתם נגדינו כמו שהעיד החוש בכל הדורות וזה גרם לנו צרות וגזירות חמורות בעונותינו הרבים ועדיין יצר הזה מרקד בינינו דʼ ירחם עלינו ויגאלנו מידי יצרנו הרע כמבואר בספהʼʼק, והאריך בענין זה היעבʼʼץ במגדול עוז שחטא זה שחיים בצורה של עושר ושוכחים מהחורבן גורם אריכות הגלות וגזירת השמדות והגירוש מכל הארצות היה מפני זה, ובספר משך חכמה עהʼʼת (ויקרא כʼʼו מʼʼד) כתב גʼʼכ בענין זה וגם בענין שרוצים להתיישב בארצות הגוים בגלות כמו תושבים ולחיות חיי עונג הגשמי ולהתדמות לדרכי וחיי הגוים חʼʼו, ועʼʼש שכתב שדʼ יתʼ מאריך אפו כמו מאה מאתיים שנה אחר כך גוזר עלינו חʼʼו השמדה וגזירת גירוש וכל זה לטובתינו כדי שלא נפול לגמרי חʼʼו להתרחק ממנו יתʼ, וכתב שם דברים חריפים שכך יהיה הסוף ממדינת אשכנז חʼʼו עʼʼש, והנה רואין בחוש שדבהʼʼק נאמרו אז ברוח הקודש כי בעונותינו הרבים התקיימו בצורה חמורה מאוד דʼʼי, ועיʼ בגמʼ שבת (קלʼʼט.) אʼʼר פפא אי בטלי יהירי בטלי אמגושי עʼʼכ ופירשʼʼי שם יהירי ישראל מתייהרים בבלורית ובמלבושי יהירות (בגדי גאוה), בטלי אמגושי, (פרשʼʼי מסיתים ומדיחים המשניאים אותנו) עʼʼכ.

ויש לשים דגוש מיוחד על ענין זה היום מכיון שמתגברים יום יום המסיתים והמדיחים ומשניאי ד' והתוה"ק ושמירת הדת ושנאת בנ"י וכפי מה שהעידו לנו חז"ל הרי הסיבה מפני שמתייהרים במלבושי יהירות כנזכר, ועוד יש לשים לב למה שרואים במוחש שבזה נתפסין ביותר אלו הנשים שמתלבשים בצניעות כראוי כי היצה"ר מכניס בלבן הרגשה שאינן נערכות ומכובדות מספיק בעיני הבריות מפני לבושן השונה מהכלל ועל כן חושבות שעליהן להתלבש דוקא במלבושים יקרים ומופרזים ביפיין שעי"כ יעלה הערכתן וחינן בעיני הבריות, ועל כן יש להסביר להנשים גודל חשיבות ענין זה כנזכר ודוקא ע"י המניעה מזה יעלה חשיבותן והערכתן וחינן בשמים בזכות מצות צניעותן, ועי"כ ממילא יושפע להן חן וחסד גם בעיני כל הבריות בעוה"ז כמבואר ענ"ז בחז"ל וספרים הקדושים שע"י שיש על האדם חן בשמים ה"ז משרה עליו חוט של חסד וחן גם בעיני הבריות בעוה"ז.

ועוד יש לשים ללב שאלו הנשים שמקפידות להתלבש בבגדי צניעות כראוי וכפי המסורה אם לא תקפיד על פרט זה הנזכר יתכן שתהיה נדונית בעונש חמור יותר ממי שאינה הולכת בלבוש הצנוע, כי ממנה ילמדו נשים אחרות לעשות כמותה יותר ממה שילמדו מאלו שאינן לובשות בצניעות כלל (כי המה ידועות וניכרות ברור שאינן נזהרין בצניעות ועל כן הרוצות להיות נזהרות לא יעלו בדעתן ללמוד ממנה, משא"כ אלו) שמכיון שמלובשות בבגדי צניעות הרי הן נראות כצדקניות וילמדו מהן כל שאר הנשים הרוצות לעשות רצון ד' יתי ולהיות צדקניות, ועוד מכיון שהן מתלבשות כפי מסורת הישנה כולן חושבות שהכל אצלן כפי המסורה הישנה ובודאי גם הנהגה זו מקובל לפי מסורת הצניעות (סט), ובפרט כהיום שישנם נשים רבות מסכנות אשר לא זכו לקבל המסורה מאבותיהם ואמותיהם ועיניהן נשואות להמהדרות ומקפידות על דרכי המסורה לדעת את הדרך אשר ילכו בה, נמצא שהן הדוגמאות שמהן ילמדו וכן יעשו כמותן כל שאר הנשים הרוצות לדעת את הדרך שהלכו בה אמותינו וסבתותינו שבכל הדורות, ועל כן האחריות עליהן גדולה מאוד שלא יהיו הן הגורמות ח"ו קלקול שאר הנשים ושלא יהיו ח"ו בכלל מה שאמרו במשנה (אבות ה' י"ח) שהמחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו כלומר שנענש על חטאם של כל אלו שחטאו בגרמתו, ונמצא ע"י כך יצא שכרן של צדקותן בהפסידן (ע) .

וביותר יש להעיר בענין זה לנשותיהן של בני תורה ועובדי ד' שיש עליהן אחריות כפולה ומכופלת ויהיו נתבעות על זה יותר מאחרות אם יגרמו ח"ו שאחרות יקילו בהענין ע"י שילמדו מהן וכמו כן האחריות על בעליהן ואבותיהן של הנערות (עי' לקמן הערה רלז), והאחריות הזאת היא לאו דוקא על מי שהוא בן תורה באמת אלא על כל מי שנחשב בן תורה בעיני ההמון עם כי הם לא מבחינים לדעת מי באמת בן תורה ומי לא ועל כן הם למידים מכל האברכי כולל וכדו' על כל הקלה וזלזול שרואין בהם, ועל כן עליהן להקפיד מאוד על דרכי הנהגותיהן ועל הנהגת בני ביתם כי יתלו

הזלזול בבעליהן ויאמרו ההמון עם מדשתקו בעליהן שמע מיניה דניחא להו כך, ודבר כזה נחשב חטא חמור של חילול ד׳ כמבואר בחז״ל (עא), ועוד ישימו ללבם מ״ש לעיל (פ״ג אות א׳) שעבור חוסר זהירות בצניעות עלולין ח״ו להפסיד גם זכות לימוד תורתם.

ועל כן יש להן לנשים האלו (היינו הנשים המקפידות להתלבש בבגדים צנועים כפי המסורה, ונשות בני תורה) לשים ללבן גודל אחריותן בזה ולהיות נזהר בענין זה אפילו בלפנים משורת הדין בכדי שלא להיות גורם מכשול לרבים אם ילמדו אחרות מהן ח״ו, וכל הנשים המקפידות על כל דרכיהן והנהגותיהן וצורת לבושיהן שיהיו ראוין שילמדו מהן ירויחו לא רק מצותן היחידה שהן עושות אלא מכיון שעי״ז יהיו ממזכי הרבים יקבלו שכר כנגד כולן (שלמדו מהן) ופרי פירותיהן כנ״ל ויתכן שיקבלו עוד יותר שכר ממה שיקבלו אותן שלמדו מהן כפי הכלל שאמרו חז״ל ״גדול המעשה יותר מן העושה״ (כלומר גדול יותר השכר של מי שגורם להשני לעשות מצוה משכר של העושה המצוה עצמה) אשריהן ואשרי חלקן לעוה״ב בין מזכי הרבים ששכרן גדול בלי ערך ויזכו להיות מאירים ככוכבים לעוה״ב כמש״כ (דניאל י״ב ג׳) ״ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד״, כי״ר.

ב׳

עוד הקדמה קטנה נקדים לפני שנזכיר פרטי ההלכות שיש לדעת שכל הכתוב כאן ה״ה על פי דברי הפוסקים גדולי הדורות שלפנינו, ועל כן אם ימצא באיזה פרט ממה שנזכר כאן שיהיה נדמה למי שהוא שאפשר להוכיח מגמ׳ וכדו׳ שלא היו נזהרין בכגון דא יש לדעת ולהבין שכל זה בודאי לא נעלם מהפוסקים ומגדולי הדורות, אלא בכ״ז אסרו הדבר ע״פ הכלל שמקורו מדברי רש״י (שבת פ. ד״ה בעירניות) שמבואר בדבריו שבמקומות שמצוי יותר קלות ראש כגון עיירות גדולות צריכים להוסיף שם צניעות יותר, ע״ש, (מובא להלן פרק ה׳ אות ט׳ וכן מדברי הרשב״א ע״ש, ובהערה רלב׳) ולכן בהשתלשלות ירידת הדורות הוסיפו חכמי הדורות לתקן לגדור ולאסור כמה דברים שלא נאסרו בדורות שלפניהם, והרי אנו מצווים לשמוע אל תקנת חכמי כל דור ודור וכמו״כ היו דברים וסייגים שקבלו עליהם הדורות מעצמם להוסיף להחמיר בכמה דברים, וגם מה שקבלו על עצמם ה״ז חובה גם עלינו לשומרם משום אל תטוש תורת אמך (ועי׳ הערה צח׳).

והנה ע״פ האמור יש להבין שבזמנינו אלה שהפריצות והקלות ראש עלתה על כל גדותיה יותר מבכל הדורות ד״י, ורבו כמו רבו הפירצות

בצניעות וההשחתה מלאה פני תבל ד״י, לכן בכדי להיות מוגן שלא להלכד בזוהמת הפריצות ששורה באויר העולם שגורמת ירידה לאדם נגד רצונו, בודאי היה מן הראוי להוסיף סייגים והידורים ולעשות משמרת למשמרת יותר מכל הדורות, (וע״ע השלמות ג׳) אבל אין בכוחנו בדורינו הזה החלש לגזור גזירות חדשות לחייב את כל אחד ואחד, אבל עכ״פ עלינו להתחזק מאוד לשמור ולעשות ככל אשר הורו לנו גדולינו קדמונינו ולא לזלזל במה שגדרו ולא לחפש היתירים להקל במה שהחמירו בדורות שלפנינו.

ועמש״כ במסילת ישרים סוף פ״ו וז״ל מתוך דבריו שם, תדע כי זה כלל גדול מנוסה ... שכל קולא צריכה בדיקה ... אע״פ שיכולה להיות ישרה ונכונה אמנם קרוב הדבר שיהיה מעצות היצה״ר ומרמותיו על כן צריך לבדוק אחריו ... ע״כ, ועיין מש״כ הרמב״ם (בהל׳ שמיטה ויובל פ״י ה׳ ו׳) וז״ל ״הקבלה״ (מדור לדור ומרבו וכו׳) והמעשה עמודים גדולים בהוראה, עכ״ל (עב).

ועמש״כ החיד״א (שמדובר שם מענין דומה למה שאנו עסוקים כאן), וז״ל (עג) קצת אשר עסקו בתורה וסברו לדעתם שהשיגו בתורה ומחזיקים שכלם זך בלי שמרים.. ובאו לחלוק על רבותינו ז״ל, והיה זה שהם היו חכמים.. ודעתם רחבה וסברו כי רבותינו ז״ל היו חכמים לבד וזה טעם שאמרו הלא גם בנו חכמה ודעת, אבל היה להם לשום לבם כי רבותינו ז״ל היה להם רוח הקודש ואליהו הנביא זכור לטוב שכיח גבייהו ונשמתם ממקום עליון והיא נקיה ואין יחס ביניהם (בין החכמים ההם) לבין רבותינו ז״ל, האית אינשי (היש אנשים) יחלקו על חכמינו ז״ל אשר רוח ד׳ דבר בם ומעולם לא נשמע שנגלה אליהו הנביא זכור לטוב לאחד (מאלה) עם היותם חכמים ויראי ד׳, גבהו דרכי חכמינו ז״ל מדרכיהם בדביקותם עם ד׳ וחסידותם המופלאה עד שנגלה אליהם אליהו הנביא זכור לטוב ומלאכי אלקים, העל רבותינו ז״ל הקדושים תחלקו אשר אין להם יחס עמם כיתוש לפני אריה דבי עילאי, עכ״ל (עד), ודי בזה להחפץ בהאמת בדעת תורה (עה).

ג׳ - ואלו הן קצת פרטי הלכות צניעות

ונקדים כאן ידיעה חשובה שיש לדעת שלא תחשוב האשה שכשהיא מלובשת בצניעות ה״ז רק מניעת האיסור של לבישת בגדי פריצות ולכן איננה מקבלת שום שכר על זה אלא דיה במה שחושכת ומונעת מעצמה עונש החמור על הפריצות, כי לא כן הוא הדבר אלא (לכמה דיעות עי׳ הערה)

הרי היא גם מקיימת בזה מצוה (עו) ולכן חוץ ממה שחושכת מעצמה העונש הרי היא גם מקבלת שכר על כל פעם שמתלבשת בבגד צנוע ובכל לבישה הרי היא מרויחה עוד מצוה ומקבלת שכר מיוחד על כל לבישה, ולא רק על כל לבישה אלא כל רגע שמלובשת כך ה״ז נחשב למצוה ושכרה מתרבה (וע״ע מלואים י״ב).

והנה לפי ההלכה מצוות צריכות כונה, כלומר שצריכים בכל מצוה לפני עשייתה לכוון לקיים בזה המצוה, לכן בכדי שיהיה להאשה השכר הנזכר יש לה לכוון במפורש (עז) הריני מכוונת (או הריני רוצה) לקיים בזה מצות צניעות (שצוני ד׳ יתי׳), ואחרי שמכוונת כך כל יום וכל פעם בשעה שלובשת בגד צנוע הרי יש לה בזה קיום המצוה כל רגע שמלובשת בו.

הלכה א׳ - בענין כסוי הגוף

(ובו סעיף א׳)

האשה חייבת להקפיד שיהיה כל גופה מכוסה תמיד באופן צנוע, וגם בבית (עח) אפילו כשאין שם איש ואפילו בחדר סגור ובחושך לילה צריכה ג״כ להיות זהירה בכך מפני אימת וכבוד השכינה וכמבואר בטוש״ע או״ח (סי׳ ב׳) אפילו לגבי איש (עט) ומכש״כ לגבי אשה שצריכה להיות מכוסה ביותר ודין הצניעות אצלה הרבה יותר חמור מבאיש (פ) , וכתב בעל ההפלאה (פא) שלא די במה שתיזהר שלא לגלות עצמה בכונה אלא עליה לדאוג ג״כ שלא יתגלה (אפילו חלק) מגופה אפילו שלא בכונה ועל כן עליה להקפיד על מלבושיה שיהיו באופן שלא יתכן שיתגלו מעצמן.

הלכה ב׳ - בענין כסוי הרגל שמתחת הברכיים

(ובו סעיף א׳)

גם מתחת הברך עד סוף הרגל צריכה להקפיד לכסות (פב) בכסוי מושלם דהיינו באנפלאות (גרביים) עבות שלא יהיה נראה וניכר בשר הרגל כלל (פג) , ואע״פ שישנן נשים שמקילות בזה בפרט בבית והן סומכות על דיעה שמיקל בזה במקומות שהולכים תמיד יחף בגלוי רגל שמתחת לברכיים כמו שהוא במדינות הערביים והן סומכות על כך ע״פ הנחה שגם מקומותינו אלה היום נחשבים כאי ממקומות ההם, אבל יל״ד שיש

בהיתר זה פקפוק גדול מאוד מב' טעמים **א'** כי רבו הפוסקים החולקים על דיעה זו ודעתם שאסור בהחלט בכל המקומות (פד), (עי' שו"ת שבט הלוי ח"א א' ועוד, ובחזו"א או"ח ט"ז כתב שהוא עכ"פ ספק (פה)), וטעם **ב'** כי יש פקפוק גדול על הנחה זו שמקומותינו נחשבים כא' ממקומות ההם, ומסתברים הדברים שאיננם נחשבים כמקומות ההם (כמבואר במלואים ט"ז ע"ש), ולפ"ז נמצא שלא התירה זאת שום דיעה במקומותינו אלה, ועוד יל"ד שאפילו לדיעה המקילה בזה בכ"ז אלו שזקנותיהן היו מחמירים בזה יש עליהן איסור משום אל תטוש תורת אמך (פו) .

ולכן כל אשה שיראת ד' נוגעת ללבה בודאי לא תסמוך על קולא זו אפילו רק בבית, וכבר הבאנו לעיל (אות ב') מש"כ המסילת ישרים (סוף פ"ו) שכל קולא צריכה בדיקה ושעל פי רוב ה"ז בא מעצת היצר הרע (שמתחת הכרת לב האדם שגורם לו לבקש להקל בהענין) ע"ש, ועי' לעיל (פ"ב) בשם גדולי עולם וספה"ק שעיקר יר"ש ודרגת האשה נמדדת לפי זהירותה והידורה בענין הצניעות ע"ש, ועי' לקמן (פרק ה' אות ט') שהובא מדברי רש"י והרשב"א שבמקום שמצוי פריצות יש להחמיר ולהדר יותר בענין הצניעות, ולכן כהיום שבכל המקומות בודאי מצוי פריצות יותר מבכל הדורות יש להדר יותר ולהיות מן המהדרין בכל עניני הצניעות ושכרן של העושות כן כפול מן השמים.

ועוד יל"ד שאפילו הדיעה המקילה מצד ההלכה בכ"ז מודה שבודאי חסר בזה צניעות השלימה ושההולכת כך איננה נחשבת מן הנשים הצנועות המשובחות (פז) וא"א לה לזכות לכל המעלות והסגולות (הנ"ל בפ"ב) שזוכות אליהן הנשים הצנועות ולהיות בין אותן שתהיינה במחיצות האמהות הקדושות בגן עדן ושיתקרב הגאו"ש בזכותן, ושיהיה לה בזכות צניעותה ילדים תלמידי חכמים וצדיקים וכדו' (פח) .

וכל האמור כאן הוא לגבי להקל לילך בלי כסוי הרגל אבל ללכת בגרביים שקופות גרוע עוד יותר כי הם מוסיפים פריצות ונעשו מתחילה בכונה לשם יפוי הרגל (כידוע ליודעים עי' הערה (פט)).

וכן כשיוצאין לבית הכסא באמצע השינה (אפילו שלא בפני אנשים) יש ליזהר לכסות כל הרגל או בלבישת אנפלאות (גרביים, שטרימף) או בעטיפה (במה שקורין חלוק שינה [שלאף ראק] ארוך המכסה כל אורך הרגל כמו שהיה נהוג פעם) באופן שלא תתגלה הרגל (צ) אפי' בהליכה או בישיבה (כגון שיהיה סגור עם כפתורים עד למטה וכדו') וגם מספיק רחב עד שעי"כ לא יתרומם ע"י הליכה וכפיפה (צא) , (ואע"פ שגם מקצת מנשים הכשירות מתקופה שלפנינו טעו בזה מחוסר ידיעה, וטעותם נבע מטעם המבואר בהערה צא' ע"ש), ומובא (בספר כתר הצניעות) בשם הגאון הרי"י קניבסקי (הסטייפלר) זצ"ל שאמר שא"א לתאר אשה בתואר אשה צנועה אלא למי שאינה יורדת בשום פעם ממטתה בלי גרביים, ע"כ, וכמו"כ בבית הכסא עצמו יש ליזהר ביותר על כסוי הגוף כמבואר בשו"ע (או"ח סי' ג' ובפוסקים ע"ש) (צב) , ועי' גמ' (ברכות ס"ב.) שאמרו חז"ל בזה הלשון,

אין קורין צנוע אלא למי שצנוע בבית הכסא, עכ"ל הגמ'.

הלכה ג' - בענין כסוי הראש

(ובו ב' סעיפים)

סעיף א'

האשה (נשואה) חייבת להקפיד מאוד לכסות את שערות ראשה לגמרי כדת וכדין וכתב המשנה ברורה (בסי' ע"ה א' בבה"ל) בשם הפוסקים שדין כסוי הראש נוהג אפילו בביתה ובחדרה, ושאסור לגלות אפילו חלק משערות ראשה (ועי' השלמות ל'), והביא המשנה ברורה שם שכתב הזוה"ק שעל האשה להקפיד שלא יהיה נראה משערות ראשה בחוץ אפילו שערה א' (צג) ואפילו בביתה ובינה לבין עצמה צריכה להקפיד על זה, וחוסר הקפדה בזה גורם ח"ו עניות בבית וקלקול בניה וגורם להשרות הסט"א בבית ד"י, ע"כ במשנה ברורה ובה"ל שם (צד).

סעיף ב'

נשים הלובשות פיאה נכרית יש להן לדעת שאלו שהתירו פאה נכרית (צה) היה רק בפאות בצורה פשוטה וגם לא ארוכות, (וכמו שאפילו לגבי נערות רווקות שאינן חייבות בכסוי שערותיהן בכ"ז לשיטת המג"א (סי' ע"ה) ע"פ הרמב"ם חייב להיות שערותיהן בצורה פשוטה ומקובצות ולא סתורות משום צניעות) והיו תמיד מקפידים על שערותיהן של נערות שאינן קלועים שלא ירדו למטה מהכתף, (ומכש"כ בנשואה שההקפדה בכל ענין של צניעות היא ביותר) אבל באופן שנהיה נפוץ היום שמייפים אותם באופן שפורצין גדרי הצניעות אין שום דיעה ופוסק שהתיר זאת, וכמו שנתפרסם בכרוז שיצא מכל גדולי הרבנים לפני כמה שנים (צו) וכתבו שם שכשהם עשויות באופן של להוסיף ייפוי ומושכות עין ה"ז עבירה חמורה מאוד (ויש מן הפוסקים שס"ל שהרי זה כמו גילוי שיער ממש ועומד באיסור דאורייתא) (ועי' בנביא ישעי' [ג' ט"ז] שהיו אז פריצות שעשו כך וע"ש העונשים החמורים שבאו להכלל ישראל עבורם ע"ש (צז).

הלכה ד' - בענין אופן וצורת הבגדים

(ובו ד' סעיפים)

סעיף א'

צריך להתלבש בבגדים צנועים כראוי כפי שנזהרו אמותינו בכל הדורות (צח) , ואסור ללבוש בגדים שאופיין וצורתן הוא בצורה של משיכת העין והבלטה ומכש"כ כשנעשו (ע"י גוים) בכונה לשם פריצות אפילו אם הם מכסים כל הגוף (כמו שמצוי היום הרבה בגדים כאלה שנמכרים אפילו בחנויות היותר טובות), ובדורות שלפנינו היו נזהרין לא ללבוש שום בגד ואפילו גרביים בצבע עור הגוף, ופשוט שכל אלו נעשו לשם הבלטה, וכן כל מה שבולט וגורם משיכת העין (מפני יפיין) ה"ז בכלל פריצות (צט) .

סעיף ב'

אסור ללבוש בגדים צרים שניכר עליהם צורת הגוף ואבריו (ואע"פ שמכסה כל הגוף) ודבר זה נחשב פריצות גדולה וחמורה מאוד, והוכרז בשם הרבנים (חשון תשס"ז ב"ב) שהחיוב למסור נפש שלא ללובשן כי דינן ביהרג ועל יעבור (ק) , וכמובן שכמו"כ היא לגבי שמלות קצרות וגילוי הגוף.

סעיף ג'

אסור ללבוש בגד בצבע אדום (וזה אסור גם לאנשים) כמבואר בשו"ע (יו"ד קע"ח א') (קא) .

וכן כל בגד של שחץ וגאוה כדרך העשירות ובנות השרים הרי הן ג"כ ההיפוך ממדת הצניעות ולא באלה חלק יעקב, ודרך בני ובנות ישראל ללכת בבגדים פשוטים וגם בצבע פשוט המורים על צניעות והכנעה ומביאים לידי הכנעה (קב) , ע"כ מלשון הבית יוסף ונו"כ בשו"ע שם ע"ש, ומזה יש ללמוד שאין ראוי לבני ובנות ישראל להתלבש בבגדים המופרזים ביוקרן וביופיין אפילו אם יהיו באופיין כמו בגד צנוע כי ה"ז בכלל דרך גאוה ושחץ שזה עצמו היפוך ממדת הצניעות (ולעיל אות א' מבואר עוד טעם שלא להתלבש בבגדים יקרים בין אנשים ובין נשים ע"ש, ועי' בהערה קטו' לייפות בגדיהן).

סעיף ד'

כתב הרמב"ם (פרק י"א מהל' ע"ז) אין הולכין בחקות העובדי כוכבים ולא מדמין להן .. במלבוש .. שנאמר ובחקותיהם לא תלכו וגו'.. אלא יהיה הישראל מובדל מהן וידוע במלבושו ובשאר מעשיו כמו שהוא מובדל מהן במדעו ובדעותיו וכן הוא אומר ואבדיל אתכם מן העמים וגו' (קג) וכן הוא בשו"ע (יו"ד סי' קע"ח א') וז"ל יהא מובדל מהם (מהגוים) במלבושיו ובשאר מעשיו (קד) , ע"כ.

והנה יש כמה חלוקי דיעות מתי ובאיזה אופן נוהג איסור זה של ובחקותיהם וגו' הנזכר, ונזכיר כאן רק הדיעה שנקטו רוב הפוסקים

לעיקר ההלכה, והוא (שיטת הרמ״א והנו״כ שם) שהאיסור הוא רק בבגד שיש בה משום פריצות בדרכי הצניעות או בגדי שחץ ודרך גאוה שכל זה מתנגד לדרך היהדות, (קה) וכמו״כ כל דבר שיש חשש שבתחילת קביעות מנהגם בזה היה בה משום דרכי ע״ז או דרכי אמורי ותרבות הגוים, אבל בדבר שידוע לנו בודאי שמה שקבעו להתלבש כך יש בו טעם הגון שאינו מתנגד לדרך היהדות כגון בגדים המיוחדים לרופאים ושאר בעלי מלאכה מסויימים שנקבעו לסימן שיכירו מה עסקו וכדו׳ אין איסור ללבשם אע״פ שהוא מה שקבעו הגוים (קו).

וכתב החתם סופר (שו״ת או״ח קנ״ט) שדבר שהוא חוק ומנהג הגוים שאסור משום ובחקותיהם לא תלכו ובמשך הזמן כבר נעשה גם מנהג בני ישראל ללכת כך, אם הראשונים מבנ״י שהנהיגו ג״כ לעשות כך היה בכדי להדמות להגוים ועברו בזה האיסור של ובחקותיהם לא תלכו, (ובכלל זה ג״כ לבושי הגוים שיש בהם משום פריצות כנ״ל) אזי אע״פ שהלובש כן (אין כונתו לדמות עצמו להגוים וללכת בדרכם וחקותיהם אלא) כונתו רק בכדי לא להיות שונה משאר בנ״א מבני ישראל בכ״ז מכיון שמתחילה הנהיגו עצמן כך בכדי לדמות עצמם להגוים ה״ז נשאר אסור לכל הדורות הנמשכים אחריהם אע״פ שהדורות הללו כבר אין כוונתם כלל לכך, עכ״ד.

ויש לדעת שסגנון לבושי הגוים היום יש בהם ברובם משום דרכי פריצות או שחץ וגאוה ותרבות שלהם אשר בזה בודאי נוהג הלאו דבחקותיהם לא תלכו לכל הדעות כנזכר.

והנה לפי שיטה זו אין חיוב מעיקר ההלכה לעשות במלבושינו שינוי שיהא ניכר בהם ההבדל בינינו להגוים, והנה יש דיעה שס״ל (פרישה, עי׳ הערה קו׳) שחייב ישראל להיות ניכר במלבושיו (שלובש בקביעות) שמובדל מהן, ואפילו להפוסקים שלא ס״ל כן לעיקר ההלכה, בכ״ז מצד דרכי השקפת והנהגת המסורה הוא כן להקפיד להיות מלבושינו שונה בשינוי הניכר משל הגוים וכן ראוי ורצוי לנהוג, וכך היה נהוג בכל הדורות שלפנינו, ובכל מקום שגלו בנ״י לשם נהגו לעשות מלבושם בהבדל ניכר בינם לבין מלבושי הגוים דשם, ואפילו בבגדים שהיו צנועים לגמרי גם לפי סגנונם של הגוים בכ״ז היו בנ״י עושים בגדיהם בשינוי ניכר משל הגוים (חוץ ממקרה של שעת הדחק וצורך גדול שאז התירו להתלבש כפי מה שמותר ע״פ עיקר ההלכה (קז)) והוא הדרך הרצוי וגורם נחת רוח לפניו ית׳, ולכן בחרו כל הדורות לנהוג בדרך זו (בספר המלא בשם בקרב מחנך בפ״ז שם מבואר ומוסבר בהרחבה ענין שינוי מבגדיהם ע״ש), וכתב המהר״ל שבדורות הראשונים היו מוסרין נפשם על ענין זה להיות מובדל מהגוים בלבוש (קח) .

ועמש״כ החזו״א (באגרות ח״ג קנ״ב) וז״ל מתוך דבריו, אמנם ראוי ליראי ד׳ ית׳ לנטות בלבושם ובשאר ענינים לדרך היותר צנועה וכמנהג החברים (ואפילו בדבר שאין בו איסור מן הדין), והפרישה החיצונה (ממנהג החבירים בלבושם הצנוע) איננה סימן יפה על פנימיותו עכ״ל ע״ש (קט) .

ויש לדעת שבזה שאנו מובדלים מהגוים בלבושינו אנו נעשים יותר קרובים ומיוחדים אל ד' יתי כמו שמשמע בפסוק הנ"ל ואבדיל אתכם מן העמים כפי שפירש בו הרמב"ם (בפי"א מעכו"ם) הנ"ל שהכוונה להיות מובדל וניכר בלבושינו, ועל זה מסיים הפסוק "להיות לי" כלומר "בזה אתם נעשים שלי", וע"י שאנו נעשים יותר מיוחדים אל ד' ויותר קרובים אליו יתי מכל אומה ולשון ע"כ ד' יתי מתפאר בנו ומייחד שמו עלינו להיות נקרא אלקי ישראל כי גם זה כלול במה שכתוב "להיות לי", וזכות זו עמד לנו בגלות מצרים שנשארנו עם ד' המיוחדים אליו וכמו שקרא אותנו ד' יתי בני בכורי ישראל ועבור כך גאלנו ד' יתי ממצרים (בלי שהיה לנו עוד זכות אחר כמש"כ (יחזקאל ט"ז ז') ואת עירום ועריה וגו') וכמאמר חז"ל בזכות שלא שינו שמם לשונם ולבושם (קי) נגאלו, וזכינו שנתן לנו השי"ת תורתו בהר סיני, וכמו"כ היום בגלותינו זה בזכות זה נזכה להגאל בגאולה העתידה, וזכות זו תלויה בעיקר בזכות נשים הצדקניות בענ"ז כמו שאמחז"ל (בכמה וכמה מדרשי חז"ל) שבמצרים נגאלו בזכות נשים צדקניות וכמו"כ בזכות נשים צדקניות עתידין להגאל, ע"כ.

ואע"פ שלא נקטינן להלכה שפסוק זה של ואבדיל אתכם מן העמים וגו' מחייב לעשות הבדלה ניכרת במלבושינו כנ"ל עם כל זאת יש לנו ללמוד (כפי פירושו של הרמב"ם) מזה הפסוק בדרך רמז מוסר והשקפה שכך רצוי לפניו יתי ומזה יהיה לו יתי נחת רוח כשנעשה כך (וביאור ענין זה עי' במלואים ל"ג ע"ש), ולכן אשרי למי שמהדרת בענין זה בכל ההידורים והשלימות כראוי לבנות ישראל הכשירות ובזה תהיה לה הזכות להיות מהנגאלים (קיא) בהגאולה השלימה וגם בזכות נשים האלו ימשך לנו התקרבות הגאו"ש בב"א.

הלכה ה' - בענין יפוי וקישוט תכשיטים

(ובו ב' סעיפים)

סעיף א'

אסור לאשה לצאת בחוץ (עי' השלמות ט"ז) מבושמת, (והוא הדין בפנים בביתה כשאנשים זרים נמצאים) באופן שיוכל להיות מורגש לאנשים שעוברים בסמוך לה (קיב) (כי אסור לאנשים להריח את זה), (ומאחר שכהיום הרבה אנשים ונשים אינם נזהרים כראוי ועוברים קרוב מאוד זה לזה בלי הרחקה כלל לכן א"א לאשה להיות בטוחה שלא יכשלו ע"ז לכן אין לה להכניס עצמה בספק להכשיל אחרים), וכמו"כ לכחול העינים ולתת צבע ושרק על פניה להוסיף יופי ומציאת חן שתהיה ניכרת בחוץ ג"כ אסור (כמבואר בנביא (ישעי' ג' כ"ד) ע"ש) אבל לכחול רק בכדי לכסות איזה כתם ומום המגנה אותה (ולא יותר משיעור זה) אינו בכלל זה.

וכתב בספר חוט שני (לאבה"ע סי' כ"א) (בהקדמה שם) בזה"ל, מקובל בעולם הצניעות שנערות לא עוסקות בכחל ושרק (קיג) (ועם כל זה יעלת חן, שם) ויש בזה עדות על אי הכרה ב"עולם הרחוק מצניעות" (כלומר שאין אנו מתחשבים כלל עם אנשי עולם הפריצים אלא אנו נשארים בדרכי וצורת הצניעות הישנה של פעם) וזאת חובתינו להתרחק מכל הרגשה של שייכות להנהגה של חסרון בצניעות, ובנות ישראל המדקדקות בצניעות יהיו מבנות ציון היקרות המעמידות את בית ישראל, עכ"ד שם.

סעיף ב'

וכמו"כ אסור לאשה לצאת בחוץ מקושטת בתכשיטין בגלוי (ואפילו מעט תכשיטין כשזה בצורה) שבולט ומזדקר (ניכר בהבלטה) ומושך את העין וכמו"כ אסור בשאר מיני יפוי המושכין את העין אלא אם כן מכוסות מעליהן בבגד עליון, והוא ע"פ מה דאיתא בחז"ל (ירושלמי שבת פ"ו הל' ד', תנחומא וישלח ו', ועוד מובא ומבואר במלואים כ' ע"ש).

ואע"פ שמותר לאשה לסדר עצמה ובגדיה באופן שלא להתבזות בחוץ, וכמו"כ לא אסרה תורה לאשה לייפות עצמה ובגדיה בביתה (בפנים) כפי שהוא מדת וטבע הנשים כל זמן שזה באופן צנוע ואינה מופרזת על המדה, ובתנאי שאינה נכרת ובולטת בחוץ או לעיני אנשים זרים, (אבל לאנשים אסרה תורה ייפוי הגוף ובגדיו כדרך הנשים בלאו דלא ילבש וגו' כמבואר בש"ע יו"ד ועי' בגמ' שבת נ:), וכן כתוב בשם הבא"ח (קיד) (בספרו חוקי הנשים פי"ז) שמותרת האשה בכך בתנאי שיהיה היפוי באופן צנוע בצורה שהיה מקובל ונהגו בנות ישראל בכל הדורות כפי מסורת הדורות שלפנינו, עכ"ד (קטו) , אבל הוספת יפוי וקישוט להרבות מציאת חן בחוץ וכדו' זהו בגדר פריצות שאסור בהחלט , ויש לשים לב מאוד בענ"ז כי מדרך היצה"ר לסמות עיני הנשים בזה ולאמר על כל דבר שמתחשק לה שאין זה בגדר ריבוי והפרזה ובפרט כששאר נשים ובתולות חברותיה עושות כך כמו שהוא המצב בדרך כלל היום, ועל כן צריכים ליזהר מאוד לשקול כל דבר ביראת שמים ולא לטעות ולרמות את עצמה בזה (ולומר שאינו אלא באופן שלא להתבזות) (קיז),

(**הוספת המעתיק**: עי' עמ' נ"א שהבאתי שענין צניעות בלבוש צריכים לשקול הצורה כפי מה שהיה נהוג בדורות שלפנינו לפני שהתחילה הירידה בענין הצניעות, ע"ש, ע"כ להוספת המעתיק), (ועי' לקמן פ"ה ט' ולעיל הלכה ב' מ"ש מרש"י והרשב"א ולפי דבריהם מן הראוי היום להוסיף הידור בצניעות עוד יותר מהדורות שלפנינו, ועכ"פ מכש"כ שאין לגרוע מזה).

הלכה ו' - בענין התנהגות הצניעות

(ובו ד' סעיפים)

סעיף א׳

יש לאשה להזהר שלא להרים קולה במקום שנמצאים אנשים ומכש״כ שלא ידברו ברחוב בצורה של שחץ וגאוה או דברי צחוק שזה פריצות מופרזת ביותר, ולכן יש לאשה להתרגל כשמדברת ברחוב להקפיד תמיד לדבר (אפילו עם חברותיה או בני משפחתה) בקול נמוך באופן שלא ישמע קולה (קיח) להעוברים, וכמו״כ כשנמצאת במרפסת או בחצר ואפילו כשמדברת בתוך ביתה יש לה ליזהר שלא ישמע קולה החוצה כגון כשהחלון פתוח, וכן צריכה למנוע כל דבר המעורר שימת לב והסתכלות עליה (קיט) , וכמו״כ לא ללבוש נעלים המשמיעים קול צעדיה כשהולכת וכמו שהיו מקפידים על זה מאוד בדורות שלפנינו ועי׳ בנביא (ישעי׳ ג׳ ט״ז) וברגליהן תעכסנה ופירש הרד״ק שם מקשקשת ומשמיעין קול (קכ) , (ואם יעשו מקום הדריסה מגומי או יכסוה בגומי זה ימנע השמעת קול).

סעיף ב׳

ובכלל יש לאשה להרגיל עצמה לדבר תמיד בקול נמוך ומכש״כ שלא לצחוק בקול (שזה מגונה ביותר לאשה) ואפילו במקום שאין אנשים כי זה ממדת הצניעות, וכמבואר לעיל (פרק א׳ אות ב׳) שעל האשה להקפיד שיהיה כל התנהגויותיה במדת הצניעות הפנימית והיינו שתתנהג בעדינות בין בישיבתה ובעמידתה ובהליכתה ובאכילתה ובשינה, בין בדבורה שלא בלשון גסה בקול גדול וברעש וכדו׳ אלא יהיה בקול נמוך ובנחת ובלשון רכה (קכא) בהכנעה ובושה, ולכן שם הקב״ה במיוחד בטבע האשה את מדת הצניעות כמבואר לעיל (פרק א׳ אות ב׳ (קכב)).

וכן מה שנעשה נפרץ לאחרונה שנמצאים כאלה שמזלזלין בעצמם לשתות ברחוב באמצע הליכתן ה״ז מנוגד בהחלט לדרכי הצניעות גם לאנשים ומכש״כ לנשים ונערות, ומכש״כ ללקק קרח מתוק או לאכול מה שקורין גלידה או שא״ד, ועי׳ בגמ׳ (קדושין מ:) האוכל בשוק דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות, ע״כ, (עי׳ מלואים כ״א) וכמו״כ אינה ממדת הצניעות לבת ישראל לצאת לחוץ עם גמי לעיסה בפה, (ואפילו באופן שלא יהיה ניכר ובולט כל כך בכ״ז אין לחלק בזה כי אחרות ילמדו מהן לעשות כך אפילו בצורה בולטת ונכרת (קכג) וזה ברור), וענין זה היה תמיד נחשב דבר מגונה (ואפילו לאנשים וק״ו) עבור נשים (ואפילו בפנים בבית ומכש״כ בחוץ מאן דכר שמיה), ועל כן יש להמורות בבתי חינוך לחנך את הנערות בכל זה ולהשפיל ולמאס את זה בעיניהן מילדותן וע״י כך ממילא יהיו מעצמן שמורות מזה גם אחר כך.

סעיף ג׳

כשאשה הולכת ברחוב ואנשים עוברים יש לה ללכת בצד (קכד) , ובכלל יש לאשה ללכת ברחוב תמיד בצד (קכה) מטעם צניעות, ובפרט שלא ללכת באמצע הרחוב ממש וכל שכן כשהולכות כמה נשים ביחד יזהרו שלא ימלאו את כל או את רוב רוחב הרחוב (וזה פריצות ביותר) (וכמו״כ יש לשים לב

שלא תעמיד עצמה לפני רכב כי מנהיג הרכב בהכרח שיסתכל לפניו), גם אין לאשה לטייל בחוץ בשעה שאנשים עוברים ביותר כמו בליל שבת אחרי זמן הדלקת הנרות שאז כולם עוברים ושבים לבית הכנסת וכן ביום השבת (קכו) לפנות ערב וכדו' (קכז) .

סעיף ד'

וכל הנאמר בכאן שיכוונו יציאתן שלא בזמנים הנזכרים היינו אפילו כשהן יוצאות לפי הצורך להן, אבל בכלל יש לאשה למנוע עצמה מלצאת הרבה לרחוב וז"ל הרמ"א בשו"ע אבה"ע (סי' ע"ג א') ואשה לא תרגיל עצמה לצאת הרבה שאין יופי לאשה אלא לשבת בזויות (קכח) ביתה, עכ"ל, וסמכוה חז"ל על הפסוק (תהלים קכ"ח) אשתך כגפן וגו' בירכתי ביתך וגו', וכמש"כ (שם מ"ח) כל כבודה בת מלך פנימה שיהא קביעותה בביתה ולא בחוץ (קכט) (ולא כמו איש שצריך לצאת גם החוצה (קל)).

הלכה ז' - בענין הפרדה בין אנשים לנשים

(ובו סעיף א')

צריך לעשות הבדל (לשמור מרחק) והפרדה מלאה בין אנשים לנשים (קלא) בכל מקום שמתאספים יחד אנשים ונשים והוא מעיקר הדין כדאיתא בגמ' סוכה (נ"א : נ"ב.) (קלב) בזה"ל "אמרה תורה" אנשים לבד ונשים לבד, ע"כ, וכתוב בפוסקים שכשמתאספים אנשים ונשים בפנים במקום מוקף מחיצות שזה נחשב קביעות החיוב גם שיהיה מחיצה ביניהם (עי' מלואים), משא"כ בחוץ (כגון ברחוב וכדו') ובכל מקום שאינו נחשב קבוע אין חיוב למחיצה אבל צריך עכ"פ הרחקה והבדלה נכרת.

יש ליזהר בחתונות ושאר שמחות שלא יהיו אנשים משרתים ומגישים המזון אצל הנשים וכן שלא יגישו הנשים אצל האנשים (קלג) וכמו"כ שלא יצלמו אנשים אצל הנשים (קלד) וכן בהיפוך.

ויש לשים לב בחתונות ובשאר שמחות כשיוצאים מהאולם שלא יחכו הנשים לבעליהן או האנשים לנשותיהן שם בסמוך להיציאה מן האולם אלא יתרחקו קצת עד כדי שלא יהיה ניכר ומורגש לכל יוצא ונכנס להאולם עמידתם שם, ומכש"כ שלא יתעכבו וידברו שם זה עם זה, (ובהזדמנויות אלו ה"ז יותר חמור ופריצות ביותר כי מקושטות הן ביותר), (ויש לכל אלו שזקוקים לחכות זה לזה לקבוע ביניהם לפני יציאתם מביתם איפה יחכו זל"ז (קלה)).

הלכה ח' - בענין טיפול רפואה אצל רופא איש

(ובו סעיף א')

גדולי הרבנים הכריזו לפני כמה שנים שאשה שצריכה ללכת לרופא וכן לגבי לידה כל זמן שיש לה ברירה ואפשרות ללכת לרופאה (אשה) אסור לה ללכת לרופא (איש) ולקבל טיפול מאיש (וכמו"כ איש לא ילך לרופאה (אשה) (קלו) , (ובמקרה שמפני שמצבה הוא קשה ומסובך יותר מהרגיל ולכן חושבת שהיא צריכה דוקא לאיזה רופא יותר מומחה והוא איש אזי יש להתייעץ על ענין זה עם רבם שהן סומכות עליו בכדי לקבוע אם באמת יש לה צורך לזה דוקא), **ובספר חוט שני כתב שמכיון** שכהיום מצוי רופאים פרוצים על כן אין ללכת לשום רופא איש אלא כשיש בהענין פיקוח נפש (קלז) , ואפילו במקום פיקוח נפש אסור ללכת לרופא שיודעים שמתנהג בפריצות (ואפילו במקום שאין בו משום יחוד) .... ע"כ ע"ש.

ובשאשה מוכרחת ללכת לרופא (איש) יש לה ליזהר להקפיד על הלכות ייחוד ולהתיעץ לפני הליכתה עם מורה הוראה מובהק ומומחה בענין זה, כי ישנם נשים (ואפילו אנשים) שמדמים לעצמם התירים שאינם נכונים והוא טעות מצוי מפני שאין יודעים כ"כ פרטי הל' יחוד וישנן חילוקים הרבה שאינם ידועים לכל ואפילו כשיודעים לפעמים לא שמים לב להבין בכל מקרה מתי זה שונה ועל כן מפני חומר איסור יחוד יש לברר היטב על כל מקרה ולהתייעץ עם מורה הוראה מומחה (שיבין לתפוס איזה מקרה שונה), והעצה היותר מומלצת היא שתלך רק עם בעלה ויהיה לו רשות מפורשת מהרופא להכנס אפילו באמצע הטיפול (וכדאי שיהיה גם הדלת עכ"פ קצת פתוח) כל הזמן.

הלכה ט' - בענין הלויית המת וביקור בבית החיים

(ובו ב' סעיפים)

סעיף א'

במקרה של לויית המת ב"מ צריכים שמירה ביותר על הפרדה בין הנשים לאנשים, ומבואר בחז"ל (ברכות נ"א ע"ש) שבפגישת הנשים בדרך כשחוזרין

מהלויה זה יכול לגרום הקדמת מיתה (לפני זמנו) ח״ו (לאדם הנכשל אז בראייתן) כי מלאך המות שורה אז ביניהן ע״ש (קלח) .

ודרך אגב יש להזכיר כאן מה דאיתא בשו״ע (יו״ד שנ״ט ס״ב) שיש למנוע נשים מלצאת לבית הקברות אחר המטה (לקבורת המת) (ועיין באחרונים שהזכירו כמה פרטים בדין זה וע״ע בגשר החיים פרק י״ד) ובכל הדורות היו מקפידין מאוד על זה (שלא יצאו נשים לבית החיים לקבורת המת ואפילו למשפחתם היותר קרובים) כי זה יכול לגרום אחיזת הקליפות והמזיקים בהן ח״ו (ובפרט בזמנים מסויימים).

סעיף ב׳

כתב הגר״א באגרתו לבני ביתו וז״ל ותשמור שלא תלך לבית הקברות כלל וכלל (כלומר אפילו שלא בהלוויית המת) (נוסח אחר ששם מתדבקין הקליפות (קלט) מאוד ומכש״כ בנשים) עכ״ל שם, ומטעם זה היו המדקדקין מקפידים שלא ילכו הנשים (ובפרט נערות) לבתי חיים כלל ואפילו לבקר שם על קברי צדיקים כשיש שם עוד קברים אחרים (חוץ מביום יארצייט להוריהם שבזה מועטים הם המקפידים גם בזה) (קמ) , ויש להבין שעיקר הסכנה היא לנזק רוחני להנפש (וכמו״כ לאלו שסובלים ממחלה נפשית (אפילו אנשים) להם הסכנה הוא ביותר).

הלכה י׳ - בענין חיוב התרחקות בין אנשים לנשים

(ובו ב׳ סעיפים)

סעיף א׳

כתוב בשו״ע אבה״ע (סי׳ כ״א א׳) בזה״ל, צריך אדם להתרחק מהנשים מאוד מאוד, ע״כ, ובספר יפה ללב (מהגר״י פלאגי׳ בנו של הגר״ח פלאגי׳) כתב לפרש דכונת ״מאוד מאוד״ היינו ״עד קצה האחרון״ (קמא) עוד כתב שם דחיוב זה הוא גם על האשה להתרחק מן האנשים ואין חילוק בזה בין איש לאשה, ע״כ, ופשוט הוא, ולכן אפילו במקרה שהתקרב איש למקום המיועד לנשים ג״כ על הנשים להתרחק כי החיוב הוא על שניהם בשוה ואין א׳ מהם פטור מטעם שהשני מתנהג שלא כדת.

ובכל הדורות היה ענין זה מקובל לדבר פשוט והיה נחשב פריצות ודבר מגונה שיעבור איש בין נשים וכמו״כ אשה בין אנשים והיו כולם נזהרים גם שלא להתקרב זל״ז ומכש״כ שלא לעבור צפופים זל״ז, ויש להתפלא מאוד איך נשתכח ענין זה היום כ״כ מן ההמון עם וגם מהרבה בני תורה

לדאבונינו עד שיש שנדמה להם שכל הנהגות האלו הוא רק ממדת חסידות ונאמרו רק לפרושים ובני עליה, ועל כן מהצורך להזכיר ענינים האלו אע״פ שהם דברים שהיו פשוטים בכל הדורות שלפנינו (קמב) (ועי׳ השלמות כ״ח).

ועל כן כשעוברים ברחוב המלא אנשים ונשים או באוטובוס והמקום הוא צר ונדחקים אנשים בין הנשים או הנשים בין האנשים או עוברים בסמוך א׳ להשני בקירוב יותר מדאי, (וכמו״כ כשעומדים בתור לעלות לאוטובוס וכדו׳ ומכח טרדת המהירות מתקרבים זל״ז יותר מדאי) יש לשים לב שכפי המבואר כאן בשו״ע הנ״ל הרי זה פגיעה גדולה בדרכי הצניעות ובכל כבודה בת מלך פנימה, ולכן כשנקלע איש או אשה למצב כזה (אע״פ שאצים למהר לדרכם בכ״ז) יש להאשה או להאיש לעמוד בקצת מרחק בסבלנות עד שיתפנה המקום שתוכל (שיוכל) לעבור מבלי להתקרב אל הזולת, ואפילו אם יצא להם הפסד גדול בגלל ההמתנה הרי השכר והריווח שירוויחו עבור שמירת מצות הצניעות הוא פי אלף יותר מההפסד, ועל כזה אמרו חז״ל (אבות ב׳ א׳) הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ולפום צערא (וגודל וקושי הנסיון כך הוא גדול פי כמה וכמה) אגרא (השכר) שלהם.

וכמו כן כשרואים אחרים או אחרות שעוברים ונכשלים בזה בודאי החיוב לעורר על זה ולומר בצורה פשוטה ודרכי נועם, תדעו שזה מנוגד לדרכי הצניעות ושצריך ליזהר לא להתקרב כ״כ זה לזה, ומכיון שישראל קדושים הם בטבעם לכן יש להם בפנימיות לבם נטיה גדולה לקדושה ופרישות (ומכש״כ הנשים כל זמן שלא התרגלו לפריצות יש להם נטיה לצניעות בטבעם ביותר כמבואר כל זה לעיל (פרק א׳)) אלא שנשכח מהן לאט לאט ולכן כשיזכירו אותם בדרכי נועם יתעורר שורש פנימיותם ונשמתם ויתקבל אצלם באהבה, ובפרט כי חוסר הזהירות בזה נובע ע״פ רוב רק מחוסר ידיעה, ומה שנמנעים להוכיח כשרואים אנשים ונשים מתנהגים כך זה עצמו גורם שכחת ענין זה ביותר, ועל זה אמרו חז״ל כל פירצה שאינה מן הגדולים (כלומר מכח שהגדולים שותקים ולא מעוררים את הקטנים מהם) אינה פירצה (כלומר שאם הגדולים יעוררו וילמדו את הקטנים בודאי לא ישאר קיים אצלם הפירצה).

כתבו הפוסקים שבדין הרחקה אין שום חילוק בין נשים זרות לקרובי משפחה כגון דודתו ובת אחיו או בת אחותו שגם כלפיהן נוהג דיני הרחקה (ועי׳ ספר חוקי הנשים להבן איש חי עמוד י״ז) וכמו״כ איסור שמיעת קול זמר (קמג) מאשה נוהג גם בקרובי משפחה, וכן מובא גם בשם החזו״א שאסור לשמוע שירת אחותו וכמו״כ הזמירות בסעודת ש״ק (קמד) ע״כ, ומצוי כהיום הרבה אנשים ובפרט עמי הארץ שטועים בזה לחשוב שאין איסור כלפי קרובי משפחה, וצריכים לשים לב לזה, וצריכים לעורר את הטועים בזה ולהודיעם שזו טעות חמורה מאוד, כי אין שום חילוק ושהאיסור בזה הוא מעיקרא דדינא ככל שאר עריות.

בספר חסידים (קס״ח) כתב שיש למנוע אפילו ילדים וילדות קטנים מלשחק יחד זה עם זה (ויתכן שכוונתו כל שהילד מבן ט׳ ולמעלה והילדה מבת ג׳ ולמעלה ועי׳ הערה (קמה)), (וע״ע השלמות כ״ב) ומכש״כ שלא לחבק או לנשק זה את זה.

סעיף ב׳

בספר חוט שני כתב וז״ל, יש להתרחק מעבודות (לצורך פרנסה) שמצויים נשים ואנשים בחדר א׳ (קמו), וכמה גרוע המנהג שלמדו מהגוים שאשה עוזרת בקביעות למנהלים וכדו׳ במשרדים (אפיס) וכדו׳, ועוד נכשלים עי״ז שהן מגישות להם מאכל ומשתה בלי שינוי ועוברים עי״כ בהלכה מפורשת בש״ע (אבהע״ע סי׳ כ״א ה׳), וגם לפעמים נכשלים שמקילים דעתן כנגדם (כי בודאי קשה לאדם להיות תמיד בכובד ראש וה״ה נמצאים אצלם תמיד), וגם מצוי שנכשלים עי״ז גם באיסור יחוד כשנמצאים בחדרם הפרטי ואפילו אם יהיו זהירים בדיני יחוד הרגילים אין זה מציל אותם מאיסור יחוד כי דין איסור יחוד חמור יותר למי שעסקו עם הנשים או שלבו גס עם הנשים (עי׳ לקמן הלכה י״ג) (וטועים בזה לסמוך על דין הרגיל באיסור יחוד) ולא שמים לב לכל זה (קמז) , ובודאי אילו היה בזמן חז״ל היו גוזרים לאסור ענין זה לגמרי כשאר גזירות, עכ״ד שם, (עי׳ השלמות כ׳).

הלכה י״א - בענין איסור קירוב הדעת בין איש לאשה

(ובו ב׳ סעיפים)

סעיף א׳

וכמו שצריך להיות הפרדה והרחקה בין איש לאשה בפועל כמו״כ צריך להיות הפרדה והרחקה בלבם שלא יהיה ענין קירוב הדעת בין איש לאשה זרה וכמו״כ אפילו רק בצורת התנהגותם החיצונה ובצורת הדבור זה לזה אסור שיהיה באופן של קירוב הדעת, ומכש״כ שלא להיות לבם גס זה לזה, ואפילו בדבור שהוא לצורך אסור לדבר בצורה גסה זה לזה ולא באופן וצורה של קירוב הדעת ומכש״כ לא בצורה של ריעות וידידות ח״ו (קמח), ולכן אסור לומר לאשה בסוף שיחה להתראות (ובאידיש א ווידער זעהן, ובאנגלית בייי) וכדו׳ כי זה לשון של קירוב הדעת.

ואפילו בדבור באופן הראוי ובמה שהוא לצורך צריך שלא להרבות עם אשה כדאיתא במשנה (אבות פ״א משנה ה׳) אל תרבה שיחה עם האשה (קמט)

וזה נוהג גם לגבי קרובי משפחה כגון דודתו (ספר חוט שני) (ואפילו באשתו אמרו שם, ועי' בהערה מה נקרא ריבוי שיחה לגבי אשתו) (קנ) , וכל זה אסור גם בטעלעפאן וכדו', (וממדת צניעות הפרושים לחשוב תמיד ולמדוד דבורו בכדי לקצר בדבורו עם אשה זרה כמה שאפשר כמבואר בגמ' (עירובין נ"ג : (קנא))) וגם האשה מוזהרת מלהרבות לדבר עם כל איש או אפילו מעט בשלא לצורך וכמו שמבואר בפרש"י עה"ת (ויקרא כ"ד י"א) ע"ש (קנב) , ואפילו לצורך מצוה כגון להכניסם תחת כנפי השכינה צריך שדוקא הנשים יתעסקו עם נשים והאנשים רק עם אנשים (קנג), וכמו"כ במצות הכנסת אורחים האיש יטפל באורחים (אנשים) והאשה באורחות (נשים) (קנד) (ובהזדמנות אורח (איש) ואין איש שיגיש לו האוכל אזי תשים האוכל בקצה השלחן וכדו'), וכשיש צורך לאיש לדבר עם אשה שבורה לחזק רוחה ג"כ יש לקצר ולא להאריך יותר מהצורך, (עי' השלמות כ"ו).

סעיף ב'

וזה המשך לשון הש"ע (אבה"ע סי' כ"א א') הנ"ל (הלכה י') אסור לקרוץ (לעשות תנועה של רמז) בידיו או ברגליו ולרמוז בעיניו לא' מהעריות ואסור להקל ראש כנגדה ע"כ, ופשוט הוא שכמו"כ האשה מוזהרת על כך כלפי אנשים וכיו"ב, וכ"כ בספר חוט שני (אבה"ע סי' כ"א), עוד כתב בספר חוט שני לדייק מלשון ("כנגדה" שכתב) הש"ע לגבי הקלת ראש (משמע) שאסור אף אם אין מיוחד הקלות ראש אליה אלא כל שעומד כנגד אשה צריך לנהוג בכובד ראש (קנה) , ואף שיש שם עוד אנשים אחרים אין היתר להקל בזה, ויש לשים לב לזה בחתונות לאלו שעושים מצוה טאנץ ויושבות שם גם נשים שאסור להבדחן לנהוג ולבדח בצורה של קלות ראש אלא צריך שיהיה בכובד ראש כמבואר (קנו) ,

עוד כתוב בספר חוט שני שכל הנאמר בש"ע כאן אסור מן הדין גם כלפי כלתו וכמו"כ חמות עם חתנה וק"ו בין גיסים לגיסות וצריך להזהר הרבה בזה, וכמו כן ה"ז מחייב ליזהר בכך במקום עבודה וכיו"ב, עכ"ד, ויש לשים לב היטב בענין הנזכר כלפי גיסים וגיסות מכיון שכהיום לדאבונינו בקעו בו רבים בענין זה, וכמו שהוא בשאר כל עניני הצניעות היום שכל העולם פרצו גדרו של עולם אבל לנו בנ"י שומרי תומ"צ אסור להיות נשפעים מזה אלא לשמור על גדרי הצניעות שגדרו אבותינו הקדושים ואמהותינו הקדושות.

ויש להבין כוונת מה שנאמר כאן לגבי כלתו, כי הנה היות שמצוי שמסתובבת בביתו שיש לנהוג כלפיה במה שמבוקש כפי הנימוס באופן שלא תרגיש שאיננה רצויה ומקובלת בביתו (וה"ז דומה למה שמבואר לקמן (הלכה י"א ב') שמותר לאורח לומר בוקר טוב וכדו' כי אין זה אלא בגדר נימוס ולא ענין אקרובי דעתא), אלא הכונה שלא לנהוג לגבה כמו עם בנותיו והיינו לשלול ענין אקרובי דעתא ולבו גס בה ומכש"כ שלא לנהוג כנגדה בקלות ראש אלא להיות בכובד ראש כנ"ל, והחכם עיניו בראשו לפלס דרכו לכלכל

דבריו במשפט בזהירות הראויה ביראת קונו לקלוע להענין ולא להחטיא אל המטרה ח״ו ויצא ידי״ח למצוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם.

סעיף ג׳

כתוב בשו״ע (אה״ע כ״א ו׳) שאסור לאיש לשאול בשלום אשה כלל (מה שלומך וכדו׳) חוץ מאמו ובתו (ובת בנו ובת בתו) ואחותו, (אבל לכלתו וגיסתו ושאר קרובי משפחתו איסור זה נוהג, ספר חוט שני, ע״כ, ופשוט הוא מלשון השו״ע והפוסקים), ואפי׳ ע״י שליח אסור לשאול בשלומה אבל מותר לשאול לבעל מה שלום אשתו, אבל לשלוח לה דברי שלומים (דהיינו תאמר שלום לאשתך וכדו׳) אסור אפי׳ ע״י בעלה עכ״ל, ופשוט הוא שכמו״כ אסור לאשה לשאול בשלום איש זר (ספר ח״ש),

(**הוספת המעתיק**: עוד כתב בספר חוט שני שבאופן שאשה שאלה בשלום איש ואם לא יענה לה עלולה היא להפגע מכך [וכגון שהיא אינה יודעת הלכה זו שאסור וגם אם יאמר לה שאסור לא תבין ותהיה נפגעת] אזי יש לענות לה בכובד ראש ושפה רפה או (אם אפשר) ינענע בראשו (בלי לומר שלום), ע״כ הוספת המעתיק).

וכתבו בפוסקים שאורח וכדו׳ שנכנס לבית זר מותר לו לומר בוקר טוב (קנז) , כי אין בזה (ענין אקרובי דעתא) אלא משום נימוס, וגם בזה יש להזהר שלא להיות באופן של אקרובי דעתא כמובן, (וגם בזה לא הזכירו הפוסקים להתיר בלשון שלום ממש, וכך היה נהוג בכל הדורות להקפיד גם באופן כזה שלא לומר איש לאשה בלשון שלום וכמו״כ אשה לאיש (קנח)), וכמובן שכמו כן מותר לאורח לומר יישר כח לבעלת הבית וכיו״ב.

אבל כשנפגש עם אשה ברחוב וכדו׳ לא הותר לומר לה בוקר טוב, ואע״פ שיש להקדים שלום לכל אדם משום דרכי המוסר ומדה טובה, לא נאמר ענין זה מאיש לאשה או מאשה לאיש כמש״כ רבינו יונה בספר היראה (אות ק״י וקי״א) וז״ל, ויהיה מקדים בשלום כל אדם ואפילו לכותי כדי שיהא אהוב ונחמד לבריות (קנט) , אך לא בשלום אשה, עכ״ל, והיינו אפילו בלשון בוקר טוב וכדו׳ (קס).

במקומות שנעשה כהיום נהוג לברך בתיבת שלו׳ במקום בוקר טוב וכדו׳ יש מורים שנעשה דינו כאמירת בוקר טוב ובמקום שמותר לומר בוקר טוב מותר גם בלשון שלום, ובספר חוט שני כתב להסתפק בזה (קסא).

אשה שהיתה חולנית מותר לשאול על בריאותה בכדי לדעת אם יש צורך לסייע או להתפלל עבורה, (ח״ש הנ״ל) עוד כתבו הפוסקים שמותר לאיש לברך אשה (וכמו שנהגו חכמי הדורות) כי ה״ז כתפלה ואין זה בגדר שאילת שלום ואקרובי דעתא, וא׳ מהפוסקים כתב שכמו כן י״ל לגבי ברכת מז״ט ועכ״פ לגבי קרובי משפחה בודאי מותר לומר ברכת מז״ט, ע״כ (קסב) .

הלכה י״ב - עוד כמה פרטי הלכות בצניעות

(ובו ד׳ סעיפים)

סעיף א׳

איתא בגמ׳ (ברכות מ״ג:) וכן הוא ברמב״ם (ה׳ דעות פ״ה) שלא יספר (כלומר שיחה ממושכת יותר משאלה ותשובה קצרה) תלמיד חכם (קסג) עם אשה בשוק (ואפילו בשיחה שהוא לצורך ו) אפילו היא אשתו ובתו ואחותו (שאין בה משום אקרובי דעתא כי טעם איסור זה הוא משום חשדא).

וכל בן תורה שתורתו אומנותו ראוי לו לנהוג כת״ח ואפילו אם הוא יודע בעצמו שעדיין אינו בגדר תלמיד חכם בכ״ז עליו לנהוג כך מפני מראית העין כי אין ההמון עם בקיאים והם מחשיבים כל בן תורה לת״ח (קסד), ואין לתמוה למה לא נזכר ענין זה בש״ע כי אין דרכו של הש״ע להביא הלכות שאינם נוגעים לכל א׳ ונוגעים לת״ח בלבד (קסה).

סעיף ב׳

אינו מן הצניעות כאשר איש צריך לדבר עם אשה שיקראנה בשמה הפרטי (קסו) ומכש״כ אם היא אשת איש הרי זה ביותר מנוגד לצניעות, ומכש״כ בני תורה ותלמידי חכמים שעבורם ה״ז דבר מגונה ביותר (קסז), אלא יקרא אותה בשם משפחתה (מרת כך וכך) או אשת פלוני או בתו של פלוני, וכמו״כ אינו ממדת הצניעות שאשה תקרא לאיש זר בשמו הפרטי אלא תקראנו בשם משפחתו (או לכל הפחות בתואר כגון ר׳ פלוני), וכמו״כ כשמזכיר שם אשה בדיבורו לאחרים אפילו שלא בנוכחותה מדרך הצנועים שלא להזכירם בשמם הפרטי אלא כנ״ל.

סעיף ג׳

אסור לאיש לילך אחורי אשה (ואפילו אשתו) כדאיתא בחז״ל (ברכות ס״א.) ונפסק בשו״ע (אה״ע כ״א א׳) ולכן יש לאשה ליזהר מלעבור במקום צר לפניהם של אנשים הצריכים לעבור אחריה שלא לגרום להם מכשול בזה (י״א דהאיסור רק תוך ד׳ אמות ויש מחמירים שחייב להתרחק עד שלא יהא מכיר ומבחין בהלוכה) (קסח) (ובספר ח״ש מביא בשם החזו״א שגם לשבת אחורי אשה אפילו באוטובוס וכדו׳ הוא בכלל זה (קסט)).

סעיף ד׳

גם יש לשים לב ליזהר במה דאיתא בגמרא (פסחים קי״א.) שאסור לאשה לעבור בין ב׳ אנשים וכמו כן אסור לאיש לעבור בין ב׳ נשים (קע), ואי

זהירות בזה יכול לגרום סכנת חיים ח״ו כמבואר שם, ויש ליזהר בזה ביותר כפי הכלל שחמירא סכנתא מאיסורא, ובסוף מסכת הוריות (יג:) איתא שזה גם קשה (מזיק) ללימוד התוה״ק (קעא) , ויש לשים לב כשהולכים יחד ברחוב וכדו׳ הבעל עם אשתו יזהרו שכשעובר איש או אשה שלא יעמידו עצמם באופן שיגרמו לעבור באופן האסור (קעב) .

הלכה י״ג - בענין איסור יחוד בקרובים ובקטן וקטנה

(ובו ד׳ סעיפים)

סעיף א׳

איסור יחוד (וכמו״כ איסור נגיעה ומכש״כ חיבוק ונישוק) נוהג גם בין קרובי משפחה כמו עם דוד ודודה ובת אחיו ובן אחותה וכדו׳ (ודינם יותר חמור מבשאר אנשים כמבואר בסעיף ג׳) חוץ מאב עם בתו (שו״ע אבה״ע כ״ב א׳) ובת בנו ובת בתו וכל יוצאי חלציו (ב״ח ופוסקים ועי׳ פ״ת שם ב׳ שהנו״ב מחמיר בזה) וכמו״כ אֵם עם בנה ובן בנה ובן בתה (וכל יוצאי חלציה) שמותרים להתייחד זה עם זה.

ואח עם אחותו מותרים ביחוד עראי (עי׳ הערה) (קעג) , אבל להתייחד בקביעות (לגור יחד לבד בקביעות) אסור, כמבואר בשו״ע (אבה״ע סי׳ כ״ב) ובפוסקים, ובשיעור עראי וקבע לא נתבאר בפוסקים ועל כן בכל מקרה יש לעשות שאלת חכם.

סעיף ב׳

אח ואחות (מאומצים) שלא נולדו לא מאותו אב ולא מאותה אם אלא שגדלו יחד בבית (כל זמן שאיננה אחותו ממש או מאותו אב או מאותה אם), אסורים להתייחד זה עם זה (אפילו בייחוד עראי) ואדרבה ע״י שהם גדילים יחד בבית יש להם דינים מיוחדים לגבי איסור יחוד יותר חמורים משאר בנ״א כמבואר בסעיף ג׳, וכל הלכות האלו נוהגים גם עם ילד מבן ט׳ ואילך ועם ילדה מבת ג׳ ואילך כנ״ל.

וכמו כן נוהג כל זה לגבי איש עם בת אשתו מזווג אחר או עם בתו (מאומצת) שלא הולידה אלא שגדלה בביתו, וכמו״כ אסור לאשה להתייחד עם בן בעלה מזווג אחר או עם בנה מאומץ, ולכן כשאיש מתחתן עם זווג שני ורוצה להכניס בנו שיש לו מקודם לביתו, וכן אשה שמתחתנת עם זיווג

שני ורוצה להכניס בתה שיש לה מקודם, וכמו״כ כשרוצים להכניס ילד זר או ילדה זרה לגדלם בביתם יש לברר מקודם עם מורה הוראה מובהק איך לסדר הנהגתם בזה שלא יכשלו באיסור יחוד, (ואע״פ שיודעים ההלכות הרגילות באיסור יחוד, כי דינם חמור כנ״ל וכדלהלן).

סעיף ג׳

מי שעסקו ומלאכתו עם נשים (וכמו״כ אם עומד בחנות שמיוחד לנשים וכדו׳) דינו חמור יותר לגבי איסור יחוד משאר בני אדם כמבואר בשו״ע (אבה״ע סי׳ כ״ב) ופוסקים ע״ש, ועיין שם בשו״ע (סימן כ״ב ז׳) שכתוב בזה״ל, כיצד יעשה (מי שעסקו ומלאכתו עם נשים) יתעסק עמהם ואשתו עמו או יפנה למלאכה אחרת, ע״כ (קעד), ויש לשים לב לזה, ומי שאין לו ברירה זו יש לשאול שאלת חכם ללמדו איך להתנהג שלא יכשל באיסור יחוד.

וכמו כן (מי שאין עסקו עם הנשים בכ״ז) עם אשה שלבו גס בה כגון קרובתו או אחותו מאומצת שגדלה עמו או שכנים וכדו׳ באיזה אופן שיש להם הכרה וקירבה זה עם זה, (אע״פ שאין לבו גס עם שאר נשים כלל) דינו יותר חמור לגבי אלו.

ולא הבאנו כאן כל פרטי ההלכות כמו שלא הבאנו ג״כ כל שאר פרטי הלכות צניעות (כי לא באנו כאן אלא להודיע כללי הדברים בכדי שידעו הקוראים עיקרי הדברים במקרים הרגילים אבל עליהן לדעת שישנם עוד פרטי הלכות בענינים אלו), ועל כל אחד ואחת לשים לב להענינים לשאול וללמוד עד שידעו כל פרטי הדברים על בוריין.

סעיף ד׳:

אין איסור יחוד נוהג בקטן פחות מבן י״ג וכמו כן לא נוהג בקטנה פחות מבת י״ב והיינו שאין איסור לקטן פחות מי״ג שנים וקטנה פחות מבת י״ב להתייחד זה עם זה (עי׳ מלואים), אבל מבן י״ג ואילך אסור לו להתייחד עם כל אשה ונערה ואפילו עם ילדה כל שהיא מבת ג׳ ולמעלה, וכמו״כ אסור לכל נערה מבת י״ב ולמעלה להתייחד עם כל איש וילד שהוא למעלה מבן ט׳ בכל חומר הדין כמו המבוגרים בכל הדברים הנ״ל.

(ואע״פ שמצד הדין אין איסור ביחוד קטן וקטנה כנזכר בכ״ז יש לשים ללב שבזמנינו אלה צריכים יותר שמירה על הילדים והילדות, כי הם חשודים ועלולים לדברים שלא היה חשש בדורות שלפנינו שאז שרתה עליהן יותר תמימות ונקיות ידים, משא״כ היום שירד מצב העולם לשפלות וקלקול נורא על כן לא כדאי להשאיר ילדים לבד בלי שמירה מעולה (קעה) והחכם עיניו בראשו לשים עין על כל דבר ולכלכל דרכיו במשפט לפי הענין ולפי תכונות הילדים וכל זה הוא בודאי גם מעיקר החיוב בחינוך להוסיף מעצמו למנוע ילדיו מכל דבר שלפי המציאות יכול לגרום לו נזק ברוחניות, ואע״פ שלא תקנו על דבר ההוא במפורש וחיובו מדברי קבלה מהפסוק חנוך לנער ע״פ ״דרכו״ וגו׳ דהיינו לכל ילד לפי ענינו מה שיוכל למונעו מלילך בגדלותו בדרך התורה, ופשוט הוא).

* * *

ולסיום פרטי ההלכות יש להעיר היות שישנם הרבה דברים בהתנהגות האדם שעושה אותן באופן טבעי מבלי שירגיש שעושה כך ולכן אפילו כשישמע או יקרא איזה מוסר בענין ההוא אינו עולה בדעתו שהכונה גם אליו שהוא צריך לשנות איזה הנהגה משלו מכיון שהדבר נעשה אצלו בלי ההכרה בזה שעושה כך (קעו) , וכן מצוי דבר זה מאוד בענין הצניעות שאפילו כשהאשה שומעת שמעוררין על איזה ענין בצניעות בין בענין הנהגה ובין בענין הלבוש וכדו' אע"פ שהענין מתקבל בדעתה ומחזיקה שזה נכון בכ"ז לא יעלה כלל בדעתה שגם היא לקויה בזה ושהיא צריכה ג"כ לתקן הענין אצלה, ועל כן חשוב מאוד להרגיל את עצמו שכל דבר ששומעין או קורין לחשוד תמיד את עצמו בזה ולשים לב לבדוק טוב הענין אולי יש לי ג"כ לתקן (עכ"פ קצת) בענין זה, וגם יש להתפלל תמיד על ענין זה לסייעתא דשמיא שלא להטעות את עצמו אלא לראות תמיד האמת מה שצריכים לתקן, ועל כן גם בענינים שנזכרו כאן כדאי לחזור הרבה ותמיד עוד הפעם ועוד הפעם על כל סעיף במתינות ולעשות חשבון הנפש ולבדוק היטב את עצמו אולי יש עדיין איזה בדק וסדק בענין זה שצריך תיקון, ובפרט מכיון שהיום הסביבה והטבע (שנכנס כבר באויר העולם) מושכין את האדם לצד ההיפוך מהצניעות לכן ה"ז מהדברים שצריכים חיזוק תמיד בתמידות בלי הרף, ובזה תבא בס"ד על מקומה ותקונה בשלום.

והנה יצא לנו כאן מספר סימני ההלכות ע"פ השגחה עליונה למספר י"ג והוא מכוון כמנין ומספר י"ג מדות של רחמים, ובודאי יש בזה סימנא טבא שמי שתהיה זהירה בשלימות באלו הי"ג סעיפים תעורר ע"ז הי"ג מדות של רחמים עליה ועל כל העולם כולו להמתקת הדינים ולקרב הופעת הגאו"ש ברחמים וחסדים בעגלא ובזמן קריב במהרה בימינו אכי"ר.

והנה יתכן שאחרי קריאת כל פרטי ההלכות הנזכרות יהיה קשה בעיני הקוראת לקבל את כל פרטי הדברים מפני ג' סיבות, **א'** כי יהיה נראה לה הרבה מהדברים הנזכרים כמו השקפה חדשה מופרזת כי מעולם לא שמעה כדברים האלה, **ב'** שאיננה רואה שאחרות מקפידות על כל זה, ולפי ההשקפה של היום הרי כל אשה שמקפידה שלא להפריז בלבושה והתנהגותה כפי רוח הרחוב הפרוץ של היום, בזה כבר נחשבת בעיני כל לאשה שלימה במדת הצניעות, וע"פ המבואר כאן נמצא שעדיין צורה זו רחוקה מצורת הצניעות השלימה, ועל כן יכול להיות שיהיה לבבה פונה מלקבל את הדברים האלה, סיבה **ג'** כי קשה לה להיות שונה מכולם, על כן לאור כל אלה הסיבות תכנס ללבה מחשבה לומר שמסתמא צורת הלבוש של היום (הנחשב לעמא דלבר (נשים הרגילות בחוץ) לבוש צנוע) מקובל כך מהדורות שלפנינו ושבודאי ישנן שיטות אחרות החולקים ומקילים בכל אלה הדברים, אבל יל"ד שאין זה כך אלא שכל ההשקפה וההנחה הזאת

מה שמקובל היום אצל ההמון עם איך לקבוע ולמדוד מדת הצניעות אין זה מקובל מהדורות שלפנינו כלל אלא ה״ז נובע מתוך גודל הירידה בצניעות והתפשטות הפריצות ששורה בתקופתינו ודורינו זה ושרובן השוו עצמן לרוח הזמן, על כן לאור המצב הכאוב הזה של היום הרי אלו שאינן נסחפות לפריצות הזאת הרי הן נחשבות בעיני כולן כאלו שהן דוגמאות של צניעות השלימה אבל ההשקפה הזאת היא לפי מה שהן דנות ע״פ הגיונם לפי ערך הפריצות שהן רואות היום (קעז),

אמנם מה שמבוקש באמת הוא למדוד על פי התוה״ק וע״פ המסורה הַיְשָׁנָה המקובלת מדור דור אשר רק היא היא השקפת התורה האמיתית אבל השקפה ע״פ התורה שבנויה בלי ידיעת המסורה איננה השקפת התורה האמיתית ולא יזכה האדם להשיגה אלא ע״י צירוף המסורה וכמו שאחז״ל (אבות ג׳ י״ג) מסורת סייג לתורה (ואפילו אם למד האדם ויודע מסורת הדורות אבל הוא מזלזל בה בדעתו או בהנהגתו אפילו אם ידע והשיג את אמיתתה של תורה לא תחזיק מעמד אצלו ותשתכח מלבו ויטעה בה [בלי שירגיש בזה]) וזה רמזו חז״ל בדבריהם הקדושים ובלשון חכמים מרפא שדייקו בלשונם ואמרו ״מסורת סייג לתורה״ כלומר שהוא סייג (לא רק להשיגה אלא) גם להחזיק לבל תמוט ממנו וכך היה השקפת הכלל ישראל בכל הדורות מאז ומתמיד בכל דבר, ובפרט בענין הצניעות.

(**הוספת המעתיק**: וכן מובא באי מהספרים וכמדומה בשם החזו״א וז״ל מה צריכה להיות ההתייחסות האמיתית שלנו אל כל שינוי מלבוש ישראל, היא לשמוע מה היא דעתו של מי שהורגל מדור הקודם טרם נתפשטה המחלה (כלומר הפריצות בשינוי לבוש), כי רק הוא זוכה שדעתו עדיין ישרה ונאמנה וביכולתו לראות את הדברים בצורתם ומקומם המדוייק עכ״ל, (ועי׳ הערה צח׳). ע״כ הוספת המעתיק.)

ואף אמנם שאין כוונתינו לזלזל ח״ו באלו הנשים ששמורות הנה בצניעות לפחות לפי השגתן (והשגת זמנינו היום) ואינן נסחפות לפריצות הזמן ויש להעריך גם את אלה הנשים במה שהן מתחזקות ומתגברות נגד סערת הזמן (קעח), אמנם עכ״ז עלינו לדעת את מה שהוא האמת שאין זה עדיין הדוגמא ללמוד מהן, וכמו שהוא ברור לכל מי שיודע או שעדיין זוכר איך היה צורת הלבוש והצניעות בדור הקודם והוא יודע בודאי שצורה זו עדיין רחוק מאוד ממושג הצניעות, וגם אתה הראית לדעת כל המובא כאן בי״ג פרטי ההלכות שהם דברי השו״ע והפוסקים שחייבים אנו להתנהג על פיהם ולא לסטות ולא לזוז זיז כל שהוא מדבריהם כלל.

וזאת למודעי כי לא הבאנו כאן את צורת הצניעות שהיה בתקופה שמלפני זמנינו קצת, שהיה עדיין לפי מסורת כל הדורות שלפנינו, איך שהיה נראה לבושם של הנשים ובמיוחד אלו שהיו נקראות נשים הצנועות (קעט) ובזה היה מקיפן ריח גן עדן וחן הרוחני דלית לה טימי ואין לנו דוגמא לחן ההוא בעולם השקר שלנו, וכל זה לא הזכרנו כאן ולא הצענו כאן לצבור הרחב רק דברים ששווים לכל נפש ולכל הרוצות להתחזק במצוות הצניעות לדעת את עיקרי הדברים המחייבים את כל או״א לכל הפחות ע״פ השו״ע והפוסקים, וי״ר שיזכו להאחז בעץ החיים

התוה״ק להיותן בנות עוה״ב, אכי״ר.

ד׳

והנה ישנן הרבה נשים ונערות שאפילו אחרי שנוכחו לדעת וכבר נעשה ברור להן הדרך שבה חייבים ללכת בכ״ז קשה להן להתגבר על הרגשת לבן כי סוכ״ס מתפעלות מכל הסביבה ומהרוח של הרחוב ואכפת להן ודואגות על מה יאמרו הבריות, אבל יש להן לדעת שענין זה הוא מעיקרי גודל הנסיונות של דורינו זה וזמנינו היום שכל מי שמשנה לטובה ממה שכולם מתנהגים יתכן שמסתכלים עליה בצורה מוזרה ולפעמים אפילו כמשתגעת, וכמו שהעידה לנו על זה הנבואה ע״י ישעיה הנביא והודיע לנו שכך תהיה התמונה בדור אחרון בעקבתא דמשיחא כמש״כ (ישעיה נ״ט ט״ו) וסר מרע (יהיה) משתולל, וכמו שפירשו לנו חז״ל (סנהדרין צ״ז.) ואמרו ״שכל״ מי שיסור מדרך הרע לילך בדרך הטוב יהיה נחשב משתולל (שוטה) בעיני כל הבריות (ע״ש ובפרש״י שם), ועוד אמרו חז״ל (סוטה מ״ט:) יראי חטא ימאסו (בעיני הבריות) (קפ) , וענין זה הוא נוהג היום בכל דבר אבל ביותר בדברים היותר חשובים (ובפרט בדברים שהגאו״ש ותיקון העולם תלוי בהם) ואי׳ מהם הוא ענין הצניעות, וה״ז מה ששומר ומגין עלינו מכל צרותינו בין בגשמיות ובין ברוחניות ומשרה שכינתו יתי׳ בתוכינו, וההיפוך ה״ה האסון וההרס והחורבן היותר גדול בכלל ישראל כי זה מרחיק מאתנו השראת שכינתו יתי׳ ומסיר ח״ו ההגנה והשמירה מאתו יתי׳ בין בגשמיות ובין ברוחניות כמו שנזכר ונתבאר לעיל כל זה באריכות, ועל זה אמרו חז״ל במשנה (אבות ה׳ כ׳) הוי עז כנמר וכו׳ (והובא בטור תחילת או״ח) שלא להתפעל מכל זה כלל, ואלו שעומדות בנסיון זה אשריהן בזה ובבא.

אמנם בכדי להקל קצת על הנסיון נוסיף עוד מה שחשוב לדעת שבאמת הרי כל זה הוא רק לטובתנו (וכמו שכבר נתבאר ענין זה בקונטרס כי אתה אבינו שנספח חלק ממנו בסוף קונטרס זה ע״ש) כי בזה תלוי תקונינו על כל גלגולינו שעברו ושעדיין לא זכינו לתקן אותם לכן עבור זה ניתן לנו היום נסיון הזה בזמן של הזדמנות האחרונה לתיקון נפשינו כי אנו בעקבתא דמשיחא ובסוף גמר העולם הזה והבליו, וזה שאנו עוברים בזיונות והעלבות כאלה מבני אדם עבור קיום מצות ד׳ זה הוא התיקון היותר גדול וחשוב עבורינו כמש״כ הקדוש הרמ״ק שהעלבון והבזיון שעובר על האדם ה״ה שקול יותר ומתקן את האדם יותר מכל שאר היסורים שישנם בעולם, אבל סוף הכבוד לבא וכשיבא משיח צדקינו יקבלו כל אלו שעברו בזיונות עבור כבוד ד׳ יתי׳ וקיום מצותיו וכמו״כ הנשים הצדקניות הצנועות שהיה להן כזאת יקבלו כולם תמורת זה יקר וכבוד גדול מאוד

בלי שיעור וערך כראוי להן, וכמשאחז"ל מחר לקבל שכרן וכן אמרו חז"ל גם במשנה (אבות ב' י"ד) דע לפני מי אתה עמל ומי הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך (ושם במשנה ב' י"ד) ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא, ע"כ, וי"ל שלא יתארך נסיונינו ותקונינו זה הנראה קשה לעינינו להרבה זמן אלא חבי כמעט רגע ויגיע זמן סוף גלותינו וצמיחת בן דוד משיחינו בב"א.

ועוד יש לדעת שכל או"א כשיעמוד איתן וחזק בנסיונו זה של להיות מבוזה בעיני אנשי עולם השקר ולא להתפעל מכל זה אלא לקיים דברי בן תימא (במשנה אבות ה' כ') להיות עז כנמר ויגבה לבו בדרכי ד' יתי', אז כשיעבור בשלום לעמוד בנסיונו עד שיגיע לתקונו הפרטי המבוקש ממנו אזי ישתחרר מכל בזיונותיו גם כבר בעוה"ז (עוד לפני הגאולה שלימה) כי תיכף ומיד כשיגיע לתקונו הראוי תתהפך הקערה על פיה וסוף הכבוד לבא ופתאום ישתנה אצלו המצב שכולם יתחילו להעריכו ולכבדו וכמו שהחוש מעיד על ענין זה, וכמו שראה ראינו תמיד וגם היום אצל אלו שהם עובדי ד' יתי' באמת ולא מתפעלים מכל הזלזולים והעלבונות משום בשר ודם שאחרי זמן משתנה מזלם וכולם מכבדים ומנשאים אותם כראוי וכיאות, ובזה י"ל כוונת הפסוק הנ"ל במ"ש "וסר" מרע משתולל ולא אמר לשון יותר פשוט ומובן כמו ההולך בדרך טוב וכדו' במקום לשון "סר" מרע, אלא י"ל שבכוונה נקט לשון "סר מרע" לומר שרק כל זמן שעדיין עליו לעסוק בתקונו ולהסיר הרע מנפשו אזי הוא שיאמרו שהוא משתולל, אבל מי שכבר גמר תקונו והסיר מעליו כל הרע לא יצטרך כבר לנסיון זה וסוף הכבוד לבא עליו ויהיה מכובד בעיני כל הבריות.

ועל כן הרוצה להתחזק בצניעות ולהתגבר נגד נסיונה להוציא לפועל בחירתה הטובה יש לה להתבונן בכל הדברים הנאמרים כאן ועי"ז בודאי תתחזק רוחה מאוד, ועוד יש להוסיף מה שעליה לעשות והוא שתלהיב לבה לחשיבות ענין הצניעות ותכניס בלבה אהבה גדולה אליה והוא ע"י שתשקוד הרבה בספרים הקדושים שמדברים על גודל השבח והמעלה של הצניעות וכאשר יחדרו לתוך לבה הדברים שהובאו ונתבארו עד עתה בחיבורינו זה וכמו"כ הדברים הנזכרים בהמשך בס"ד הרי זה בודאי יקל על נסיונה וישאר לפניה רק להוסיף התגברות קטנה כחודה של מחט שעליה לעשותה בעצמה כי אין וויתור על לפחות קצת התאמצות וטיפה של מסי"פ וכמו שנתבאר.

ובדברינו אלה נסיים חלק פרטי ההלכות ונזכיר עוד פעם מה שכבר נאמר בתחילת פרק זה שלא נזכרו כאן רק חלק מהלכות צניעות, גם באלה הפרטי הלכות שהזכרנו לא הזכרנו כל פרטי פרטיהם כי אין מטרתינו בחבור זה שיהיה ספר ביאור כל הלכות צניעות אלא מטרת ספר זה הוא רק להבהיר מצות הצניעות בכלליות ולהבהיר מקצת מגודל חשיבות וערך מצוה זו כדי לעורר ולהכניס אהבת מצוה זו ללבות בנות (ובני) ישראל ולהלהיב לבן של אותן שלא קבלו זאת מהוריהם ומחנכיהם,

ודרך אגב הזכרנו כמה פרטי הלכות בכלליות, ובעיקר אלה ההלכות שמורגש מאוד שנשכחו מהמון העם היום בין מהאנשים ומכש"כ מהנשים והבנות, ואידך פירושי זיל גמור בפוסקים ושאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך המסורה הטהורה שראו עיניהם וקבלו מאבותיהם ואבותיהם מאבות אבותיהם עד קבלת התוה"ק מסיני מאת ד' יתי',

ובכל דבר ספק או אופן שונה קצת ממה שנזכר יש לשאול פי מו"צ שיודע טוב את פרטי ההלכות והוא ירא שמים מרבים וירא חטא, (קפא) וכמשאחז"ל על הפסוק (מלאכי ב' ז') ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ד' צבקות הוא, וז"ל הגמ' (חגיגה ט"ו:) אם הרב דומה למלאך ד' צבקות (ויש לפרש הכונה שבזה יהיה דומה למלאך ד' שכוונתו רק לשם שמים וכל רצונו הוא רק לעשות רצון קונו כמו מלאך שאין לו שום מטרה אחרת (ונגיעה עצמית) בחייו חוץ מלקיים שליחות ד' יתי' ולעשות רצונו יתי', אזי) יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, עכ"ל .

וזכות גדולה תהיה למי שתזכה גם אחרות בענין שמירת הצניעות וע"ז יהיה לה גם יותר שמירה והגנה וסגולה לכל הטוב הנזכר לעיל ועל כן כשרואה אחרות ובפרט חברותיה שאינן נזהרות בכל הכתוב לעיל יש להעיר בלשון רכה ודרכי נועם שבודאי לא שמת לב או לא לימדו אותך שהתנהגות כזאת היא מנוגדת לדרכי הצניעות והיא נגד ההלכה ואסור לעשות כן ובודאי זה יעשה רושם על הרוב כי בדרך כלל כל האי זהירות נובע מכח אי ידיעה ובפרט שרואים שהמון העם מתנהגים אחרת (קפב) ואין פוצה פה נגד הנהגתן ולכן כשיגידו להם בדרכי נועם בודאי יקבלו ובזה יקיימו חובת התוכחה ודין הערבות וכמו שכתב החי"ח הנ"ל ונוסף לזה יזכו להיות ממזכי הרבים אשר אין ערך לשכרם בעוה"ב (קפג) וכמש"כ (דניאל י"ב ג') ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד.

וי"ר שנזכה לתקן כל מה שעוינו ותעינו וטעינו בו, וע"י שמירת מצות הצניעות נחזור ונשוב לאישי הראשון אשר אהבתי אתכם אמר ד' ובחר בנו והבדיל אותנו מהעמים להיות לו לחלקו בזה ובבא אכי"ר.

פרק ה' - כשלונות בחינוך ותוצאותיהם

א'

בכל הדורות היו בנות ישראל מצטיינות בענין הצניעות (קפד) והיו דוגמא לכל העולם כולו והעידו בזה שהשכינה שורה בישראל, ואחת מהסיבות שאצל הרבה נשכח כל זה היא מפני שבהרבה בתי חינוך לא מלמדים ומחנכים בענין זה ואין ענין הצניעות מודגש בצורה הראויה וכפי מסורת הדורות, וההתרשלות הזאת כבר גרמה הרבה עגמת נפש וירידת המצב בכל הענינים ד״י, ועל כן על ההורים שעליהם היא חובת החינוך (והמוסדות הם רק שלוחי ההורים, לכן על ההורים) מוטלת החובה שיבקשו מהמנהלים והמנהלות שענין הצניעות והלכותיה יהיה חלק מהלימודים בבתי חינוך, (וכבר נתבקשו כך לפני כמה שנים ע״י גדולי הרבנים ועדיין לא יצא לפועל) וצריך ללמדם בנחת ונעימות ובהסברת הענין ובאופן של ויגבה לבן בדרכי ד׳ בדרך שנתבאר (לעיל בתחלת הקונטרס) וידעו ויבינו שזה הדבר חביב לפני ד׳ יתי׳ יותר מכל דבר אחר (כנ״ל בשם הפסיקתא) וכמו״כ השכר הגדול על זה, ואז בודאי יתקבל על לבן באהבה וברצון.

ובפרט כשיתחילו ללמדן כך ולהכניס הענין בלבן בצעירותן מגיל שלש ואילך שאז עדיין לבן רך ושלם ונקי בלי פגם שעדיין לא נכנס בלבם היצה״ר וארסו (קפה) ואז כל מה שמלמדין להן נכנס עמוק בלבן ועושה רושם על כל החיים (וככתוב (משלי כ״ב ו׳) חנוך לנער וגו׳ גם כי יזקין לא יסור ממנה).

ב'

ויש לדעת שלפי עדות המחנכות סכנת ירידה גדולה מרחפת על נערותינו בכל הענינים ד״י וכבר ניכר קלקול בחלק גדול מהן, חוץ מהירידה שישנה כבר כמה שנים אצל הרבה נערות שאע״פ שקבלו השפעה טובה בעודן בבתי חינוך בכ״ז אחרי שיצאו מהבתי חינוך ע״י שהן מסתופפות במקומות עבודה שונים נשתנתה כל השקפתן ומושפעות מאד מהשפעות הרחוב וכל הקלקול ששורה כהיום, נוסף לזה לאחרונה נתוספו לדאבונינו מקרים רבים של ירידה נוראה אצל נערות שעדיין נמצאות בתוך הבתי חינוך עצמם המזעזע הלבבות מהמקרים מבתים החשובים ביותר של בני תורה ותלמידי חכמים מובהקים אשר לא יאומן כי יסופר (קפו) , ולפנים בתקופות שהיה מצוי ירידה היה הקלקול נובע מהרחוב משא״כ כהיום שרעה גדולה מצא את עמי שישנם הרבה מקרים

שהקלקול הוא בתוך הבתי חינוך ד״י והרי ההורים הם שולחים בנותיהם לבתי חינוך עם מטרה לחזק את החינוך שהשקיעו בהם בעמל ויגיעה ולכן הרי זה אחריותינו לשים עינא פקיחא ושמירה שלא יהא משם דוקא נובע שורש פורה ראש ולענה (מהשפעת החברות שכבר נתפסו בקלקולים), ויל״ד שהסכנה הזאת נוגעת גם לכל דורותינו העתידים כי הנה מבואר בספרי מוסר שיסוד חינוך הילדים וגידולם והצלחתם בתורה וביר״ש תלוים מאוד בתחילת חינוכם והוא היסוד לכל החיים, והרי האם היא המטפלת בהם אז, וממילא היא המעניקה להם יסוד חינוכם נמצא שבנותינו הן הנה יסוד דורותינו וכל עתידנו ולכן חינוך בנותינו הוא יסוד דורות עתידנו והקלקול בזה הוא הוא המחריב כרם בית ישראל ח״ו, ועל כן בודאי יש לעיין ולבדוק היטב אם יוצאים אנו ידי חובתנו בצורת החינוך עד שנוכל לומר בהרגעת הלב ידינו לא שפכו את הדם הזה, והוא רחום יכפר עון ולא יוסיף היצה״ר להשחית ולא יעיר כל חמתו יתי עלינו ויאמר למלאך המשחית הרף.

והנה יסוד החסרון והקלקול בחינוך הבנות הוא שנהיה עיקר הדגשת החינוך ומטרת הבית חינוך להשיג דרגה בידיעת הלימודים (קפז) , אבל עיקר המטרה חסר מן (הבית) הספר, שהיא להכניס בלב הבנות צורת ומטרת חיי יהודי בכלל ובת ישראל בפרט והיא:

א׳. שמטרת חיינו הוא עבור העולם הבא ולא עולם הזה כלל (שזה שייך לעשיו ולגוים).

ב׳. לחיות עם אמונה ובטחון ועם אהבת ד׳ ואהבת וחשיבות התורה והמצות (גם צריכים להחדיר בלב שהפרנסה היא מד׳ דוקא וכל השתדלותנו ועסקינו בה היא רק לצאת ידי חובת מה שנצטווינו מגזירת בזיעת אפיך תאכל לחם (בראשית ג׳ י״ט) עבור תיקון לחטא עץ הדעת וכמו״כ נוסף לכל או״א לתיקון עונות שלו (קפח)).

ג׳. תפקידה של בת ישראל שהן: **א׳** לקיים המצות שגם הנשים מצוות עליהם ובראש ובראשונה היא מצות הצניעות שניתן להן במיוחד (ובזה תזכה לבנים צדיקים וגדולים בתורה כהבטחת חז״ל) כמבואר לעיל, **ב׳** לגדל ילדיה שיעבדו את ד׳ ולהעניק בין לבניה ובין לבנותיה אמונה ובטחון ואהבת ד׳ ואהבת התורה ואהבת המצות ושידעו מטרת החיים שהיא אחת שאלתי וגו׳ שבתי בבית ד׳ ולרכוש עולם הבא שאז נזכה לחזות בנועם ד׳, ויש לה להאשה גם להתפלל על זה תמיד שתזכה להעמיד צאצאים ודורות יראי ד׳ עוסקים בתומ״צ ועבודת ד׳ יתי וכמו שעשו סבתותינו שהתפללו על כך מעומק לבן יומם ולילה וזה היה כל שאיפתן ומטרת חייהן.

ד'. וכמו״כ תפקידה להיות עזר להבעל ולהילדים ולשרתם שיוכלו לעסוק בתורה ועבודת ד' בלי הפרעה מצרכים גשמיים, ואע״פ שאין האשה חייבת במצות פרי׳ ורבי׳ (קפט) , בכ״ז בכדי שתזכה לעוה״ב לאותה דרגא שוה לאנשים שהם זוכים לה ע״י עוסקם בתוה״ק לזה היא צריכה את הזכות שתהיה עזר לבעלה ולילדיה שהם ילמדו תורה (ומי שח״ו אינה מסוגלת להוליד אפשר לה להכניס לביתה ילדים לגדלם וכשתגדלם לתורה ויר״ש הרי זה נחשב כילדיה ממש כידוע מאמר חז״ל (קצ)) אבל אין להן לבנות מטרה כלל לגדול בתורה ובהשכלה (קצא).

וכמו כן כשיש להן עוד פנאי יוכלו לזכות במצות החסד בלי גבול ולהתפלל ולומר תהלים ודברי תהלות שירות ותשבחות ותחנונים להבורא ב״ה ויכולות להגיע לדרגות הצדקניות הגדולות שבדורות הקודמים ולמדריגות גדולות ודביקות בד' יתׄ כמו האנשים כמו שהיו כאלו בדורות שלפנינו (עי׳ חומש שמות ל״ח ח׳ בתרגום אונקלוס ות״י ואבה״ע שם).

ה'. וכמו״כ יש ללמדם מה שאמרו חז״ל (תנא דבי אליהו רבה פ״ט) אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שהיא עושה רצון בעלה, ע״כ, ושעל הבעל לקבוע בכל עניני חינוך הילדים ושזה תפקידו ולא תפקיד האשה כמבואר בחז״ל, וכמובן שאין המדובר במקרה שאין הבעל ירא שמים ח״ו והאשה יודעת שע״פ התורה צריכים לעשות אחרת מהשקפת הבעל, ועל זה נאמר (ברכות יטׄ:) אין חולקין כבוד.. ואין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ד' (משלי כ״א ל׳) ופשוט הוא, (ועליה להתיעץ עם רב יר״ש כיצד עליה לנהוג).

ו'. ללמד ולהדריך בנותיה לשמור על הצניעות כראוי לבנות ישראל שהן בנות מלכים וללמדם שבזה עיקר כבודה ומעלתה של האשה ככתוב (תהילים מ״ה י״ד) כל כבודה בת מלך פנימה ושבזה תלוי עיקר שכרה לעולם הבא (כמבואר לעיל פ״ב).

וסעיפים האחרונים הנזכרים לא יהיו נקלטים ונתפשים כ״כ בלבן אלא אם נקדים ללמדן הסעיפים הראשונים דהיינו השקפת ומטרת חיינו.

ובכל הנזכר יש להקפיד שהמורות ומחנכות יהיה להן בלבן ההרגשה והחמימות לכל זה בכדי שיהיו הדברים שילמדו יוצאין מתוך לבן וע״י כך יהיו נכנסין לתוך לבן של התלמידות כדאיתא (ספר הישר שער י״ג) דברים היוצאין מהלב נכנסין ללב, (וכפי הכלל שמכלל הן אתה שומע לאו יש ללמוד מזה) שבלי זה בודאי לא יכנסו ללבן, ועוד יש להקפיד שהמורות יהיו גם

דוגמאות חיות בענינים הנזכרים שיהיו מעשיהן מרובין מחכמתן ואז תתקיים חכמתן כמאמר רז״ל (אבות פ״ג משנה י״ד) והיינו שהדברים שישפיעו להתלמידות יתקיימו אצלן בס״ד, ומכש״כ בפרט בענין הצניעות שזה מה שנראה לפני עיני התלמידות תמיד ובודאי לא יתכן שיעשו הדברים רושם בלב התלמידות כשמעשיהן והתנהגותן סותרים דבריהן, ועל כן יש להקפיד שלא יהיו המורות כאלה שאינן לובשות בצורה שמבוקשת מהתלמידות, כי אם ישימו להן מורות שאינן מקפידות על כך (ואפילו אם יהיו מקפידות בבית הספר אבל בחוץ לא יקפידו) בודאי ה״ז ישפיע עליהן ההיפך וזה פשוט (קצב) .

וכל זה כמעט נשכח היום, ורוב הבנות אינן מקבלות תמונה והשקפה הזאת ולכן נהיתה השקפתן (דומה להשקפת הגוים ל״ע) שמטרת החיים להשיג הצלחת עוה״ז, ועוד חסרון גדול נעשה כהיום בבתי חינוך שאע״פ שמלמדין אותן שירצו להנשא לבעל בן תורה אבל לא מלמדין אותן להבין איך צריך להיות צורתו של בן תורה אמיתי בכל מהלך החיים ומהי דרכו של בן תורה כמאמר חז״ל פת במלח תאכל וכו׳ (דהיינו לוותר על כל המותרות ולהסתפק במועט) כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה ועם כל זה להיות שמחה בחלקה שתשיג בעוה״ב תמורת זה, וכמה גדול הוא ערכו וחשיבותו של העוסק בתורה באופן של תורתו אומנתו.

גם יש ללמד ולהסביר להן את גודל שכרה לעוה״ב על כל זה, ושכל אשה שמתנהגת כאשה כשירה (ועושה רצון בעלה ולכבדו כראוי כנ״ל) ונעשית עזר לבעלה ת״ח וצדיק הרי היא נעשית שותפה לבעלה גם בגן עדן שלו.

ומכיון שחסר להן לבנות כל הידיעות הנזכרות לכן הרי הן מבינות שיכול להיות חלק ממטרת חיי הבית גם שאיפת חיי עונג עוה״ז, אע״פ שגם רוצות ומבקשות קצת רוחניות מהבעל והילדים אבל רק לפי שיעור מדידתה והשקפתה והבנתה וכבודה, ואינן מבינות ששאיפת חיי עוה״ז ותענוגיו היא סתירה לחיים של תורה, ושמטרת וצורת בית של תורה הוא להיות כל החיים מוקדשים לד׳ (קצג) ולתורתו ית׳ (כי לא לימדו אותן להבין כך), ורק אחרי שילמדו אותן את כל זה רק אז תוכל להכין עצמה להיות מוכנה לחיים כאלה ורק אז תהיה ראויה ומוכשרת להנשא לבן תורה, ובאופן כזה יוכלו לחיות בדרכה של תורה לבנות ולהעמיד בתים של תורה ועבודת ד׳ אמיתיים כראוי וכנכון.

אבל בלי ההקדמה הנזכרת הרי כל מה שבוחרת בעל בן תורה ושתהיה תורתו אומנתו יתכן להיות רק מפני שכך בוחרות כל חברותיה ושכך כבוד הוא לה או למשפחתה, ועל כן מספיק לה שיהיה נקרא בן תורה ושילמד בכולל אבל אין זה קובע כלל על כל צורת הנהגת הבית אלא יוכל להיות כפי השקפה שאינה מתאים כלל לבית וחיים של תורה אמיתיים.

ועוד מאחר שהן גם המפרנסות ולא הבעל לכן אפילו כשהבעל הוא בן תורה אמיתי ורוצה להנהיג את הבית בצורה הראויה אינה נכנעת לזה, משא״כ אם תהיה לה ההשקפה הנכונה כנ״ל אזי כשתחליט שרוצה להתחתן לבן תורה, אם יזכה אותה ד׳ יתי׳ בבן זוג בן תורה אמיתי ושיבחר לחיות בדרך הראויה לבן תורה תבין להעריך אותו ותשמח שיש לה זכות להיות אשתו ואז ממילא תהיה גם כנועה להשקפתו השקפת התורה ותקבל דעתו בכל דבר הנוגע להחינוך וכדו׳, ואז יוכלו גם בעליהן להתעלות בתורה ועבודת ד׳ כראוי ויהיה ניכר על כל הבית וילדיהם שזה בית של תורה, ואשרי למי שיהיה מהעשרה ראשונים לשנות ולתקן המצב ולהמשיך את השכינה בתוכינו אכי״ר.

ג׳

והנה מה שמלמדין ומכשירין אותן לכל מיני מלאכות ופרנסות כגון מחשבים (קאמפיוטערס) וראית חשבון (אקאונטינג) וכדו׳ ולפעמים המלמד אותן המקצועות הם גברים ובודאי נעשה לבן גס בהם ובודאי שיש בו משום פריצות ומכש״כ אם הם חפשיים וגוים ופרוצים גמורים ודבר זה ה״ה פריצות גם לנשים נשואות ומבוגרות (קצד) , ואפילו אם יהיו המלמדות רק נשים בכ״ז הרי זה בודאי טעות ועוול גדול מאוד מה שמלמדין אותן בענין המחשבים וכדו׳ בצורה מקצועית ומומחית יותר מדאי כי זה פותח להן כל השערים להרחוב הרחב ולעולם החפשי והגוים שהוא היום מלא זוהמא וטומאה ופריצות שלא היה כזאת מעת בריאת העולם והמציאות מעידה שהנשים היוצאות לעבוד במקומות כאלו אפילו אם נמצאות במקום סגור בכ״ז ע״י עבודתן הרי הן נקשרות להרחוב הרחב כי עבודתן מחייבת אותן כך, כי כך כל המסחרים הרחבים הרי הם קשורים היום לכל הטומאה שבעולם וא״א לשלול את זה תוך כדי ההתעסקות בפרנסות הללו, ואם יאמר אדם שכן אפשר להיות שמור ה״ז נגד החוש והמציאות, ועל כן יש לתקן שלא ילמדו אותן בזה יותר מידיעה בינונית באופן שיוכלו לעבוד עם זה במקומות כמו בית חינוך של בנות וכדו׳ במקומות שהעבודה לא מסכנת אותן ובעבודות כאלו אין להם צורך לדעת יותר מידיעה בינונית כמובן, (עי׳ השלמות ו׳) ואפילו מה שמלמדין אותן המקצוע שנקרא היום חינוך מיוחד גם אינו רצוי (וביאור הדבר עי׳ בהערה) (קצה) .

והחוש מעיד שהנשים שיש להן אלו הפרנסות הרי הן מתרחקות מדרכי הצניעות והקדושה וטהרת בנות ישראל ומכש״כ הנערות הרווקות או הנשים הצעירות שעליהן ה״ז משפיע וניכר עליהן במדה גדושה, ואפילו

אם לא יֵצֵא להן לעבוד בפרנסות אלו בפועל, עם כל זה עצם הלימוד וההתעסקות במקצועות האלו משפיע בלבן של הנערות שייכות יותר מדאי לסגנון של הרחוב של היום ומרחיק ומקרר לבן מהרגשת "כי הם חיינו ואורך ימינו" כמו שהיתה אצל אמותינו וסבתותינו בכל הדורות והן הנה היו המעניקות לבניהן את ההרגשה הזאת וע"י כך יצאו מהן יראי ד' ותלמידי חכמים שלמדו תורה בטהרה ונשארו דבוקין באמונה הטהורה מסורים בכל לבם לד' ולתורתו הקדושה, ועל כל זה נאמר (משלי א' ט') ואל תטוש תורת אמך, וכל זה חסר מאתנו היום וחבל על דאבדין ולא משתכחין.

ועל כן עלינו להתבונן בכל המצב הזה איך יתכן שהאשה צריכה להתעסק בפרנסות אלו בכדי לפרנס בעל שילמד תוה"ק בשעה שהאשה שהיא צריכה להיות עקרת הבית בחינוך הילדים והילדות בקדושה וטהרת ישראל, וברור הוא הדבר שכשהן עוסקות בפרנסות האלו הרי כל זה נסתר ונשכח לגמרי, והתוצאות והפירות מכל זה הוא מה שאנו רואים הרבה מהדור הצעיר של היום שיורדין ומתרחקין ממושג של בן תורה ולבם נתרוקן מכל דבר שבקדושה וחלק מהם בין הבנים ובין הבנות יורדים ונופלים לגמרי ד"י.

וכמו כן יש לראות אלו הנשים שעובדות בפרנסות הנזכרות שלא רק שהן מתקררות (ביראת שמים) כנזכר אלא שגם בעליהן יורדים לאט לאט מדרגתם ומהשגת בן תורה בשינוי עצום ד"י, אך אין זה ניכר כ"כ למי שלא שם לבו מפני שנשפעין לאט לאט טיפה ועוד טיפה מעט מעט וקודם כל רק בפנימיות לבם ועד שזה משתנה בפועל וניכר בחוץ ה"ז לזמן ארוך, דוק ותשכח שכן הוא באמת.

ועוד ידיעה חשובה ונחוצה יש להוסיף לענין זה שאפילו אם הקלקול והירידה לא יתגלה בפועל אלא ישאר בפנים בלבה שיכנס בלבה מחשבות של היצה"ר ושל השקפת הרחוב ה"ז עלול לפגוע ח"ו בנפשות צאצאיה אשר תוליד להורידם מדרגתם ברוחניות ויהיו נמשכין לאלו המחשבות והקלקולים שהסתבבו בלבה ומוחה של אמותיהן, ומכל שכן אם תחשוב עליהן במשך ימי הריונה (קצו) , כמבואר בספה"ק שיש להאשה בימי הריונה לשמור מאוד על מחשבותיה (ואפילו על מחשבה לבד בלי שום משיכה והתייחסות להדברים) ועל מה שהיא רואה לפני עיניה כל זמן משך הריונה וכמבואר ענין זה באריכות יותר בספר הברית (קצז) , (ועוד כתב בספר הברית שכמו"כ תזהר האשה בכל ימי משך הריונה לא להיות בכעס ומתח ועצב או בפחד כי כל מה שעובר על האשה במשך ימי הריונה בין במחשבה בין בראיה ה"ז משפיע על הוולד ע"ש, וענין זה היה ידוע אצל סבתותינו והיו נזהרות ושומרות על כך כפי מיטב יכולתן (קצח)).

ומה שכן אפשר ומצוה ללמדן אם אינן מסוגלות להיות מורות לבנות (שבודאי מתוך כל התלמידות ישנן הרבה שאינן מסוגלות לכך) ואפילו אם הן כן מסוגלות עכ"פ בודאי שלא כולן יקבלו תפקידים כאלו, ועל כן יש ללמדן

גם מלאכות אחרות כמלאכת הבישול והתפירה וכדו׳ וכן כל מלאכה שאפשר לעשותה בתוך הבית ואין בהם חשש שיקרב אותן להרחוב כלל מלאכות כאלו ראוי ללמדן בכדי שיהיה באפשרותן לסייע לבעליהן לישב באהלה של תורה (קצט) ואפילו אם יצטרכו לצאת מפתח ביתן לצורך פרנסתן יוכלו לצאת לעבוד בבתים פרטיים או מוסדות של בנות וכדו׳ מקומות שאין חשש שיהיו נשפעין עי״ז מהרחוב ומרוח הנשים שמסתובבות ברחוב, ועוד יש מלאכות כאלו שיכולים להיות נעשים בבית כגון בדיקת שעטנז וכדו׳ (כלומר לעבוד בעבודה זו בפיקוח של איש מומחה בהענין (שהוא מוסמך מרבנים בענ״ז) שהוא יקבע כל דבר כי לפי המציאות של היום בדיקה זו מאוד מסובכת ועדינה) וישנן עוד הרבה מלאכות כשירות וצנועות וקצרה היריעה מלהזכיר הכל והזכרנו רק מקצת מהן לדוגמא בעלמא.

וכבר נזכר לעיל (בפרטי הצניעות ובהערות שם) שא״א כהיום לאסור עליהן לצאת לגמרי כי הרבה נשים היום לא יוכלו שאת לפי חולשת המזגים של היום להיותן סגור בבית יום ולילה ע״ש, ולכן יש לדאוג לאלו הנשים ובפרט להרווקות שיהיה להן במה להתעסק שלא יגיעו לשעמום וכמו שאמרו חז״ל בטלה מביאה לידי שעמום ולידי עבירה ח״ו, אבל עכ״פ יקפידו לא לצאת להרחוב הרחב ממש ובמכש״כ באופן קבוע של עבודה וכדו׳, ואם יצליחו טוב להיות נעשין מומחים במלאכת התפירה וכמו״כ אפילו במלאכת הבישול יוכלו להתפרנס מזה בשפע בס״ד (ובמלאכת התפירה צריך שמירה ופיקוח שלא תהיה באופן של הרחוב ולהזהירן שיעשו לעצמן גדר חזק שלא יתפרו בשום פנים ואופן בגדים שאינם צנועים).

ויש לזכור מה שאמרו חז״ל במשנה (קדושין פ״ב.) לא העשירות מן האומנות ולא העניות וכו׳ שאין לך אומנות שאין בה עניות ועשירות, (ואע״פ שיש לאדם לבחור אומנות שיהיה אפשרות ע״פ דרך הטבע לספק פרנסתו ממנה אבל אם יש עכ״פ אפשרות ע״פ הטבע שיוכל להתפרנס ממנה אין לו לדאוג יותר) ויש להתחזק באמונה בד׳ שהוא הזן ומפרנס לכל מקרני ראמים עד ביצי כינים ולא הסיבה או האומנות היא הגורמת ריבוי הפרנסה או מיעוטה כי אין האדם מרויח רק כפי מה שנגזר עליו מן השמים לא פרוטה א׳ פחות ולא פרוטה א׳ יותר.

והנה אלו המלאכות הנזכרות כאן יש בין כך צורך ללמדן לבנות ישראל כי הן נצרכות לניהול הבית, ובפרט היום שלהרבה בנות בפרט מאלו שהן מלומדות מאוד אין להם שום הרגשת חשיבות בעבודות הבית ואין להן חשק לעשותן, וזה באמת הפרעה גדולה להנהגת הבית כי אפילו אם יכופו את עצמן לעשותם בכ״ז מכיון שיעשו אותן בלי אהבה ולב ה״ז חסרון גדול לגבי גידול הילדים כמבואר בהמשך הדברים (באות ו׳), אבל אם יעשו מדברים האלו חשיבות בבתי הספר ויקבעו חלק מהלימודים בזה ה״ז בודאי ישפיע בלבן חשיבות להדברים וזה יגרום להן לעשותן באהבה ובחשקות הלב ולכן אפילו אם לא ישתמשו במלאכות הללו לצורך פרנסה יש נחיצות ותועלת רבה בלימוד הדברים.

וכמו כן מלאכת תפירת בגדים אפילו אם רק תתפור עכ״פ בגדי עצמה וכמו כן בגדי בנותיה הרי תחשוך בזה הרבה הוצאה של כסף להבעל ותמנע ממנו הדאגה להשיג סכומים האלו ובזה לבד כבר תעזור לו שיוכל לקבוע יותר זמן ללימוד התוה״ק.

וישנם עוד דברים שיש בהם צורך גדול מאוד וחייבים ללמדם לבנות לצורך ניהול בית יהודי כשר, והוא ענין בדיקת התולעים ובזה יש צורך וחיוב ללמדן גם את ההלכות ושידעו איזה דברים יש עליהם חיוב בדיקה וגם צריכים ללמדן חומר הענין והאיסור אם נכשלין באכילת תולעת ח״ו, ולא די ללמדן ולהודיען באופן כללי שצריכים ליזהר ולבדוק כל הדברים שמצוי בהם תולעים אלא צריך ללמדן גם אופן בדיקת כל א׳ וא׳ מהם בדיוק גמור כי צורת התולעים שונים בכל מין ומין וכמו״כ אופן בדיקתם שונה זה מזה ואין הדברים הללו ידועים לכל, וחוץ מלימוד הדברים צריכים גם לתת להן שימוש להרגילם במלאכת הבדיקה לכל מין ומין בפני עצמו וע״י כך ידעו בדיוק את המעשה אשר יעשון, וענין זה הוא אחריות גדולה לא רק עבור עצמן אלא גם עבור הבעל והילדים וכל האוכלים ממאכלן שהרי כולם סומכים עליהן ועל בדיקתן, ועל כן אם לא ידעו בדיוק איך לעשותם יוכל לצאת מזה ח״ו קלקול נורא ד״י.

וישנם כהיום ת״ל חבורים טובים וחשובים בענין זה שיצאו לאור לאחרונה בין בבחינת ההלכה ובין בבחינת מציאות המעשה.

וכמו כן נחוץ ללמדן ג״כ פרטי הל׳ שבת כמלאכת בורר וסחיטה ומוקצה וכדו׳ וכמו״כ ענייני טריפות העופות כשבירת עצם וכדו׳ ושאר ענינים המצויים במטבח בכדי שידעו עכ״פ איזה דבר צריך שאלת חכם ואיזה דבר איננו שאלה כלומר איזה שבירה בעצם חייבים להראות לרב לשאול אם הוא כשר, וכמו״כ שאר ענייני טריפות וצרירות הדם המצוי וכדו׳ וצומת הגידים ברגלי העוף וכדו׳, גם כדאי ללמדן מליחת והכשרת הבשר וכדו׳, וכן דיני בשר בחלב וכדו׳ שיש בזה כמה הלכות מה שבכל הדורות שלפנינו היה כל זה פשוט בכל בית יהודי שידעו איך להתנהג בכל אלו הדברים בין מבחינת ההלכה ובין מבחינת המנהג אבל היום לפי סדר החיים שכולם תפוסים וטרודים בדעתם ויש חוסר מנוחת הנפש וחוסר ריכוז המח ה״ז גורם שאין מעניקים כל הידיעות האלו להילדים.

ואפילו הדברים שמאוד פשוטים וברורים בבית שהיו צריכים הילדים לקלוט אותם מעצמם גם זה אינו נתפס בלבם כי גם להם חסר יישוב הדעת ומנוחת הנפש או מחמת שכך נעשה גם האופי שלהם מכח השפעת מתח של ההורים והנהגת הבית (או מחמת שהולידו אותם ההורים כך) או מכח השפעת כל העולם היום שהאויר הוא מלא מתח וחוסר הרגעה שזה מה שמפריע יישוב הדעת ומנוחת הנפש וריכוזו בלי שום סיבה אחרת, ומכח כל זה אין הילדים שמים לב לתפוס ולקלוט אפילו דברים פשוטים והחשובים ביותר בהנהגת בית יהודי, וכן כל הדברים והנהגת הבית

בעניני כשרות האוכל ובהבדל בין בשר לחלב כמו ההלכה שאסור לאכול אדם א' בשרי וא' חלבי על מפה א' ביחד אלא צריך הפסק מפה וכדו' וכמו"כ ישנם עוד הרבה הלכות שלימות ופרטי הלכות שאינם ידועות להדור הצעיר היום.

ולכן החובה על בתי החינוך ללמדן את כל הדברים האלו שידעו איך להנהיג ולנהל בית יהודי כשר על פי התוה"ק, ובזה יהיה להם גם במה למלאות הזמן ולהתפיס בהן את מוחן ולבן של התלמידות ולא יצטרכו להתיר לעצמן לימוד דברים האסורים ודברים זרים שאינן מתאימים לבנות ישראל הכשירות.

והנה כל זה תלוי גם בתנאי שיהיו הדברים חשובים גם בלבן של המורות כי אם גם אצלן אין הדברים תופסין מקום חשוב בלבן אזי לא יוכל לצאת מזה המטרה הנדרשת מאחר שהן ימסרו וילמדו הדברים רק בכלאחר יד ולא יהיו הדברים יוצאים מלבן ואפילו אם ירצו שזה יעשה רושם בלבן של התלמידות לא יוכלו להשפיע כך על התלמידות, ולא רק שלא ישפיע על התלמידות את המטרה אלא אדרבה עוד יותר גרוע מזה שבאופן זה ישפיעו על התלמידות ההיפוך דהיינו קרירות בכל הענינים האלו כי כח הפועל בנפעל, ולכן אם המורות הן כאלו שאין להן הרגשת חשיבות להדברים עדיף שלא ילמדו אותן המורות את כל הדברים האלו אלא יבחרו לזה מורות מיוחדות שראויות לזה, ויש למנהלי המוסדות לבדוק טוב את המורות שרוצים לתת להן נושא זה ללמדן עם התלמידות, וכמו שנזכר לעיל בענין הצניעות ופשוט הוא כל זה, כי האחריות הזאת היא על ראשן של המנהלות כי כל עתידן של התלמידות לכל משך חייהן וכמו"כ של צאצאיהן תלוי בזה ולכן יש להן להמנהלים והמנהלות לשים ללבן שיהיו נתבעין בב"ד של מעלה על כל זה כי בידיהן נמסר הדבר, ואם יעשו ענין זה באופן הנכון כנזכר ה"ז ישפיע על התלמידות את המטרה ותכלית הרצויה ויכניס בלבן רצינות ודגוש להענין וישפיע עליהן גם יראת חטא בהענין, ועי"ז גם נחשוך מכשולים המצויים בבית ח"ו.

ד'

ויש לדעת ולהבין שהדרך שמלמדין היום את התלמידות בהרבה (או ברוב) בתי חינוך והרושם שהן מקבלות מבתי החינוך היום הוא שעיקר ההדגשה היא הלימוד והשכלת הדברים אבל לא מטרה העיקרית שהיא היראה שהיא תכלית הלימוד וכמו שכתוב בתוה"ק (דברים י"ד כ"ג) למען תלמד ליראה את ד' ולהביא את האדם לידי מעשה וכמשאחז"ל (קידושין

מ:) גדול תלמוד שמביא לידי מעשה וכן אמרו (ברכות י״ז.) תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים, וזה נאמר אפילו לגבי אנשים שאצלם נוהג מצות תלמוד תורה אפילו שלא לצורך המעשה בלבד (ר) , וא״כ מכש״כ אצל נשים שאין נוהג אצלם מצות ת״ת כלל ואסור ללמדן תורה אלא מה שיש להן צורך לידיעת המעשה בלבד ולא חוץ מלמטרה זו, א״כ כמה חמור הוא הענין הזה וההשקפה הזאת שנעשה נהוג היום בהרבה או ברוב בתי החינוך.

והשתלשלות הדרך המוטעת הזאת נכנסה לתוך בתי החינוך כבר מלפני מספר שנים מכח חסרון ידיעה של המורות והמנהלות עד שכבר גם אמותיהן של הבנות נתחנכו ונתגדלו כך ולכן כולן חושבות כאלו שכך היא המסורה המקובלת, (רא) אבל באמת ה״ז טעות גמורה והטעות נשתרשה ע״י שכמה מהמורות עשו כן על דעת עצמן (רב) כי לא היה עליהן בקורת ופקוח הרבנים ולאט לאט נמשכו אחרות אחריהן.

וב׳ רעות נובעות מדרך החינוך בבתי החינוך היום, א׳ שעיקר הדגוש נהיה על לימוד המושכלות שבדרך זו אין התלמידות מקבלות מספיק הדגוש על יראת שמים ויראת חטא ואמונה ובטחון ומדות טובות שזה מה שצריך להיות עיקר מטרת בתי החינוך וב׳ שאדרבה מה שמלמדין וממלאין אותן בכל כך הרבה לימוד והשכלה שאיננו נוגע להן למעשה (חוץ ממה שאסור לעשות כן כנ״ל) ה״ז גורם דוקא ההיפוך דהיינו קרירות ביר״ש ויראת חטא כמו שמבואר ענין זה בספרים הקדושים גם אצל כל אדם שאם עושים מטרה ותכלית מעצם הלימוד לבד שלא על מנת לעשות ולקיים ה״ז גורם ירידה וקרירות מיר״ש ויראת חטא ואפילו ממה שהיה לו כבר מלפני זה (רג), ומכש״כ אצל הבנות שלא די שזה לא מוסיף להן יר״ש אלא שה״ז מרחיק אותן מהתמימות ויר״ש הטבעי שהטביע הבורא ב״ה בלבן של הנשים, ונתקיים היום במלואו מה שאמרו חז״ל (סוטה כ״א:) שהמלמד את בתו תורה ה״ז כמלמדה תפלות ונכנס בהן ערמומיות של היצר הרע ד״י.

וטעות זו נתפשטה כהיום אפילו בהרבה בתי חינוך לבנות שהם מהחרדיות הקצוניות בענין הצניעות ושמירת המסורה הישנה, בכ״ז נכנס גם שם טעות זו שעיקר החשיבות והתפיסת מקום היא ההשכלה ובזה מתעסקות בעיקר המנהלות והמורות להכניס החשיבות הזאת בלבן של התלמידות (רד) וע״ז מתקלקל הכל כנזכר, ואולי נשאר בתי חינוך בודדות יחידות שלא נתפשטה שם המחלה הזאת.

וא׳ מעיקרי הסיבות המביא אותן לטעות זו היא מפני שלא יודעות במה למלאות הזמן של התלמידות אבל באמת תורתינו הקדושה היא עשירה מאוד ויש למצוא בה מספיק חומר של ספרים עתיקים וחלק מהן נתחברו ע״י ראשונים ומקדמונים שהם מתאימים גם עבור נשים כמו מנורת המאור וצאינה וראינה וישנם עוד הרבה ספרים עתיקים מלוקטים

ממוסרי וספורי מעשיות מחז״ל ואגדת הש״ס ומזוה״ק כגון ספר נחלת צבי וכל אלו מועתקים גם באידיש ועוד ספרים רבים המלאים אמונה ובטחון והשקפת ויסודות היהדות וכדו׳ ויש בהם גם הרבה הדרכה מה שנצרך לכולם, אבל מכיון שמזלזלים היום בדברים שנראים פשוטים ומחשיבים רק השכלה ועומק העיון (רה) לכן אין משתמשין בכל אלו הספה״ק והיקרים שמלאים זיו ומפיקים נוגה ובדורות שלפנינו היו הנשים קוראות בהם הרבה, ויש לראות בחוש שאלו בתי החינוך שמדגישים יותר על הפשטות ותמימות שם מצוי הרבה פחות ענין הירידה של הבנות (רו) , ואלו המוסדות שמדגישים יותר על ההשכלה מצוי בהן יותר ירידה היום ד״י.

ואפילו התלמידות שאינן יורדות לגמרי ח״ו בכ״ז יש לראות בחוש איך שה״ז משפיע על פנימיות לבן קלקול וירידה מסויימת וניכרת ההשפעה במה שרואים היום ברור, והחוש מעיד על זה שאלו הבנות שנתחנכו כך שעיקר הדגש בענין ההשכלה ולא בענין הירי״ש והתמימות הרי הן מביעות דיעות בכל ענינים הרוחניים בדרך התומ״צ בכל עניני יהדות ובענין חינוך והנהגת הבית וכדו׳ והן מלומדות להתוכח עם בעליהן על כל דבר ודבר של יהדות ולשאול קושיות על כל דבר ודבר מה זה ועל מה זה ועל כל דבר שאינו מוצא חן בעיניהן לפי הגיונן והבנתן בתורתן שלמדו יתווכחו וימאנו לקבל, ועוד שכתלמיד חכם נדמה לו שיודעות לומר לבעליהן שענין זה וזה איננו מעיקר הלכה אלא חומרא ומנהגא בעלמא ועל כן מותר להן לזלזל בו ונשכח מהן ג״כ כל הענין מה שאמרו חז״ל שאשה כשירה עושה רצון בעלה וכנ״ל.

ולכן באנו להעיר לפתוח עינים ולשים לב לכל הענין הזה, ויהי רצון שיתן ד׳ יתברך בלבן שיתקנו את הענין לשנות את המצב בעוד מועד טרם יהיה מאוחר לגמרי ח״ו.

ה׳

ואפילו בעבודות שמותר לה לאשה לעסוק בהן אין לאשה להרבות ביותר אלא בשיעור כזה שלא יחסר לה עי״ז מתפקידה בהנהלת הבית ובגידול הילדים וחינוכם שמוטל גם על האשה דהיינו להכניס בלבם אמונה ובטחון ואהבת ד׳ ית׳ ואהבת וחשיבות תורתו ית׳ ומצותיו וזה צריך ללוות אותם לכל ימי חייהם, ואע״פ שחובת חינוך הילדים היא על הבעל ולא על האשה, היינו לגבי חובת חינוך במעשה המצות ולימוד

התורה וכדו׳ אבל הדברים הנזכרים הם יסוד יהודי והבסיס אשר עליהם יִבָּנֶה החינוך למעשה, ועל היסוד והבסיס נאמר ואל תטוש תורת אמך.

ויש להבין שאם האשה תעבוד כ״כ הרבה שעות עד שעי״ז לא תשאיר לה זמן לכל חובתה בבית כנ״ל הרי זה גם פגיעה גדולה באמונה ובטחון בד׳, כי מאחר שעלינו לדעת ולהאמין שפרנסתנו מגיעה לנו רק מאת ד׳ ומה שעלינו לעשות השתדלות ולעבוד על פרנסתנו אין בזה שום סיוע בעצם לשפע הפרנסה אלא כי כך גזרה חכמתו ית׳ שאחרי שהוא ית׳ קובע לנו שפע פרנסתנו עלינו להכין כלי וצנור לקבל השפע דרכה והוא ע״י איזה השתדלות וסיבה גשמית שדרכה נקבל השפע, (אבל כל זה רק מטעם תיקון ועונש על חטא עץ הדעת שעי״ז נמנע מאתנו מלקבל מזונינו ישר מאת ד׳ בלי התלבשות בדרך הטבע כמו שהיה בגן עדן לפני החטא) ומאחר שכך הוא הרי כל מה שאנו עושים השתדלות לפרנסתנו אין זה אלא מפני המצוה עלינו ולכן אין אנו מוסיפין להשתדל יותר מהציווי שהוא רצונו ית׳.

ועל כן מובן שיעור ההשתדלות שעלינו לעשות שהוא רק לפי שיעור שלא יגרום לפחות עבור זה משאר החיובים שאנו מצוים עליהם, (כי בודאי לא נצטוינו מפי ד׳ ית׳ לבטל א׳ משאר ציוויו עבור זה ופשוט הוא (רז)), ולכן המוסיף להשתדל ביותר משיעור זה ה״ז מוכיח שהטעם שעושה ההשתדלות אינו מפני הציווי שעליו ולקיים בזה רצון בוראו, אלא מפני שהוא מאמין שההשתדלות היא שמביאה לו את שפע פרנסתו ולכן כל מה שירבה להשתדל יתוסף לו שפע פרנסתו, וה״ז פגיעה גדולה בהשקפת האמונה, ולכן כתבו ספרי מוסר הראשונים שרבוי השתדלות אסורה בהחלט והיא חסרון בבטחון ואמונה בד׳.

ומעתה יש להבין את אשר לפנינו שמאחר שתפקידה של האשה היא הנהלת הבית וגידול הילדים ולהכניס בלבם אמונה ובטחון ואהבת ד׳ ואהבת התורה והמצות וכו׳ כנ״ל לכן אם רצונה לעזור לבעלה ולעשות ההשתדלות המוטלת עליו ולפוטרו מזה בכדי שיוכל להתפנות לעסוק בתוה״ק ועבודת ד׳ ית׳ תבא עליה ברכה על כך ותהיה ע״י כך שותפה בתורתו ועבודתו, אבל עם כל זה חל עליה ג״כ האיסור לעשות השתדלות שיגרום לה להחסיר עי״ז מתפקידה הנ״ל, כי מטעם חובת הבטחון והאמונה עליה להאמין שלא ירויחו יותר (רח) ע״י השתדלות האסורה.

וכל זה לימד אותנו ד׳ ית׳ בדור המדבר כשהוריד ד׳ ית׳ את המן לבנ״י, כמו שכתוב (שמות ט״ז י״ח) לא העדיף המרבה והממעיט לא החסיר וגו׳ ופרש״י יש שלקטו הרבה (יותר מעומר לגולגולת) ויש שלקטו פחות מעומר וכשבאו לביתם המרבה לא מצא יותר מעומר והממעיט לא מצא פחות מעומר, וצוה ד׳ ית׳ לעשות מזה משמרת לדורות כדי לזכור ענין זה וללמוד מזה מוסר השכל, (ועי׳ במאמר ״האמונה והשתדלות״ שיצ״ל על ידינו שנתבאר כל ענין זה ביותר הרחבה) ועל זה נאמר (ירמיה פרק ט׳ כ״ג) אל יתהלל החכם בחכמתו וגו׳ כי אם בזאת יתהלל וגו׳ השכל וידוע אותי כי רק זה

הוא החכמה האמיתית להשכיל שהכל מאת ד׳ ואפס זולתו.

ו׳

ובענין חובת האשה להעניק להילדים יסודות היהדות דהיינו אמונה ובטחון ואהבת ד׳ ואהבת התורה והמצות ונועם המדות וכדו׳ כנ״ל יש לדעת שלא מספיק לזה רק מסירת ידיעת הדברים לבד אלא היא צריכה לדאוג גם שהדברים האלה יכנסו ללבם של הילדים ולזה לא מספיק זמן מצומצם אלא צריכה להקדיש זמן בהרחבה, ושלא תהיה לחוצה ודחופה ללכת לעבודתה, כי בכדי שישפיעו הדברים על לב השומע צריך שיהיו הדברים נאמרים ברגיעה ובנחת (רט), וצריכים גם לחזור אתם תמיד על הדברים הללו בלי גבול כדי שלא יהיו נשכחים מלבם אלא יהיו נקבעים בלבם כל כך בחוזק עד שעי״ז לא יסורו מלבם כל ימי חייהם.

ולא רק בהרגעה אלא גם צריכים להיות הדברים נאמרים עם הרבה לב דהיינו שבשעת הדבור יהיה לבה מלא עם אהבה ומסירות אליהם, וזה צריך להיות ניכר גם כלפי חוץ על פניה בשעה שמדברת אתם כי רק אז יפנה הילד אזנו ולבו להקשיב באמת להדברים הנאמרים ואחרי שיקשיב להדברים ויכנסו ללבו אז יוכל גם הילד להרגיש ההרגעה והלבביות, ואז יהיה לבו נמשך אחרי הדברים ויהיו נדבקים ללבו, ועי״כ גם כשיקיים את הדברים ג״כ יעשה אותם באהבה, וכל זה הוא בכלל מה שאמרו דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב, (ונכלל בזה ג״כ שיהיה המשפיע בעצמו גם חרד על הדברים ומקפיד עליהן גם לעצמו כי רק אז לא יהיו נאמרים מהשפה ולחוץ אלא מתוך הלב וההרגשה להדברים) משא״כ אם בשעת הדבור יהיה בלי הרגשת הלב ואהבה אליהם או שיהיה המדבר במתח ולחץ אז מצד הטבע לא יתקבלו הדברים ולא יהיו נדבקים ללבם.

ואפילו אם תהיה בפנימיות לבו של המדבר אהבה אל מי שמדברים אליו בכ״ז מאחר שהם נאמרים בצורה של מתח ואפילו אם אין המתח שייך לענין זה מי שמדברים אליו כלל אלא מכח סיבה חיצונית צדדית כגון שנחפזת ללכת לעבודתה וכדו׳ בכ״ז לא יתקבלו הדברים ולא יכנסו ללבו של השומע, ואפילו אם יהיה המתח רק בחיצוניותו דהיינו בצורת הדבור וההתנהגות בכ״ז יוכל להפריע כנ״ל כי כשהילד רואה צורה חיצונית כזו ה״ז כבר גורם לו שיהיה סולד מלקבל הדברים ועי״כ אין הדברים נכנסים כלל ללבו וממילא לא יתכן שישפיע עליו (רי) , ולפעמים גם יוכל להשפיע עליהם אפילו ההיפוך לגמרי דהיינו שיגרום להם להיות סולדים מאותם הדברים ששמעו עד שיוליד להם עי״ז בלבם ח״ו שנאה

להדברים (ריא) גם על העתיד ואפילו כשיגדלו ויזדקנו ישאר אצלם ח״ו השנאה להדברים, כי תמיד כשיזכרו הדברים האלו יופיע בלבם גם זכרון המתח שהרגישו בשעה שנאמרו להם אותם הדברים (ריב) וישאר תמיד בלבם המתח קשור להדברים ולא יבינו (או לא יצליחו) להפרידם בלבם, וענין זה מצוי מאוד היום לצערינו הרב, וכל זה ה״ה תוצאה מטרדת הלב שיש להאם ע״י עומס עבודתה ביותר משיעור הראוי וביותר מכחותיה, ואפילו אם לפעמים יראו שהילדים כן מקבלים את הדברים והחינוך אע״פ שנאמר בצורה של מתח או בלי האהבה והלבביות הנזכר, לא יהיה דבר של קיימא בעתידם של המחונכים (ריג) ואפילו אם כן ימשיכו בהם בעתיד ה״ז יהיה רק באופן של כפיה ומצות אנשים מלומדה ואין זה תכלית העבודה ומטרת החינוך (אלא שיהיו נעשים עם הלב באהבה) כי יקיימוה תמיד באותו צורה שקבלוה (ריד) ואין זו העבודה והמצוה הרצויה והמבוקשת, ונמצא שע״י חינוך באופן זה יצא ח״ו ההיפוך הגמור מתכלית ומטרת החינוך וה״ז מקלקל במקום לתקן, ועל כן יש לדאוג ולהשגיח תמיד מאוד על ענין זה שיהיה נעשה מצות החינוך כראוי באהבה (רטו).

ואפילו אם רק יהיה נדמה להילד שהאם לחוצה וממהרת עתה כבר לא יכונן את לבו כלל להכניס ללבו הדברים הנשמעים עתה ממנה וכמו שמצינו בגמ׳ (עירובין נ״ד:) במעשה דר׳ פרידא (רטז) , ועוד יש להוסיף להנאמר שממעשה דר׳ פרידא (עי׳ הערה רטז) שהיה לומד עם תלמידו (שהיתה תפיסתו קשה) כל דבר ודבר ד׳ מאות פעמים יש לנו ללמוד שיעור הסבלנות והמסירות שצריך להיות בשעה שמלמדים את הילדים בכדי שיהיו נקלטים הדברים בלבם וישפיע עליהם, וגם יש ללמוד משם גודל השכר על הסבלנות הזאת כשמוותרים על עניני עצמו עבור תועלת התלמיד, וכמו״כ הוא לגבי האם כשמטפלת במסירות וסבלנות להשפיע על ילדיה רוחניות וירו״ש ומוותרת על צרכי עצמה בכדי לטפל ברוחניותו של הילד, וכן הדברים נאמרים לכל מלמד ומחנך ומשפיע על תלמידים כמו שעשה ר׳ פרידא ועל זה נאמר יש קונה עולמו בשעה אחת.

וכל הנאמר כאן בין לגבי תועלת הענקת האהבה ובין לגבי נזק המתח כל זה הוא גם כלל גדול בחינוך ולימוד עם תלמידים (ריז) וכמו״כ כשרוצים לעורר לאדם על איזה ענין, ולקיים מצות תוכחה צריך להיות רק באהבה ובלי שום מתח אפילו בלבו נגד המיוסר וזה נכלל גם במ״ש בפסוק במצות תוכחה ולא תשא עליו חטא כלומר שלא יוכיחנו בצורה של האשמה (וכמו שנתבאר במק״א בספר למען אחי במאמר לא תשנא וגו׳ ע״ש) וכמבואר ברמב״ם ובספרי מוסר איך שצריך לומר תוכחה באהבה ובנחת ע״ש.

ועוד יש לפרש בדרך רמז באזהרת התוה״ק אצל מצות תוכחה ״ולא תשא עליו חטא״ כלומר שאם תוכיחו שלא כראוי יוכל לגרום ההיפוך לגדול אצלו החטא עוד יותר במקום למונעו מהחטא, כי כך הוא לפעמים כפי הטבע שמכיון שהמייסר מרגיז המיוסר ה״ה דוקא מחזק את דרכו

המוטעה וזה מכח כעסו (שלפעמים מתחת הכרתו) בכדי להוציא מלבו להתפעל מהמייסר, וכן הוא לפעמים אצל ילדים כלפי הוריהם ומחונכים כלפי מחנכם ובזה הם מרגיעים את כעסם וכאבם ופגיעתם מהמייסרם.

וכן יש לדעת לגבי מה שצריך להטיל אימה על התלמידים וכמשאחז"ל (כתובות ק"ג:) זרוק מרה בתלמידים בכ"ז צריכים לשלב שניהם דהיינו אהבה ויראה גם יחד (ריח), וילה"ב שיש חילוק בין תלמידים לסתם בני אדם כי לאלו הכנועים אליו כמו תלמידים שייך גם אימה כי יקבלום באהבה אבל בין סתם אדם לחבירו צריך להיות רק באהבה ורק כך תתקבל התוכחה אצל המיוסר (וכן במשנה באבות (פ"ג) הזכירו כבוד חברך ולגבי רבו הזכירו מורא רבך) ועוד יש לדעת שלפי הטבע על האם להעניק יותר אהבה ולאב להעניק גם אימה וזה נרמז בפסוק שמע בני "מוסר" אביך (שמשמעו לשון לייסר) ואל תטוש תורת אמך שלא נזכר ביטוי מוסר אלא אצל האב.

וכמו כן כל הנאמר כאן שצריכים להעניק להילדים אמונה ובטחון הם כללים גדולים גם לכל מלמד ורב הלומד עם התלמידים, וצריכים לדבר הרבה בענין זה ולחזור ולדבר על זה תמיד וכמו"כ צריכים להשפיע להם אהבה לד' ולתורתו ומצותיו ולחזור ולדבר על זה תמיד, ובפרט מחנך ודרשן ומשפיע, כי זה מה שחסר בעיקר היום בדורינו ותקופתינו זאת, ולצערינו הרב העולם רחוק מאוד מכל זה היום ובאלה הדברים הוא עיקר שליטת היצה"ר והקליפה היום שמרחיק את כל העולם בכך מד' ית', ומכיון שלפי טבעם של האנשים היום מפחדים וסולדים מאוד להיות שונה מכולם לכן הרי הדברים האלו צריכים חיזוק גדול תמיד בכדי שלא יהיו נוטים אחרי רוחם של כל העולם, וגם מה שנאמר שצריך שיהיה המשפיע חרד על הדברים ויהיו נוגעים ללבו לקיימם גם בעצמו וגם צריך שיהיה אכפת לו שהדברים יתקבלו על לב התלמידים, ולא שיכוון רק להיות דורש טוב עבור פרנסתו וכדו', וצריכים ליזהר מאוד בכל זה שלא להיות בכלל עושה מלאכת ד' ברמיה ח"ו.

ז'

ועוד יש להוסיף מה שיש להשיב אל לבם כנגד היצה"ר שיש לדעת שלא רק בגידולם הרוחני של הילדים מפסידים הילדים אם יחסר להם הלבביות של האם כנזכר, אלא גם בגידולם הגשמי מפסידים אם לא יהיה להאם מספיק זמן להעניק להם חמימות ולבביות כי החמימות והאהבה והלטיפה שנותנת האם לילדיה שזה מה שנטע הבורא ב"ה בלב האם וטבע שלה לתת להילדים, אינן לחנם אלא יש בזה צורך גדול לכל גידולם

והתפתחות נפשם וזה מלווה אותם לכל משך חייהם, והילדים שחסר להם זה ה״ז הפסד גדול להם ומעוות לא יוכל לתקון ח״ו כי נשארים ע״ז כבעלי מומים בנפש, כי כמו שיש גידול והתפתחות בגוף האדם (שנעשה במשך עשרים שנים הראשונים) כן הוא הדבר גם בנפש ורוח האדם שצריך גידול והתפתחות וע״ז יושלם ויצא לאור כל כוחות הנפש והרוח שטמון בלב האדם, ולצורך גידול והתפתחות הנפש צריך הילד לקבל את הלבביות והחמימות והאהבה (ודברי חיזוק ועידוד) כמו שיש צורך לגוף האדם לקבל ההזנה הנצרכת, והצורך להנפש בזה הוא נחוץ לא פחות ממזון לגוף (ריט).

ועל פי זה יל״ד שמה שהאם מחזיקה את התינוק ומחבקתו בחיקה ה״ז נותן הרבה לגידול התינוק בין לגידול הגוף ובין לנפשו ורוחו, (וגם ה״ז משפיע על לבו שיהיה לו לב טוב לגבי אחרים שיהיה טוב עין ומסביר פנים של אהבה וחמימות לאחרים כשיגדל) ולכן אפילו במקרה שא״א להאם להניק התינוק ונותנים לו מהמוכן יש להחזיק התינוק בחיקה בשעה שמזינה אותו כמו כשמניקים, כי בלי זה יחסר להתינוק גם עתה וגם בעתידו הרבה מאוד לגופו ולנפשו (רכ) , ומי שישים לבו לכל זה יוכל להבחין ההבדל בין ילדים שקבלו כל זה לאלו שחסר להם כל זה, שיהיה ניכר בכל הצלחת גידול הילד בין בלימודו בין בהתנהגותו ומדותיו ובהרגעת נפשו ובכל מכל כל, ואפילו אצל אנשים ונשים מבוגרים ה״ז ניכר אם קבלו כל זה בילדותם, גם יש לראות במוחש אצל אלו שלא קבלו כל זה בילדותם שהרבה מהם אינם יכולים להעניק חמימות ואהבה לצאצאיהם ולתלמידיהם ולכל אדם, כי לא נתפתחה אצלם מדה זו ונשארה סגורה ואטומה בלבם שאינם יכולים להוציאה לאור אפילו אם יבינו שכך צריך לעשות, ואפילו אם ירגישו בלבם האהבה וחמימות לילדיהם וכדו׳ בכ״ז לא יוכלו לגלותה כלפי חוץ באופן שתהיה מורגשת לילדיהם כי לא נתפתח אצלם הענין להפעילו בגלוי, ומעטים המה (שאע״פ שהיה חסר להם זה מהוריהם) שמצליחים להשלים ולתקן את כל זה בעצמם, וזה גם א׳ מהסיבות הגדולות ע״פ הטבע של חוסר הצלחה בצעירי הצאן של דורינו וירידתם האיומה ד״י.

ואף ע״פ שאסור לנו לתלות באמת סיבת הירידה בסיבה זו שמצד הטבע כנזכר אלא מחובת אמונתינו להאמין בודאי שכל דבר גשמי וטבעי שחסר לו לאדם יש סיבה רוחנית דהיינו שנגזר עליו כך מן השמים שיחסר לו זה ולכן נזדמן לו הסיבה הגשמית וטבעית שיגרום לו כך והיא עיקר הסיבה והגורם האמיתי של הדבר והחסרון ולא הסיבה הגשמית הנזכר וכך חייב כל יהודי להאמין (וכמש״כ הרמב״ן סו״פ בא ע״ש (רכא)).

בכל זאת יל״ד הכלל בענין זה ובכל הדומה לזה, שבכל אופן מחובתינו לדאוג גם לצאת ידי חובתנו בכל דבר בהשתדלות גם בדרכי הטבע וסדר העולם כפי שסידרה וגזרה חכמתו ית׳ להנהגת העולם, (וההשתדלות צריכה להיות רק ע״פ דרך התוה״ק לא פחות ולא יותר, ומי שמוסיף על זה ה״ה מוכיח בזה שהוא מאמין שהענין תלוי בהשתדלות הטבע, וזה הוא פגיעה גדולה באמונתו כנ״ל, אלא) כדי שלא תהיה סיבה מצדינו לגרום הקלקול בדרך הטבע (רכב) וכל זה הוא

חלק מעבודת המצות שניתן לנו ואנו נתבעים על זה אם לא השתדלנו ונדונים בחומרא כאילו אנחנו גרמנו הכשלון ואע״פ שבאמת אין זה מה שגרם הדבר כנזכר, ועל כן עלינו לדאוג תמיד למלאות חובת השתדלותנו בכל הענינים שמוטלת חובתם עלינו כפי מיטב יכולתנו (רכג) עד שנוכל לומר ידינו לא שפכו את הדם הזה (רכד) , (וענין זה צריך פרק בפני עצמו לביאור הענין בהרחבה, ואין כאן מקומו ועי׳ בקונטרס שיצא לאור לפני כמה שנים ע״י מכון אור ישראל בשם ״האמונה וההשתדלות״ ששם מבואר הענין וההשקפה הנכונה בכל זה בבהירות גדולה, ע״ש).

וכפי הטבע שגזרה חכמתו ית׳ צריכים הילדים לקבל את החמימות הנזכרת דוקא מאמותיהם (ואבותיהם) וא״א להיות נעשה ע״י אדם זר שימלא להם את זה כי לא ניתן כח זה אלא להאם (ולהאב כפי החלק המבוקש גם ממנו) ולכן א״א להשליך האחריות ועבודה הזאת על המחנכים והמחנכות (ואע״פ שגם הם צריכים להעניק את כל זה לתלמידיהם בכ״ז אין זה משלים וממלא את החלק שהם צריכים לקבל מהוריהם) כי כמה שיעניקו להם הם חמימות ואהבה וכו׳ בכל לבם לא תהיה באותו הסוג שניתן בטבע בלב האם (רכה) ועדיין יחסר להם כל זה , וענין זה ברור הוא (רכו) לחכמים ומבינים ולבעלי נסיון .

ח׳

ואפילו אם נמצאים כאלה שאין החסרונות הנזכרות בבתי החינוך נמצאים אצלן והן יוצאות ידי חובתן בצורת החינוך כפי הראוי, יש עוד סיבה נוספת שיכולה לגרום ח״ו ירידה בהחינוך והיינו בדרך סגולה, והסיבה היא זלזול ההורים בצניעות, (רכז) ועל כן יש לכל אחת ואחת לבדוק ולחפש אולי המצא תמצא בידן איזה חסרון בהנהגתן בבית ובחוץ בשמירת הצניעות אשר היא הגנתנו בדרך סגולה לשמירת הי״ש וצדקת בנינו ובנותינו כמבואר בחז״ל ובספה״ק וכמובא לעיל (בפרק א׳), ויש לחוש אפילו לירידה קטנה או רפיון אצל ההורים שזה יכול (רכח) לפגוע קשות בהילדים (גם ע״פ פשוטו וגם ע״פ סגולת הענין) ומובא מעשה שהיה אצל החזו״א שבאה אליו אשה א׳ ובכתה לפניו מאוד על בתה שסטתה לגמרי מדרך התורה ל״ע ואינה יודעת סיבת הדבר, והתחיל החזו״א לשאול אותה על התנהגותה ולבדוק את כל התנהגותה בצניעות ולא מצא בהם עוול א׳ שכשהיתה מדיחה את הכלים היתה מרימה קצת את השרוול ענה החזו״א ואמר לה דעי לך סנטימטר א׳ (קולא) בשרוול הרי זה (גורם) קילומטר (קלקול) בהילדים ע״כ, ועיין מה שכתב המהר״ל (נתיבות עולם ב׳ נתיב הצניעות פרק א׳) וז״ל שם, ולא תמצא בכל המדות [שמשפיע כל כך על

הילדים] שהדומה יוליד הדומה כמו שתמצא אצל הצניעות שהצנוע מוליד צנוע, ע״כ דבריו הק׳, ויש להבין שכל האמור כאן אינו תלוי רק בצניעות הלבוש בלבד אלא גם בכל פרטי ההלכות וההתנהגות במדת הצניעות שכולל גם צניעות הפנימית וכמבואר לעיל.

ועוד טעם שיש להחמיר ולהדר ביותר בענין הצניעות כי ע״י שיראו הילדים כמה לבנו חרד לענין הצניעות ושמפחדים לפגוע ולנגוע בקצהו זה ישפיע עליהם להרגיש חשיבות והערכה גדולה לענין הצניעות ושאין אנו עושים ענין זה רק לצאת ידי חובה אלא אדרבה היא חיינו וחרב גאותינו ותפארתינו ולכן אנו (רכט) מהדרין ומחמירין אפילו במקום שאפשר להקל , וזה יכניס בלבם ג״כ גאוה ועוז וכמש״כ (דברי הימים ב׳ י״ז ו׳) ויגבה לבו בדרכי ד׳ ושאנו בני ובנות מלכים אשר שולחנינו גדול משלחנם וכתרנו גדול מכתרם (אבות ו׳ ה׳) ובזה נמנע מהם השפעות הרחוב ח״ו.

ט׳

ויש לדעת שבכל הדורות שלפנינו היו ראשי הדורות עומדים מאוד על המשמר בענין הצניעות ובכל מקום שמצאו בו בקעה וקלקול וירידה בצניעות היו תיכף ומיד מרעישים עליה (רל) וגודרים גדרה ולא רצו להשתמש בכח דהיתרא בעניני פריצות כי היה מקובל אצלם שכל קדושתן של ישראל והבטחת בנינו ובנותינו שלא ירדו מהדרך ח״ו תלויה בזה ורק ע״י גדר ערוה תמצא הקדושה ובלי זה תאבד הקדושה מאתנו ח״ו, (רלא) וכבר נזכר לעיל מה שכתבו כמה גדולי הדורות שהמציאות והחוש מעידים שבכל מקום שהתחילו להקל בצניעות היתה אחר כך ירידה בכל, ד״י, הרי לנו שהיא הדבר המחזיק ומקיים עתיד דורותינו וכל גדר הקדושה בכלל ישראל.

ועוד עלינו לדעת שיש סיבה המחייבת אותנו להחמיר ולהדר בצניעות אפילו יותר מבדורות שלפנינו והיא ע״פ מה שכתב רש״י במס׳ שבת (פ. ד״ה בעירניות) שבמקום שמצוי שחוק וקלות ראש צריכין צניעות יותר ע״ש, (רלב) ולפי זה פשוט הוא שבזמנינו מכיון שרבו הפריצות וקלות ראש יותר מבכל הדורות שלפנינו צריכין אנו לגדור שמירת הצניעות ביותר, ועוד נרויח בזה שאנו מלובשין ביותר צניעות שע״ז יהיה מודגש וניכר יותר ההבדלה בינינו להרחוב וע״י כך לא ישפיע עלינו הרחוב, וזה יגרום ג״כ להחדיר יותר לתוך לבנו ולבבות צאצאינו ההרגשה שאנו מובדלין לגמרי מהרחוב ומהמון העם ואין לנו להמשך אחריהם ולא ללמוד מדרכם כלל

גם בשאר ענינים ולא להתייחס אליהם כלל ולא ליבוש מהם ולא לרצות למצוא חן בעיניהם, וע״י שיהיה בולט וניכר כ״כ שאנו מובדלין מהם ע״י כך גם הם לא ינסו להתקרב אלינו ולהתערב אתנו יחד וממילא יקל עלינו כל הנסיון בענין זה.

ובעין זה (מש״כ בשם רש״י) כתב ג״כ הרשב״א (ברכות י״א) בפירוש דברי הגמ׳ (שם) שכאשר יש השחתה באיזה ענין יש דוקא להדר ולהחמיר בו יותר כנגד המשחיתים, ובספה״ק איתא שההידור והחומרא במצוה היא סגולה לבטל כח ותוקף הקליפה ואפשר לומר שגם כך כונת הרשב״א שמטעם זה יש להדר נגד המשחיתים כי בסגולת הדבר זה מבטל כחם.

י׳

ויש עוד גורם גדול לקלקול השקפת הנערות בענין הצניעות ולגודל ירידתן בבגדי הפריצות בכלל, והוא מה שחנויות המוכרות בגדי נשים נעשות שלוחיו של יצה״ר להכניס את סוגי הבגדים האלו, והנה בעלי החנויות מאשימים את הקונות שהן המבקשות את זה ולעומת זה הנשים הקונות מאשימות את מוכרי הבגדים כי כשמבקשות בגדים צנועים המוכרות אומרות יש רק את זה וכולן (גם הצנועות והחשובות) קונות את זה, ולצערינו הרב הם נעשו הפוסקים הקובעים והמכשירים של דורינו, וכך הקולר תלוי בין צואר שניהן, ולכן על המוכרות להסיר את המכשול הגדול הזה מתחת ידן ולא יעברו על איסור דאורייתא של ולפני עור לא תתן מכשול ועל הקונות לבקש מהן את זה.

והנה ענין זה ג״כ משפיע על הנערות השקפה לא טובה לגבי צניעות מאחר שאמותיהן הולכות עמהן לקנות בחנויות כאלו (ומכש״כ כשהולכות לבד שזה עוד יותר גרוע) והנערות רואות איך שרובן ככולן מהשומרי תורה והחרדיות קונות שם ומכש״כ כששומעות איך שהמוכרות עונות למבקשות בגדים צנועים ואמותיהן שותקות ומקבלות תשובותיהן בלי למחות ולגלות דעתן נגד זה ה״ז משפיע עליהן השקפה שאין הענין חמור ואין בו חשיבות ולכן אפשר לזלזל בו, משא״כ אם ישמעו איך שאמותיהן משמיעות דעתן ומחאתן נגד זה ואינן זזות כלל מדרכי אמהותינו הקדושות תהיה זאת בעיניהן יתד שלא תמוט, וזה יכניס בלבן עזות וגיאות דקדושה ותקיפות ככתוב (דברי הימים י״ז ו׳) ויגבה לבו בדרכי ד׳, ונמצא ע״י התנהגות הנזכרת יקיימו האמהות ג׳ מצות ביחד א׳ מצות התוכחה, ב׳ זיכוי הרבים ומניעתם מחטא ומכשול, ג׳ חינוך לילדותיהן והעמדתן על דרך הנכונה.

י״א

ויש לשים ללב שענין הצניעות איננה רק מצוה וענין פרטי אלא הרי היא גם יסוד ושורש לבית יהודי ומעמיד (רלד) ומייסד את עתידו של הבית ועתיד צאצאיהם והשקפתם (וזה גם מובן בדרך ההגיון ובעיקר בדרך סגולה) כמשאחז״ל שבזכות הזהירות בצניעות זוכין לבנים צדיקים וגדולי עולם, ועל כן כל כמה שמוסיפין להשקיע יותר במצות הצניעות וכמו״כ בכל פרטי הצניעות בהתנהגות ובפנימיות הלב כאמור לעיל בזכות זה מוסיפין מן השמים יותר בהצלחת הבית ובכל יוצאי חלציהם, על כן אחרי ידיעתינו ככל הנזכר נוכל בזה לחזק את לבנו להדר בה כמה שאפשר, ולעשותה יותר בשמחה וגבהות לבנו בדרכי ד׳, וידוע שמעלת כל מצוה היא לפי גודל השמחה שמכניסין בה.

ויש לדעת שזכות התמימי דרך ותמימות נשים צדקניות היא שעמדה בכל דור ודור להגן על כל הכלל ישראל, וזה מה שחביב מאוד בשמים וכמו שציותה התוה״ק (דברים י״ח י״ג) תמים תהיה עם ד׳ אלקיך, כלומר שעם כל מה שיתחכם האדם בעניני רשות בכ״ז (עם ד׳ אלקיך כלומר) במצות ד׳ ועבודתו יתי יש להתנהג רק בתמימות ולשים כל התחכמותו בצד, וידוע בקורות הדורות שההתחכמות החריבה כרם בית ישראל, והתמימות היא שהחזיקה ושמרה על בבת עיניהם של כלל ישראל.

פרק ו׳ - חובת השעה - ואביט ואין עוזר

(ישעי׳ ס״ג ה׳)

א'

ויש לשים לב שלאחרונה הופיעה בכל מקום בעולם התעוררות גדולה בענין הצניעות והנה מבואר בחז"ל שחייב האדם להשתתף בכל התעוררות שרבים מתעוררים אליה וכמשאחז"ל (ברכות כ"ו.) שכל שחביריו נמנו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם (כלומר כשנתעוררו לאיזה מצוה ולא משתתף עמהם) על זה נאמר (קהלת א') וחסרון לא יוכל להמנות (כלומר שאין תקנה לאדם על זה, ועי' גם ברמב"ם ה' תשובה פ"ד שהפורש מדרכי ציבור הוא אחד מהדברים הנועלין בפני האדם דרכי התשובה) ועל כן יש לכל או"א לדאוג שלא להיות בכלל זה ח"ו.

והדבר הנפלא ביותר שיש לראות בזה הוא שבזמן אחד הופיעה התעוררות כזאת בכל המקומות בעולם בלי שום קשר בין זל"ז ומזה נראה ברור ובעליל שהיא רוח טהרה מיוחדת שנשפעת מן השמים והיא כרמז וקריאת בת קול משמים לעורר את לבנו ולהקיצו מתרדימתו במיוחד על ענין הצניעות ושעל ענין זה מחכים עתה בשמים, ופשוט הוא שמי שאינו שם לב לדבר ד' דהיינו למה שמעוררים משמים ה"ז מוכיח שאין לבו מסור לד' (אלא לנגיעותיו של עצמו) ולכן אינו שם לב להסתכל על רמזי מעלה ואינו מרגיש אותם כלל אבל למי ששם לב ברור הדבר להבין שמעוררים אותנו מן השמים ולא יתכן להעלים עין מזה.

ב'

ויש להבין כי הדברים שמעוררים עליהם משמים לפני הקץ הם מהדברים שבהם תלוי הבירור הנזכר בסוף ספר דניאל שיהיה בירור גדול בזמן ההוא לבחון מי לבו נאמן לד' ולתורתו הקדושה שראוי להשאר בזמן הגאולה, ולכן רוצה הקב"ה שנחזור לדרכי אמותינו ולהתלבש כמותם וכמסורת כל הדורות, וי"ל שכל הירידה בענין לבוש הצניעות ה"ז רק הופעה חדשה בתקופה האחרונה והירידה הזאת שירדנו עתה באחרית גלותינו הרי היא ירידה יותר גדולה ממה שהיה בגלות מצרים כי במצרים אע"פ שירדו מכל דרכי האבות הקדושים עד שהגיעו לבחינת ערום ועריה אבל עם כל זה לא שינו לבושם כפי שקבלו מהאמהות הקדושות וזו אחת מן הזכויות שעל ידם זכו להגאל, וכמו"כ גם כהיום שמתכוננים להגאולה האחרונה תלוי גם בזה וכמש"כ הקב הישר (פרק פ"ב) שצריך שיהיו לנו היום אותם הזכויות בדיוק כמו שהיה לנו ביציאת מצרים, וכמו שאז נגאלנו דוקא בצירוף זכות הנשים הצדקניות שאחת

מהזכויות היתה שלא שינו לבושם כמו״כ צריך להיות היום לפני הגאולה האחרונה, שנגאל בזכות הנשים הצדקניות שלא ישנו מהלבוש שקבלנו מאמותינו הקדושות ועל כן צריכות הנשים לשמור על הצניעות יותר מהאנשים ע״כ דבריו הק׳ ע״ש, (מובא לשונו לעיל בהערה לט׳).

וכן מבואר בנביא (ישעי׳ ג׳ י״ח לפי פי׳ הרד״ק וכ״מ ברש״י שם ובפי״ד ב׳ ע״ש (רלה)) הנ״ל שאחרי שיתבטל העוון שבנות ישראל לובשות בפריצות רק אז תצמח הגאולה ולכן ה״ז אחד מהדברים שבהם תלוי ההבחנה לקבוע עפי״ז אם האדם ישאר קיים בהגאו״ש והוא הבירור הנזכר בסוף דניאל שיהיה לפני הגאו״ש ומכיון שרצון ד׳ יתי׳ לזכותינו שנזכה כולנו כל אי״א להגאולה שלימה בקרוב לכן מרמז לנו ומעורר אותנו על כל זה.

ועל כן יש לכל אחת ואחת מבנות ישראל לדאוג שלא תפסיד הזדמנות זו אלא לקחת חלק בהתעוררות הזאת שירדה משמים, ולא יתכן להעלים עין מהרמז והבת קול הצועקת אלינו ״התנערי מעפר קומי לבשי בגדי תפארתך עמי״ ״התעוררי התעוררי כי בא אורך וכבוד ד׳ עליך נגלה״ ״שובו אלי ואשובה אליכם אמר ד״״, ולכן עלינו לשנות השקפתינו שלא לדאוג למצוא חן בעיני אנשי כל העולם ובעיני חברותינו (ומכש״כ שלא לרצות למצוא חן בעיני הגוים ורשעי עולם ובעיני לא שומרי תומ״צ ח״ו) אלא לדאוג רק למצוא חן בעיני ד׳ (רלו) המחכה ומצפה על זה שנתחיל לחזור עכ״פ לאט לאט לדרך הישנה לחדש הצניעות בדרך הרצוי לפניו יתי׳ ולהגיע לכל אורך הדרך כפי דרכי אמהותינו שבכל הדורות.

ג׳

ויש להסביר בטעם פשוט למה ענין זה כ״כ מעכב לגבי הגאולה (חוץ מהטעמים ע״פ סודן של דברים וגם שזה תיקון לחטא חוה) כי הנה יחד עם הגאו״ש רוצה ד׳ יתי׳ לחזור לקדש עמו ישראל בחופה וקידושין ככתוב ישיש עליך אלקיך כמשוש חתן על כלה, ומכיון שמתאר הפסוק אותנו לכלתו של ד׳ יתי׳ כביכול על כן עלינו להכין עצמינו בלבושי יקר ועטרה על ראשינו כמו שמתאים לכלתו של מלך מלכי המלכים הקב״ה וכמו במשל בשר ודם שהכלה מלכתא אפילו אם תתכונן עם כל המעלות שבעולם עד שתהיה באמת ראויה להמלך עם כל זה אם לא תתלבש ותתקשט כראוי להכנס לחופת המלך לא יכניסנה לחופתו ולא יקדשנה בשום פנים שבעולם, כמו״כ הוא לענינינו חוסר לבוש הצנוע מעכב הכנסתינו לחופת הגאו״ש.

ועל (רלז) כן אוי למי שלא תשים ללבה להתעורר על כל זאת ולא תבטיח לעצמה את זכותה להשאר קיימת בהופעת משיח צדקינו ובהגאוי"ש במהרה בימינו (וכפי המבואר בנביאים ובחז"ל רק מעט מכל הכלל יזכו לישאר בעת הקץ), ויהי רצון שנזכה כולנו יחד להיות מאלו שתהיה להם הזכות להשאר קיימים בעת ההיא יראו עינינו וישמח לבנו בעגלא ובזמן קריב אכי"ר.

ד'

עוד יל"ד שכל פעם שאפילו אדם אחד מתעורר ועושה צעד בעשיית דבר מצוה או מניעה מאיזה איסור ועבירה באופן של שבירת טבעו וכבישת יצרו בדבר שיש קלקול בעולם בזה הרי הוא פועל בזה (לא רק שבירת הקליפה של עצמו שמונעו ומקשה עליו לקיים המצוה אלא הרי הוא פועל בזה) גם לשבור ולהחליש חלק מהקליפה הכללית ששורה ושולטת בכל העולם כולו בענין ההוא ומכש"כ כשהדבר נעשה עם קבוצה של רבים ביחד אזי ה"ז פועל פי אלף פעמים יותר כי אינו דומה יחיד העושה מצוה לרבים העושים מצוה ביחד וכח הרבים ביחד הוא הרבה מאוד יותר מכח של יחידים העושים בד בבד (אפילו אם בצירוף כולם יחד יש יותר אנשים) כמבואר כל זה בחז"ל, ובפרט כשמתחזקין בענין הצניעות שהיא ענין של קדושה וטהרה בדבר זה מוסיפין להכניס רוח טהרה וקדושה לאויר העולם כולו גם בכל הענינים ומכש"כ בענין ההוא של הצניעות וזה יעזור לכל אלו שיש להם רצון לעשות הטוב אלא שאין ביכולתם להתגבר נגד יצרם זה יגרום להקל עליהם מנסיונם הקשה, וגם יוסיף כח ודחיפה והתעוררות לאלו שעדיין אין להם רצון, ועי"ז יתעורר בלבם רוח טהרה ורצון חזק לדבר הטוב הזה, ובפרט אם גם יכוונו ויאמרו בשעת מעשה המצוה בשם כל ישראל דהיינו שתהיה המצוה או מניעת העבירה זכות לכל הכלל כולו אז בודאי זה ישפיע על כל הכלל, ועל כן מכיון שמראים לנו משמים מה ד' שואל ומבקש מאתנו עתה בעת הזאת הרי כל מי שמתחזקת עתה בענין הצניעות הרי היא עוזרת לענין זה שמבקש ד' יתי' מאתנו עתה.

ה'

ועל זה כתוב בישעי' (ס״ג ה׳) שאמר הנביא בשם ד׳ על הזמן שלפני הגאולה שלימה ״ושנת גְּאוּלַי באה ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך וגו׳ ״ כלומר שלפני הקץ כשכבר הגיע זמן להגאולה יבקש ד׳ יתי׳ מי שיעזור ויתמוך בידו כביכול להביא הגאולה שלימה ע״י שיפעול קיום רצונו יתי׳ בחובת השעה (שמרמזים משמים שזה עתה המבוקש מאתנו) ושבזה תלוי הגאו״ש שיוציאו לאור העולם הענין הזה.

עוד יש להוסיף לחיזוק רוחן של הנשים המתחזקות ומחזקות אחרות בענין הצניעות, שהיות שענין חוסר הצניעות הוא הדבר שגורם לסילוק השכינה והתרחקותה מעולם הזה כמש״כ (דברים כ״ג ט״ו) ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ונמצא העולם ואנשיו מרוחקים כביכול מד׳ יתי׳, ועל כן אלו המחזירות העטרה ליושנה בענין הצניעות הרי הן מחזירות את השראת השכינה להעולם הזה ומקרבות את כל העולם להרבונו של עולם, וה״ז דומה לאב שנתגרש מביתו ומבניו וכמו כן הבנים נתרחקו משולחן אביהם, ומובן השמחה ונחת רוח שנעשה כשאחד בא ופודה את האב ואת הבנים וחוזר ומקרבן זל״ז וכמו כן הוא הדבר הזה, ועל כן יש להן להנשים האלו לדעת את גודל זכותן בזה שהן מחזירות ומקרבות את אבינו שבשמים לבניו ואת הבנים לאביהם שבשמים וא״א לנו לתאר לעצמינו את גודל הנחת רוח שנעשה לאבינו שבשמים ואת גודל השמחה שנעשה בכל העולמות ע״י זה, וכמו כן הרי זה מעורר (רלח) ומסייע לקרב הגאו״ש אשר אין ערוך לשכרן הרב בזה ובבא אכי״ר.

ויהי רצון שיתעוררו בנות ישראל להציל עצמן ואותנו, וגם האנשים יתעוררו לשים לב להתנהגות בני ביתם בענין (רלט) הצניעות ושמירת הקדושה, ומכש״כ הבני תורה שעליהם חל חיוב הערבות ביותר וגם מפני ששאר העם לומדים מהם וגורם להם להקל עוד יותר ולכן אשמת העם תלוי בצוארם על זה ביותר, וגם יש בזה חילול ד׳ ביותר (כמבואר כל זה בחז״ל ובפוסקים) ומכש״כ שלא יעכבו את נשותיהם ובנותיהם הרוצות להשתפר ולהדר יותר בענין הצניעות.

וכמו כן הנשים והבנות שעדיין אינן בדרגה זו להיות מהמהדרות כ״כ כמותן או שחברותיהן מחמירות ומהדרות בקצוניות (לפי דעתן) לפחות יזהרו שלא יזלזלו בחברותיהן שרוצות לתקן ולהדר כי אם ירגישו שחברותיהן מזלזלות בהן יוכלו לגרום ע״י כך שימנעו ג״כ מלתקן עצמן מפני הבושה מהן, וע״י כן יהיו נחשבות (אותן המזלזלות) כמונע את חבירו לעשות מצוה שעונשו חמור מאוד ח״ו. (וע״י ברמב״ם ה׳ תשובה פ״ד).

ולא די במה שיזהרו שלא להראות להן זלזול אלא עליהן גם ליזהר ולהשתדל מאוד לא לזלזל ומכש״כ לא למאס בהן ובדרכן אפילו בלבן ומחשבתן אלא אדרבה להחשיבן ולכבדן כי הממאס באחרים שעושים מצוה ה״ז עון חמור הרבה יותר ממה שאינו עושה המצוה ועונשו ג״כ הרבה יותר חמור, ועל זה מזהיר הפסוק בפ׳ בחקתי בפ׳ התוכחה כמש״כ

(ויקרא כ״ו ט״ו) ואם בחקתי תמאסו ופרש״י שם דהיינו שימאסו באחרים העושים, ועל זה החמירה תורה להרבות העונש הרבה יותר ממה שהעניש לפני זה על שאינם מקיימים את התומ״צ, וזה לא רק בממאס בקיום המצוה עצמה אלא כמו״כ הוא אפילו בממאס רק בהקצוניות שבה כמש״כ החזו״א (קובץ אגרות ח״א ס״א) ומסביר שם כך שכמו שלא יתכן באוהבי החכמה שיהיה להם שנאה לקצוניות החכמה כמו״כ לא יתכן שמי שאוהב את ד׳ יתי׳ ואת מצותיו שישנא את הקצוניות ואם הוא מרגיש שנאה להקצוניות ה״ז סימן והוכחה שאינו מאוהבי ד׳ ומאוהבי מצותיו באמת ח״ו.

עכ״פ היוצא מהאמור שענין זה להיות ח״ו ממאס (אפילו בלב לבד) בהשני העושה ומהדר במצוה ואפילו במהדר בקצוניות (חוץ ממה שה״ז מוכיח שחסר לו מאהבת המצות ואהבת ד׳ ועי״ז איננו מקבל שכר על מצותיו אלא חצי ממה שהיה אפשר לו לקבל כמש״כ רש״י סו״פ ואתחנן, חוץ מכל זה) ה״ז עבירה חמורה מאוד (ויותר ממי שמבטל מצוה ולא עושה אותה כלל) ועונשו חמור מאוד כנ״ל, ועל כן יש ליזהר מאוד בענין זה שלא להכשל אפילו בלבו מבלי שימת לב לחומר הדברים, ומי שתעבוד על עצמה להוציא מלבה השנאה והזלזול נגד המצוה ונגד המהדרות במצוה זו של הצניעות ולהכניס בלבה הערכה ואהבה לזה הרי בזה היא תרוויח ריווח גדול מאוד שרק אז תהיה נחשבת באמת אוהבת את ד׳ ומצותיו ובזה הרי היא מעלה את כל מצותיה לדרגה מעולה ושכרה תהיה בכפלי כפלים כמבואר בחז״ל שאינו דומה העושה מצוה שלא מאהבה לעושה מצוה מאהבה, והחילוק בינם הוא כמרחק השמים מן הארץ ושכר עשיית מצוה בלי אהבה הרי היא נחשבת אפס כלפי שכר מצוה שנעשית באהבה כי שכרה של העושה מאהבה ה״ה לכה״פ כפול כנ״ל וכפי גודל האהבה יגדל שכרו בלי ערך כמבואר בספרי מוסר, ובודאי ששום אדם לא ירצה להיות שכרו מקופח לעולם הבא באי׳ מחמש מאות ממה שאפשר לו לקבל מפני שצריך לעמול קצת על זה.

ועל כן החכמה שעיניה בראשה תעבוד על עצמה להלהיב לבה לאהוב ולהעריך עכ״פ את חברותיה שמחמירות ומהדרות בכל מה שיהיה ואפילו בדברים שהיא עדיין רחוקה מדרגה זו ועדיין סולדת מזה לעשות ג״כ כמוה בכ״ז תרגיל את עצמה ולבה לכבד ולהשקיף על אלו שמהדרות באהבה והערכה ואז עכ״פ תהיה מושללת מהעונש הגדול ח״ו הנזכר ותהיה נחשבת מאוהבי ד׳ ומצותיו כנזכר ותזכה להיות נכללת באלו שעליהן נאמר הכתוב (דברים ה׳ י׳) ועושה חסד לאלפים (דורות) ״לאוהביי״ וגו׳, ועוד יותר מזה שאם תכניס בלבה גם תשוקה לומר הלואי שאגיע ג״כ למדה זו וכמו שבאמת חייב האדם לעשות כמשאחז״ל (תנדב״א כ״ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי, ובספה״ק מבואר שאם עכ״פ עושה האדם כפי יכלתו ומשתוקק באמת בכל לבו ליותר ה״ה מקבל שכר כאלו קיים באמת המצוה בדרגה שמשתוקק אליה (עי׳ אוהחה״ק ריש פ׳ חיי שרה ובעוד), ובודאי שע״י רציפות קריאת ולימוד כל הדברים הנאמרים עד עתה בזה ביישוב הדעת ובמתינות מתחלת הקונטרס עד

סופו תהיה נעזרת ע״י כן להבין הענין ולהכניס ההערכה המבוקשת ללבה ולהשיג את המטרה המבוקשת בעזהי״ת בניקל ובנחת ובשמחה.

ויש לנשותיהן של הבני תורה ותלמידי חכמים ואנשים נכבדים לשים ללבן שמכיון שהן נערכין בעיני העם לכן לומדים מהתנהגותן, ועל כן אם יהיו נזהרין כראוי להן יקבלו שכר כפול כנגד כל הרבים שזיכו אותן ע״י שילמדו מהן ויעשו כמותן ואין שיעור לגודל שכרם של המזכים את הרבים ובפרט בענין הצניעות שהוא כנגד כל שאר הדברים כמובא לעיל (פ״ב א׳).

ובזכות הנשים הצדקניות שיתחזקו בצניעות וישפיעו גם על אחרות, בזה תכבה אש הצרות ותהי המגיפה נעצרה וד׳ יאמר לצרותינו די, ובזכותן תתקרב הגאולה שלימה כנ״ל מאמר חז״ל (רות זוטא פרשה ד׳ אות י״א) שבזכות נשים צדקניות עתידין להגאל, ובודאי שאלו שיהיה להן חלק בהתקרבות והמשכת הגאו״ש מובטחות הן שתהיה להן זכות קיום בעת ההיא ולראות ולשמוח בישועתן של ישראל במהרה בימינו.

ויהי רצון שנזכה לקדש שם שמים ברבים ולהראות מסירות נפש שלנו לשמור מצות ד׳, (ולא נבוש אפילו מחברותינו כדאיתא בחז״ל ובטור או״ח סי׳ א׳ הוי עז כנמר ולא יבוש מהמלעיגים), ויעלו זכויותינו לפניו יתׄ׳ ותופיע הגאולה שלימה בעגלא ובזמ״ק ברוב רחמים וחסדים במהרה בימינו אכי״ר.

דרשה שנאמרה לנשים באולם בנות ירושלים חודש מנ״א תשס״ז

היות ונשארו כמה עמודים פנוי, ספחנו לכאן דׄ׳ פרקים מתוך הקונטרס החשוב כי אתה אבינו (שכולל חׄ׳ פרקים) מהגה״צ דתהלות ישראל שיצא לאור על ידי מכון אור ישראל בשנת תשס״ח , מכיון שיש שם גם הרבה חיזוק לעניני צניעות

ובאמת דרשה זו מיועדת גם לאנשים כמו לנשים (ואולי אפילו יותר) כי יש בה יסודות וכללים חשובים לכל אחד

פרק א'

א'

אנו מדברים כאן לנשים שהן נחשבות מהצדקניות שבדור בענין הצניעות, וכשמדברים לנשים כאלו שעומדות במדרגה כזאת בצניעות (כלפי המצב של כל העולם היום לצערנו), שזה הוא הענין שבו תלוי עיקר צדקות הנשים, ובשמים מודדים את מדרגת וצדקת האשה לפי מדרגת הידורה בענין הצניעות כך מובא בשם הגר"א, והחזו"א היה אומר שהיראת שמים של האשה נמדדת ונכרת לפי זהירותה והידורה בצניעות, והבעל פלא יועץ כתב שכמעט כל שכר האשה וכל עונשה לעוה"ב תלוי בצניעות (א), ולכן הנשים הצדקניות שהן שלמות בענין הצניעות בודאי שעליהן אמרו חז"ל שבזכותן נגאל כמו שנגאלו ממצרים בזכות הנשים צדקניות, ומכיון שכך א"כ מה יש עוד לעורר ולהוסיף ובפרט אחרי שכבר שמענו דרשות מרבנים שדברו על כל הפרטים.

וקודם כל נקדים במה שיש להתבונן בענין אחד, היות לפי מה שמבואר בספה"ק אנחנו נמצאים היום בזמן שכבר הגיע זמן הגאו"ש, ועל כן בודאי מה שעדיין לא הופיע הגאו"ש הוא רק מפני איזה מניעה קטנה שמעכב את הופעת הגאו"ש, ובודאי א"א לחשוב שחסר עוד איזה דבר גדול כי לא יתכן שאנשים כמונו שאנו כ"כ חלשים בכחות רוחניים ובדור שפל כזה נהיה מסוגלים להשלים דבר גדול ושזה מה שמבוקש מאתנו ומחכים על זה בשמים, ועוד בודאי הוא שכל הדברים הגדולים והעיקרים כבר הוכנו ונעשו לפני שהגיע זמן המיועד.

והרי זה דומה למי שמוזמן לחתונה של בת מלך והוא מגיע להחופה בשעה שקבע המלך ורואה שעדיין לא יוצאים להחופה ושואל למה אין יוצאים עדיין ועונים לו שבאמת כבר מוכנים לצאת אלא שנעלם איזה כפתור קטן מבגדי הכלה ועל כן מעכבים את החופה עד שיסדרו את זה כי אין טעם לצאת כך להחופה בבגד שחסר ממנו אפילו דבר קטן כי הרי זה בזיון להכלה ולאביה המלך לכן החליטו לעכב את החופה עבור זה, ואע"פ שגם זה לא נעים לעכב את כל המוזמנים ולא יהיה המלך בזמן המדויק והרי זה בזיון גדול שלא יעמוד המלך בדיבורו שקבע בכ"ז תהיה יותר בזיון וחילול לכבודו להכניס בתו לחופה בחסרון אפילו כל שהוא,

והנה לבסוף מגיע המשרת שהוא נער קטן אבל הוא מבני פלטרין של המלך ולכן הרי הוא א׳ מהמשרתים את צרכי בית המלך, והנער הקטן הזה התעצל בשליחותו כדרכו של ילד, ולכן התעכבה החופה הרבה זמן עד שהגיע עם הכפתור, והנה האיש הזה עומד ותמה מה זה שעבור התרשלותו של ילד קטן כזה עכבו את כל החתונה של המלך וכל השרים הנכבדים שמחכים ולמה לא שלחו שליח בר סמכא, ומסבירים לו שבזה א״א לשום אדם להתערב כי זה ענינים פרטיים של המלך שבחר דוקא בילד מבני ביתו שהוא ישרת אותו והוא אוהב כ״כ את בניו ובני ביתו שהוא מוכן לחכות עליהם כל היום ולא יחליפם באחר.

וכמו״כ הוא לענינינו מאחר שכבר הגיע הזמן כנ״ל, בודאי שמחכים רק על איזה זכות קטן ממש שעדיין חסר מאתנו או שנאבד מאתנו כעין הכפתור הנ״ל במשל.

והנה מאחר שכן הוא שכל החיכוי להגאו״ש הוא מפני זכות קטן שחסר מאתנו א״כ יש לנו לשאול שאלה שהרי יש ב״ה כמה אלפי נשים צדקניות שמדקדקות ונזהרות בעניני לבוש הצניעות ורוצות להיות צנועות באופן מהודר לכתחילה, ובזה הרי הן נחשבין צדקניות כמבואר לעיל, ואין ספק כי בדור שלנו היום שהירידה בצניעות היא כ״כ נוראה והעולם מלא עם פריצות כמו דור המבול ד״י ובכל זאת ישנן כאלו שהולכות נגד זרם המבול של השחתה הרי זה בודאי עושה רושם גדול בשמים וזכותן עצום מאוד ואין לנו מושג כמה נחת רוח הרי זה גורם לד׳ יתי׳.

ולפי המבואר בחז״ל הרי זכות של נשים צדקניות מספיק להחיש את הגאו״ש, א״כ אינו מובן למה אין זכות זה של כמה אלפי נשים צדקניות מספיק להשלים (זכות הקטן) מה שחסר עדיין להחיש כבר את הגאו״ש ולמה עדיין מתעכבת הגאולה ומדוע בן ישי לא בא, [האם מחכים שכל הנשים בבנ״י יהיו נשים צדקניות והלא זה יהיה נעשה רק ע״י משיח צדקנו להחזיר את כל בנ״י בתשובה].

ולפני שנבאר ענין זה בס״ד נקדים לדבר על השאלה הראשונה וננסה למצוא מה אפשר עוד להוסיף לנשים צדקניות שכבר מקפידות להתלבש כדת של תורה עם ההידורים כנ״ל, וניישב ענין זה על פי משל לאדם הרוצה ליתן מתנה למלך וחושב מה אפשר לתת מתנה למלך זהב מרגליות וכו׳ והלא למלך אין חסר כלום שהרי בודאי יש לו כבר כל סוגי המרגליות ויהלומים שישנם בעולם וא״כ מה אני יכול להוסיף לשמח בו את המלך, ועלה בלבו רעיון נפלא שיקח אחת מהאבנים הטובות של המלך וילטשנה באופן שתאיר ותבהיק יותר זה בודאי דבר שישמח ויהנה את המלך.

וכן למשל בחיי היום יום כשהאשה רוצה להכין איזה מאכל חדש לבני ביתה ואין לה כסף לקנות דברים חדשים, ומתייעצת עם השכנה ונותנת

לה השכנה עצה לעשות אותו המאכל שהיא עושה כל יום אלא שתוסיף בו איזה טעם חדש בתבלינים אחרים ועל ידי זה יהא כמו מאכל חדש שכולם יהנו.

וכמשל הנזכר כן הוא גם בענין המצוות ומעש״ט שאם האדם עושה לד׳ ית׳ כל מה שביכולתו ומחפש מה הוא יכול להוסיף עוד כדי לגרום יותר נח״ר לד׳ ית׳, התשובה היא שיכול להוסיף תבלין חדש ולהכניס טעם חדש במצותיו.

ב׳

אמנם כדי להבין באיזה אופן ניתן להוסיף התחדשות בהמצוות יש לבאר כך, כי הנה כל מצוה שאדם עושה יש בזה ב׳ חלקים א. מעשה המצוה והלכותיה והידורים במעשה המצוה, ב. הכונה ואהבת ד׳ ושמחה של מצוה שמכניס ומוסיף בעשיית המצוה, והנה החלק הראשון בדרך כלל יודעים ויש לזה שיעור וגבול וא״א להוסיף בו דברים חדשים, אך בחלק השני יש אפשרות תמיד להוסיף דהיינו להכניס יותר לב ואהבת ד׳ וכוונה ומחשבה פנימית ושמחה בעשיית המצווה, ולזה אין שיעור וגבול ואפשר תמיד לחדש ולהוסיף עוד, ובזה יש לפרש מה שאמרו חז״ל בכל יום תמיד ״שיהיו בעיניך כחדשים״, ובודאי שא״א לחדש ולהוסיף במעשה המצות כי הרי אסור להוסיף חדושים במצוות, ועלינו לעשות המצוות באותה צורה שקבלנו מאבותינו בדרך המסורה לנו מדור דור עד משרע״ה כמו שכתוב ״שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך״ ויהודי תמיד צריך לחפש איך להתאים את עצמו לאבות הקדושים ולזקנינו וזקנותינו מדורות הקודמים ואסור לחדש דבר נגד המסורת, אבל בענין כונת הלב והפנימיות שמכניסים בעשיית המצוות לזה אין שיעור וכ״א יכול להוסיף כמה שיכול וכמה שמבין, ובזה יקיים מה שאחז״ל ודרשו מהפסוק שכל יום ״יהיו בעיניך כחדשים״ כי זה יכול להיות כל יום בצורה ואופן חדש כלפי המצוה של אתמול, (ואע״פ שבודאי עיקר הפירוש הוא כמ״ש רש״י שם דהיינו לעשות את המצות בהרגשת אהבה וחשיבות ושמחה לא פחות מבפעם הראשונה ולא יתקרר הרגשתו מזה וזה הכונה שיהיה כאלו עושים דבר חדש שנצטוה עליה רק היום, אבל אין זה מחייב להוסיף כוונה חדשה, שהרי דבר זה אינו קל לכל אדם להיות במדריגה זו שבדבר שכבר עשאו הרבה פעמים יוכל לעורר בלבו הרגשה כאילו עושה דבר חדש ולכן העצה היא בדרך הנזכרת ע״י שיכניס בה טעם וכוונה חדשה וזה מה שיחזיק ההרגשה הראשונה שלא תרד ממנו וכמו שהוא בטבע הגשמי לגבי מאכל שההרגל מיישן ומקרר ההרגשה ולא יוכל לאכול כ״כ בתיאבון המלא כמו בשעה שאוכל המאכל ההוא בפעם הראשונה, אבל אם ישים בה תבלין חדש אזי יוכל לאכול באותו תיאבון כמו בפעם הראשונה וכנ״ל).

ויש לדעת שע״י המחשבה שהאדם מכניס בהמצוה בזה הוא ממשיך האור של המצוה ובמעשה שעושה הרי הוא יוצר את הכלי שיחזיק בתוכו האור של המצוה, ובמלים אחרות האור הנמשך (ע״י הכונה) על ידה היא הנשמה והמעשה הוא הגוף, וידוע שכשיהודי עושה מצוה נברא מזה מלאך, ולמלאך יש גם גוף ונשמה, (וכמובן שגוף המלאך הוא ג״כ גוף רוחני אך

נקרא גוף לעומת נשמת המלאך) וכשעושים את מעשה המצוה נברא מזה גוף המלאך ומהכונה שמכניסים במצוה נבראת נשמת המלאך.

והנה כמו שרואים בעוה״ז שכל דבר צריך כלי שכשרוצים לשתות צריך להכניס המשקה בתוך כלי, ואם רוצים אש א״א לתפוס את האש בידים וצריך נר וכד׳ שהוא הכלי שמחזיק את האש, וכן כשמחלקים מזון וכדו׳ לאלו שנצרכים הרי האנשים המקבלים באים עם כלים ועגלות וכד׳ לקחת את מה שמחלקים וכ״א מביא את הכלי למה שצריך לקבל, כמו״כ א״א להמשיך ולקבל את האור בלי שיכין כלי.

וכמו״כ כדי להמשיך ולהביא נשמה לעוה״ז צריך להיות גוף, והנשמה לא יכולה לחיות ולהתעכב בעוה״ז בלי כלי של גוף, כן הוא ג״כ לגבי מצוה, שאע״פ שמובן שעיקר המצוה היא הנשמה והאור של המצוה בכל זאת לא מספיק בכונה לבד אלא חייבים אנו לעשות גם את מעשה המצוה, ובלי עשיית המצוה במעשה בשלימות עם כל פרטיה ודקדוקיה א״א להשיג את נשמת ואור המצוה ונשמת המלאך, כי א״א להחזיק כלום בלי כלי שהוא גוף המעשה (ב).

אך אחרי שעושים כבר את מעשה המצוה כראוי ובזה מביאים לעולם את הגוף הרי כמובן שהעיקר הוא להכניס בתוכו את הנשמה, וכמו שכשמביאים הכלי אף שלולא הכלי לא מתחיל כלום בכ״ז העיקר הוא מה שמכניסים בתוך הכלי ולולא מה שמכניסים בתוך הכלי עדיין אינו כלום, כך גם אחרי דקדוק במעשה המצוה העיקר הוא הלב שמכניס בתוך המצוה.

וגם צריכים להדר ולייפות את מעשה המצוה כי כמו בשעה ששולחים מתנה למלך שולחים את זה בעטיפה יפה ובכלי יפה, שאם לא עוטפים את המתנה בעטיפה יפה ובכלי יפה ניכר שאין נותנים את המתנה בלב טוב, וכמו״כ ניכר באיזו שמחה נותנים את המתנה לפי איך שעטפו וקישטו את המתנה מבחוץ, וכמו״כ אם לא יכניס האדם בתוך העטיפה שום דבר אלא ישלח רק העטיפה לבד אפילו אם ישלחו את העטיפה היותר יפה בעולם הרי כאשר יפתחו אותה ויראו שבפנים אין כלום אזי לא די שלא יהיה שום נח״ר להמלך מזה אלא הרי זה עוד יעורר כעס גדול על השולח הזה כי לא רק שאין זה כבוד להמלך אלא ה״ז גם יהיה לבוז ולקלון, כן הוא ג״כ הענין במצוה שאם אין האדם מכניס בתוכה שום לב ושום כונה עדיין לא השלים עבודתו עד שיכניס בתוכה את הפנימיות המבוקש, ויותר מזה שאם אין האדם מתקן את זה להכניס במצותיו מה שחסר בהם הרי זה יכול לעורר חלילה וחס קטרוג וחרון אף ח״ו כי הרי זה כמו שאין בה אלא העטיפה לבד כנזכר בהמשל, וכמבואר ענ״ז בנביא (ישעי׳ כ״ט י״ג) יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני וגו׳ לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה וגו׳, וזה מה שאמרו חז״ל בגמ׳ סנהדרין (ק״ו:) ״הקב״ה לבא בעי״ שהרבש״ע רוצה מאתנו את הלב, וכל

גוף המעשה הוא כדי שעי״ז נוכל להוציא ולגלות את פנימיות הלב שלנו ע״י המעשה, כי הלב מתגלה ונראה מתוך המעשה.

ומי שלא שם לב לכל הנזכר (או שלא לימדוהו ולא יודע כל הענין הנזכר) אע״פ שהוא מקיים את כל מצוות התורה בפועל אבל הוא עדיין חסר העיקר ח״ו כיון שלא מכניס שום פנימיות במעשה המצוות.

ויש לנו להתבונן במשל הנזכר שאיך הוא אם איזו אשה מתנהגת בקצה השני לגמרי דהיינו שכשהיא מבשלת לבעלה ולבנ״ב כל יום איננה שמה כלל תבלין ולא מלח ולא מתיקות ולא שום דבר, והמאכלים אין להם טעם וריח, אזי בודאי שאין נח״ר מכל מה שתכין אפילו אם תכין המאכלים היותר חשובים שבעולם, והרי זה מראה שאיננה עושה עבודתה בלב שלם עם אהבה ומסירות כי אם היה כך היתה דואגת שיהיה המאכל מוטעם להאוכל, והרי זה מוכיח שכל מה שהיא עושה הרי זה רק לצאת ידי חובה שלא יהיה עליה תלונה אבל לא אכפת לה באמת על כל הענין, ואשה כזאת א״א שיתעורר בלב בעלה אהבה והערכה אליה כמו שראוי להיות באמת.

וכמו״כ לענינינו בעבודתינו את ד׳ יש לנו להתבונן כיצד יתקבלו המצוות למעלה ואיזה פנים יש למצוות שלנו אם לא נשתדל בנפשינו להוסיף ולהכניס בהם תבלין דהיינו לעשותם מתוך אהבה ותשוקה לעשות נח״ר לאבינו שבשמים.

היוצא מכל האמור שהדבר הראשון שיהודי צריך לדעת כשעושה מעשה מצוה הוא שזה כשולח מתנה להשי״ת, ומתנה זה דבר שנותנים אותו עם רגש ולב טוב ושמחה ולא באופן שנעשה רק לצאת ידי חובתו, אבל אם אדם מחפש למנוע את הטרחה ומחפש דרכים לעשות את המצוה ביותר קלות זה סימן שרוצה רק לצאת ידי״ח וזה מראה שעדיין חסר לו הרגש הראוי למצוה ונראה כאילו מרגיש שעושה טובה להרבש״ע או שאין ברירה ומוכרחים לעשות כך וכך.

ויש לכל או״א לדעת ענין זה הנזכר וללמד את זה לבניו ובנותיו שעיקר חשיבות המצוות היא כשהן נעשין מתוך אהבה לד׳ ית׳ ואנו שמחים לעשותן ויודעים ומכירים שהתורה היא מתנה כמו שנקרא ״מתן תורה״ שהשי״ת נתן לנו ״זכות״ שאנחנו יכולים לעשות המצוות, והשי״ת מקבל את המצות שלנו באהבה ויש לו מזה נחת רוח וד׳ שמח בכל מצוה שלנו, ואע״פ שאנו עניים שאין לנו שום דבר מה לתת למלך כל העולמות שהכל שלו אעפ״כ ד׳ ית׳ שמח בכל מצוה שלנו כמו מתנה שנותנים למלך, ובהרגשה זו צריכים לעשות כל מצוה בשמחה עצומה שאנו זוכין שנותנים לנו הרשות להכנס להיכל המלך ולתת מתנה, וכשאדם עושה בהרגשה כזאת אזי אינו שואל מה הנני מוכרח לעשות כדי לצאת ידי

חובה, אלא הרי הוא שואל מה אני יכול עוד להביא למלך ובמה אני יכול עוד להתקרב למלך ולעשות לו עוד נחת רוח (ג).

וכן אם יראה אותו אדם אחר ברחוב כשהוא נושא חבילה גדולה אל המלך ואומר לו מה אתה נושא חבילה כ״כ גדולה רחמנות עליך, בודאי לא יתפעל ממנו ויצחק עליו כיון שהוא יודע שהוא הולך עכשיו לארמון המלך וכשיגיע לשם כולם יקנאו בו שיש לו הזכות לתת המתנה הגדולה למלך ולכן הרי הוא חזק ברוחו ולא מתפעל ולא מתבייש משום אדם, וכך צריכה להיות ההרגשה של כל יהודי כשעושה מצוה למלך הכבוד.

וענין הזה ניכר ביותר במצות שיש קושי בעשייתם, ואצל נשים זה מצוי בעניני צניעות שאין זה כ״כ קל ובפרט במצב של העולם היום שלא כ״כ נעים להיות שונה מהמקובל ברחוב שכל הרחוב הוא אחרת, וצריך שיהא חוזק ותוקף פנימי נגד הרחוב, ובאמת מי שלא יודע החשיבות ואין מרגיש השמחה במה שהוא עושה ועושה המצוה רק באופן שמוכרח ובכפיה לפי שאינו רוצה לעשות עבירה וזה ניכר ע״י שתמיד שואל על כל דבר איך ועד כמה הוא בדיוק החובה לעשות ועל זה לא יוסיף אפילו כל שהוא, וכמו ששומעים לצערנו מנשים שחברות אומרות להן מדוע עליכן להחמיר ולהדר כ״כ בצניעות הרי יש אפשרות והיתר ללכת גם כך, ואנשים כאלו באמת קשה להם להתגבר בעזות נגד הרוח של הרחוב ולקיים מה שאחז״ל הוי עז כנמר, אבל מי שעושה את המצות בצורה הנכונה וכמו שיתבאר הוא לא יתפעל כלל ויוכל בקל להתגבר נגד הרוח של כל הרחוב.

וע״פ האמור כבר מובן לנו מה בידינו להוסיף להדר מצותינו ועבודתינו את ד׳, כי אפילו אם אנחנו מדקדקין בכל המצות ועושים את מעשינו בהידור רב עכ״ז נשאר לנו מקום להתגדר בכונת המצות כלומר בכונת הלב ואהבת ד׳ והשמחה שעלינו להכניס בהמצוה כנ״ל ובזה יש לכאו״א בין צדיק ובין בינוני מה להוסיף תמיד בלי גבול, וע״י כך יוסיף תמיד נח״ר חדש לד׳ ית׳ כמו במשל הנ״ל להוסיף תבלין וטעם חדש להמאכל ואז הרי זה כחדש תמיד ובזה נקיים מצות התוה״ק שבכל יום יהיו בעיניך כחדשים.

והעולה מהאמור שעלינו לעשות חשבון עם נפשינו האם אנו עושים עבודתינו במסירות ואהבה כראוי ואם מתקבל נח״ר למעלה ממעשינו, כי אם היה באמת כך היתה מתעוררת ע״ז אהבה למעלה והקב״ה היה כבר מגלה את אהבתו ית׳ אלינו לגאול אותנו.

ומאחר שאנו רואים שאע״פ שהגיע כבר הזמן המיועד לחופתינו ועתנו עת דודים ובכ״ז לא מופיעה גאולתינו הרי זה מוכיח שחסר לנו משהו בעבודתינו, וכשאנו יודעים שאנו עושים ומקיימים הכל כדת וכדין לפי ראות עינינו א״כ בעל כרחנו לומר שחסר מחלק הפנימי שאינה נכרת לעין

והוא החלק הנוגע להלב שהוא האהבה והשמחה במצותינו ושאינן נעשות במסירות מספיקה אלא לצאת ידי״ח שלא נקבל עונש הגהנום וכדו׳, ולכן א״א לעורר העת דודים בפועל ממש כל זמן שלא תתעורר האהבה הראויה לזה והוא ע״י הנזכר לעורר בלבנו אהבתינו אליו ולעבדו בלב מלא אהבה ושמחה, ועל כן מחובתינו הוא שאנחנו נעורר את זה בלבנו ולעורר הרגשתנו להתגעגע להיות בקרבת ד׳ ית׳ ובמחיצתו כנזכר.

פרק ב׳

א׳

והנה בכדי להכניס ולהחדיר בלבנו את כל ההרגשה הנצרכת לנו בעשיית המצוות כמו שנזכר ונתבאר ע״ע (בפרק א׳) ישנו דבר חשוב מה שצריכים לדעת והוא יסוד ועיקר לכל המצות, שכל המטרה והכונה שנתן לנו השי״ת את כל המצוות הכל למטרה ותכלית אחת (כמבואר בספה״ק ובמסילת ישרים) והוא שעי״ז נתקרב אליו ית׳ ונחזק עוד יותר את הקשר בינינו להשי״ת ושיהיה מורגש גם בחיצוניות לבנו, והנה בכדי שהמצות יגיעו אותנו לכל זה צריך לזה קודם הקדמה בלבנו, והוא לדעת ולהבין מה הרבש״ע בשבילנו, ואיזה שייכות יש לנו ומה שאנו רוצים שיהא לנו עם הרבש״ע, ומה הוא הקירבה והקשר שישנו בינינו ובינו ית׳, והנה אנחנו יודעים שהרבש״ע ברא את העולם, אך אין זה מספיק אלא צריך עוד ידיעה חשובה שהיא הקדמה לכל התורה כולה, ועתה נבאר ענ״ז בס״ד.

הנה כשהשי״ת נתן לנו את התורה הקדושה פתח את דבריו בעשרת הדברות ואמר ״אנכי ד׳ אלקיך״ וגו׳ וצריך להבין למה אמר ״אלקיך״, ולא אמר אלקי העולם שהרי ד׳ ית׳ הוא גם אלוקי כל העולם, ומהו הכונה במה שאמר והדגיש אלקיך, ועוד צריך ביאור במצות ״אנכי ד׳ אלקיך״ שזו היא מצות האמונה בד׳ יתברך (כמבואר בהראשונים מוני המצות) למה היה צורך לצוות מצוה זו הלא בנ״י כבר האמינו בהשי״ת מקודם גם כשהיו במצרים וכמש״כ ויאמן העם ומכש״כ אחרי שראו כל הניסים במצרים ובקריעת ים סוף וכמש״כ שם ״ויאמינו בד״ וגו׳, ומה היה חסר להם שפתח ד׳ דבריו לצוותם במצות ״אנכי ד׳ אלקיך״.

ועוד הקשו ראשונים שאם אין האדם עדיין מאמין איך אפשר לצוות ולחייבו שיאמין, וגם איך אפשר לכוף את הלב להאמין, ומטעם זה ישנם ראשונים שסוברים שאין למנות דבור אנכי ד׳ וגו׳ לא׳ מהתרי״ג מצוות, אלא שהאמונה היא הקדמה לכל התורה והתרי״ג מצוות שא״א ליתן

תורה והתרי״ג מצות אלא אחרי שכבר מאמינים מקודם ולכן אין זה מחשבון התרי״ג מצות, אבל עכ״פ שיטת שאר ראשונים שכן נמנית מצות האמונה בחשבון התרי״ג מצות וכן הוא שיטת הרמב״ם וכן נקטינן וע״כ עלינו להבין מהו התירוץ לקושיא זו (ד).

והתשובה לזה היא שאמנם האמונה שיש רבש״ע כבר היה פשוט להם מזמן, אך השי״ת הוסיף במתן תורה במצות ״אנכי ד׳ אלקיך״ להודיע לנו שמהיום ואילך הרי הוא כביכול מייחד שמו על בני ישראל ונקרא מיום ההוא אלקי ישראל, וכל המלאכים כשמהללים ומשבחים את השי״ת (עד מתן תורה היו אומרים אלקי העולם) ממתן תורה ואילך מהללים המלאכים את השי״ת בשם אלקי ישראל ואומרים ברוך ד׳ אלקי ישראל וגו׳ והיינו שד׳ נתן לעצמו כביכול שם חדש שמיחד שמו על בני ישראל שהוא אבינו מלכנו כלומר שהוא כביכול האבא והמלך של בני ישראל וכמש״כ בתוה״ק (דברים י״ד א׳) בנים אתם לד׳ אלקיכם וגו׳, ובזה צריך יהודי להאמין שהרבש״ע הוא אבא שלו ושבפנימיות לבו יש לו קשר עם הרבש״ע כבן לאב, ומפני כך יש לו בפנימיות לבו הרצון להתקרב ולקשר ולדבק עצמו להרבש״ע וגם להיות במחיצתו ית׳, ועבודתינו ורצונינו הוא שיהיה מורגש לנו כך גם בהרגשת חיצוניות לבנו, וכמו שהוא ע״פ טבע האדם שיש לו הרגשה זו כלפי אביו ואמו הגשמיים (ה), וכל זה נכלל במצות האמונה שצונו ד׳ ית׳ במצוה הראשונה של עשרת הדברות שנאמין בזה שהוא מיחד שמו עלינו וקשור עמנו בעבותות אהבה כאב לבנו ושהקשר הזה נמצא גם תוך לבנו (אע״פ שהוא לפעמים מתחת הכרתינו) (ו).

וכל זה נאמר להם רק אחרי שהיו כבר כולם מאמינים בד׳ באמת כמו שנתברר להם ע״י האותות והמופתים ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, אחרי כל זה שהיו כבר כולם מאמינים בו ית׳ אמר להם מאחר שאתם מאמינים בי תאמינו גם מה שאני אומר לכם שאתם קשורים באמת בנפשותיכם אלי, ואפילו אם אין אתם מרגישים כך עדיין בכל זאת תאמינו כך מכח האמונה בי.

ואחרי שאנו מאמינים בזה שאנחנו בניו של הקב״ה עלינו להאמין ג״כ שבודאי יש בלבנו גם האהבה הטבעית שיש לכל בן לאביו (ואפילו אם אינו מורגש לנו בחצוניות לבנו בכ״ז נאמין שכך הוא) והרי זה בודאי נמצא ומורגש בפנימיות לבנו, וע״כ עלינו לעשות המצות ולעבדו ית׳ מאהבה כפי רצון פנימיות ועומק לבנו, וכמו מי שאינו מרגיש איזה הרגשה טבעית שיודע שבודאי חייב להיות נמצא בתוכו כגון שאינו מרגיש תיאבון ורעבון לאכול (אפילו כשלא אכל כל היום) הרי הוא מאמין שיש לו חולי בגופו שמונע אותו מלהרגיש זאת ויכוף עצמו לאכול עם חשק כי יודע שבאמת רוצה את זה (ז), ויבקש תרופה למחלתו כדי שירגיש את זה, כמו״כ הוא בענינינו שעל האדם להאמין שהקשר הזה נמצא בעומק לבו אלא שחומרו נתגשם יותר מדאי וזה הוא החולי שמונע ממנו להרגיש את זאת, וע״כ מאחר

שברורה לו ידיעה זו ומאמין בה יכוף את עצמו לעשות מצותיו ועבודתו יתי באהבה (ח).

אבל לא יסתפק האדם בזה אלא עליו גם לבקש תרופה ועצה לתקן את חצוניות לבו שתרגיש גייכ את זה בכדי שיוכל לעשות מצותיו בתיאבון ורעבון ורצון ושמחה גם בחצוניות לבו, ועד שאדם לא ניסה בכל כחו שיגלה הענין הזה בחיצוניות לבו להרגיש את זה במוחש עדיין לא יצא ידי חובתו ועליו להמשיך להתאמץ בכל כחו לזה, וזה עייי ב' דרכים **א'** עייי שיאמין בזה וירבה לחשוב על זה תמיד ובעת עשיית מצותיו ובזה יקיים מצות האמונה כנייל, ובסגולת קיום מצות האמונה יוכל להזדכך ויגיע לבסוף להרגשה המבוקשת, ובפרט אם יכוון תמיד גם שרוצה שאמונתו תביאנו לידי כך, ואם אחרי כל זאת לא הגיע הייז סימן שהתגשמותו הוא במדה יותר גדושה ועייכ עליו להשתדל גם בדרך **ב'** והיינו לזכך חומרו עייי יגיעה גדולה בתוהייק ובמעשה המצות ולפעמים (למי שיכול לפי כח גופו) יש לו להוסיף גם צומות או סגופים וגלגולי שלג ולבישת שק וכדו' וכמבואר בספרי מוסר (ט).

ב'

והנה נוסף למה שאנו חייבים להאמין בענין זה כנזכר, הוסיף ד' יתי להוכיח לנו שנבין גם בעצמנו שכך הוא (י) , וזה גם יעזור לנו לעורר את ההרגשה בלבנו ולזה הוסיף לומר אשר הוצאתיך מארץ מצרים שזה הוכחה בודאי שאנו בניו מאז ומקדם, כי אם לא כך למה בחר דוקא בנו מכל עם בשעה שהיינו בשפל המצב כזה עירום ועריה מכל, אלא בודאי הטעם הוא כי אנחנו באמת בניו אשר תעינו ואבדנו מבית אבינו ולכן בא לפדות את בניו האהובים אעייפ שהם בשפל המצב כי לא יוותר המלך על בניו בשום אופן כל זמן שהם עכייפ עדיין רוצים לחזור אליו, ובאמת רק אלו שרצו באמת לחזור ולהתקרב ולהדבק אליו יתי רק אלו נגאלו משם אבל אלו שבכל זאת לא רצו מתו בגי ימי האפילה, וזה כמו שאומרים בהגדה של פסח להרשע שמכיון שהוא כופר בעיקר (כבר אינו בגדר בן לד' אלקינו) לכן אם היה במצרים לא היה נגאל, וזה מה שאמר ד' יתי בדבור הראשון אנכי ד' אלקיך ״אשר הוצאתיך מארץ מצרים״ כלומר הרי אתם כולכם אותם אלו שהוצאתי אתכם ממצרים והרי זה סימן בודאי שאתם אלו שנשארתם בניי ואני נקרא אלקיך, ועייכ אתם חייבים להאמין בזה גם מטעם האמונה המחוייבת, וגם מצד הוכחת השכל המוכיח לנו את כל זה בודאי ובבירור.

ויש להמתיק ענין זה על פי משל לילד בן מלך שנשבה מבית אביו בקטנותו וגדל שם בבית השבאים בגסות ובשפל המצב בלכלוך ואשפה ואינו יודע ומכיר כלל מי הוא אביו ואמו, ופעם קבל מכתב וכתב בו השולח אני אביך ואתה בני ומודיעו שרוצה לבא ולפדותו מידי השבאים, והנה הילד הזה מתלבט עם מחשבותיו האם אמת שזה כך או אולי זה

אדם חשוך בנים שמחפש מי שאין לו גואל לקחת אותו לבנו, והנה בבא יום המיועד שאביו הנזכר מגיע והנה הבן רואה שהאיש המגיע הוא מלך גדול ויש לו מדינות רבות ושרים רבים ונכבדים ובנים ועבדים ומשרתים רבים ולא יחסר לו כל טוב והרי בודאי היה בידו לשלוח שליח במקומו ובכל זאת לא שלח א' משלוחיו לבא לקחת את בנו אליו לארמונו אלא בא בעצמו ובכבודו עם רכב ופרשים ושרים רבים כפי כבודו, ועוד יותר שאע"פ שכשרואה את הבן הזה רואה שהוא נמצא במצב גרוע וגס מאוד כפי אשר נתגדל שם אצל השבאים ומלוכלך בטיט ואשפה עירום וערי' בכ"ז אינו חוזר בו כלל אלא אדרבה הרי הוא מחבקו ומנשקו ומחבבו בחבה יתירה, אם כן אחרי ראות הבן את כל המראה ומחזה הזה כבר אין הבן מסופק כלל וכלל כי איך יעשה מלך גדול כזה דבר כזה שיתחשק לו לבחור איזה אדם גס ומלוכלך עירום וערי' ולקחת אותו לבן בשעה שכל הארץ לפניו לבחור לו את היותר יפה ומעולה בעולם ולקחת אותו לו לבן ומי ימחה בידו ויאמר לו מה יעשה.

וכמו"כ הוא הדבר בענינינו כאן שבשעה שהיינו במצרים בשפל המצבים וערום ועריה שלח לנו ד' ית' ע"י מרע"ה לאמר בני בכורי ישראל, וגם הודיע לנו שרוצה לבא לגאלנו ולקחת אותנו אליו לארמונו אל הארץ וגו' ואע"פ שהיינו עירום ועריה וגם מלוכלכים בזוהמת מצרים אשר נתגדלנו שם, ועוד יותר שבא הקב"ה והוציאנו ממצרים לא ע"י מלאך (יא) ולא ע"י שליח אלא בכבודו ובעצמו, ובזה הראה לנו גודל חבתו ואהבתו אלינו, וזה כבר מספיק שנבין שבודאי אנו בניו ולהוציא כל ספק מלבנו.

ונוסף לכל זה הופיע במתן תורה עם רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן וס' רבוא מלאכי השרת עם עטרות וכתרים שניתן בראשינו (כשאמרנו נעשה ונשמע) בזה הראה לנו עוד יותר גודל חבתו אלינו, ועוד שפתח לנו אז את כל הז' רקיעים וגם מתחת לארץ והראה לנו את גודל יקר תפארת מלכותו אשר בכל משלה ושכל עולמות העליונים ותחתונים הכל שלו, ובכ"ז בחר דוקא בנו מכל העמים, ואחרי שהראנו את כ"ז בודאי יצא מלבנו כל נדנוד ספק והיסוס והתבהר לנו בברירות גדולה שבודאי אנו בנים לד' אלקינו בנו יחידו ובכורו ושאהבתו אלינו היא בלי גבול.

ובודאי שכל המחזה הזה מעורר בנו ג"כ את האהבה הגדולה אליו בכמים פנים אל פנים, והרי זה גם מחייב אותנו לגלות את האהבה הגדולה הזאת שבלבנו, וכנ"ל.

ומעתה מבואר לשון הכתוב כפתור ופרח, שמתחילה אמר "אנכי ד"י כלומר תראו מי אנכי וראו מלכותי ויקרי ובכל זאת הנני קורא ומתאר את עצמי "אלקיך" כלומר הנני בוחר רק בכם מכל העמים ומכל צבא השמים והנני מיחד שמי רק עליכם וכנתבאר לעיל בארוכה , אחר זה המשיך הקב"ה ואמר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" כלומר ומאיפה

הוצאתי אתכם מאשפת מצרים, ולכן עתה תקבלו מצותי ועבודתי ותמליכוני עליכם באהבה רבה.

ובזה מתורצת קושיית המפרשים למה לא הזכיר ד׳ יתי אשר בראתיך שזה יותר מוכיח על אחדותו יתי, ולפי האמור מתורץ כי מבריאת העולם אינו הוכחה להענין המדובר כאן שאנו בנים מיוחדים לד׳, וזה נתברר רק במה שהוציאנו ממצרים.

ג׳

ולכן על כל יהודי להתבונן בכל זה ולדעת מי האבא שלו, כי מבלי ידיעה זו הרי זה כאלו אין לו ח״ו קשר לאביו, כי מאחר שלא יודע ולא חושב מאביו שבשמים הרי הוא חלילה מרוחק ומנותק וחסר לו השייכות עם אביו שבשמים, ויכול להיות שהאדם יחיה כך ח״ו כל השנים שלו ואע״פ שיקיים ויעשה את כל המצוות בכ״ז לא יחשוב ולא ידע מה זה ומי זה אבא שלו.

ולכן מי שרוצה לעשות מצוה עם לב כראוי ולהכניס שם קצת נשמה צריך מקודם דבר ראשון לחשוב ולדעת למי אני עושה המצוה ומדוע אני עושה, שאני רוצה לעשות נחת רוח להרבש״ע להאבא שלי ולהתקרב ולהתקשר אליו ע״י״ז.

פעם הגיע יהודי לרב להתייעץ אתו ולשפוך שיחו לפניו שאין לו נחת מילדיו, שחלק מילדיו לא שומעים בכלל אליו והולכים בדרך אחרת לגמרי ממה שהוא רוצה, ואפילו הילדים שמקשיבים ושומעים בקולו אין להם מסירות ואהבה והרגשה קרובה בלב אליו ושהוא כאילו זר אליהם, ואין להם את ההרגשה שצריך להיות לבנים כלפי אביהם, וזהו כאב גדול שהם לא מעריכים ולא מחשיבים כל מה שאני מסרתי נפשי עליהם וחיתנתי אותם ונהייתי בעל חוב בגללם ועבדתי כ״כ קשה לעשות כל הדרוש בשבילם והיום הם לא מסורים אלי, וא״א לתאר איזה צער זה שהבנים לא שמים לב לכל זה ולא אכפת להם כלל להבין ולדעת מה זה אבא ולא מעריכים החשיבות של אבא.

ענה לו הרב הנה השי״ת כל דרכיו משפט שד׳ עושה הכל עם חשבון מדה כנגד מדה, ומסתמא שגם אתה לא קיימת כיבוד אב באבא שלך ולא היית מסור אליו בלבך ולכן העונש שלך שהילדים שלך לא מכבדים אותך ולא מסורים אליך כמו״כ, וענה היהודי לא, אני דווקא הייתי מאד זהיר במצות כיבוד אב ואם והייתי מאד מסור לאבי ואמי.

אז ענה הרב א״כ צריך לומר שאינך זהיר בכבוד אביך השני שיש לך, התפלא היהודי על דברי הרב ואמר אין לי שום אב אחר אני לא יתום ולא היה לי אבא חורג ואין לי שום אבא שני ואני לא יודע מה הרב מדבר ומה

הרב רוצה ממני ושואל את הרב למה אתה מתכוון, עד שהרב שואל אותו שוב תזכור אולי יש לך עוד אבא שאתה מדבר אליו כל יום, והיהודי לא יודע מה הרב רוצה עד שהרב אומר לו והלא אתה אומר כל יום בתפילה הרבה פעמים אבינו אב הרחמן וכו' ואיך אתה לא מבין שאני מתכוון לאבא הגדול האמיתי שבשמים, והיהודי תופס את עצמו שמתפלל ומדבר כל יום להשי"ת ולא יודע מה שהוא אומר, ולא שם לב כמה פעמים שהוא אומר לרבש"ע אבא, א"כ אמר לו הרב תראה איך אתה מתייחס לאבא שלך האמיתי ששכחת לגמרי שהשי"ת הוא אבא שלך ואתה מדבר אליו ולא שם לב בכלל שאתה מדבר לאבא שלך ואתה מבקש ממנו דברים בלי להרגיש שאתה מדבר עם אבא שלך, וכך מדה כנגד מדה מתייחסים הבנים שלך אליך בריחוק וקרירות בלי לב ואהבה.

וכמו שהיהודי הזה מתאונן ומתמרמר על כאבו וצערו הגדול שיש לו מבניו כך בדיוק ה' יתי' מתאונן כביכול ומצטער ומתמרמר וכך אומר הרבש"ע (בהפטרה של שבת חזון) "בנים גדלתי ורוממתי והם פשעו בי", ויותר ממה שהאבא הגשמי עושה עבור בניו יותר מכל זה הקב"ה עושה בשבילנו שמפרנס אותנו ומעניק לנו כל צרכינו מאת שנולדנו ואפילו כל מה שהאבא והאמא הגשמיים עושים ומוסרים נפשם עבורינו וכל האהבה שמעניקים לנו הרי הבורא ב"ה הוא שנותן את הרצון וההרגשה הזאת בלבם שיעשו את כל זה, ועל זה אנו מברכין ומודים להקב"ה כל יום שעשה לי כל צרכי דהיינו שכל צרכי שמגיעים לי הרי כל זה אתה הוא שעושה לנו את כל זה, ולכן עלינו להתבונן בכל זה ולהבין כמה צער אנו גורמים ח"ו בזה להבורא ב"ה כביכול ע"י שנתאר בלבנו צערו וכאבו של אבא גשמי כשבניו מתנהגים אליו כך וכנ"ל.

פרק ג'

א'

ואחרי שהרחבנו הדיבור להבהיר ולהמחיש בס"ד ענין הקשר והקירבה שלנו להקב"ה עתה נוסיף מה שיש לדעת עוד שענין זה להיות קרוב וקשור ודבוק להבורא הוא תענוג נפלא שאין דוגמתו והוא עולה על כל התענוגים שבעולם ואפילו מכל התענוגים שנמצאים בג"ע הרי זה התענוג של הקירבה לד' הוא היותר גדול יותר מכל שאר התענוגים שם, והוא עיקר השכר של עוה"ב (יב) לעת"ל ששם נגור בתוך ארמונו של הרבש"ע כמו הבן שדר במחיצתו של אביו וסמוך על שלחנו.

והנה בכדי לברוא ולבנות העוה״ב הנזכר דהיינו להיות בארמונו של מלך מלכי המלכים ולהיות מבני היכלא דמלכא צריך שיבנה האדם קשר בלבו לד׳ ית׳, ובלי זה לא יתנו לו להכנס להיכל המלך, כי כמובן שאינו מתאים שיהיו מבאי ביתו של מלך אנשים זרים, ואפילו אם הם בניו באמת בכ״ז אם לא ניכר עליהם כלל שהם בניו של המלך ה״ז פגם וזלזול בכבוד המלך שישהו בארמונו כשהם נראים כך כיון שהנהגתם מוכיחה שאין להם הרגשה ואהבה וקירבה בלבם להמלך ואינם מסורים בלב אליו.

והנה הקשר וההרגשה הזאת בלב וכמו״כ שיהיה לאדם הזכות לכנס לעוה״ב הנזכר להיות בתוך היכלא דמלכא צריך האדם להשיגו כשעודנו בעוה״ז כמבואר ברמב״ן (ויקרא ... ועי״ע שע״ת ...) כי רק כאן הוא המקום שיש אפשרות להכין לעצמנו את כל זה, וכל מה שלא רכש האדם בעוה״ז א״א להשיגו לאחר ק״כ שנה כמאחז״ל שרק מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (יג), לכן מי שלא הכין לעצמו זכות להכנס בהיכלא דמלכא ישאר שם בעולם העליון מחוץ להיכל מאחורי הפרגוד.

ואם יאמר האדם שדי לו במה שיהיה לו חלק לעוה״ב אפי׳ מאחורי הפרגוד וישמח בחלקו ויסתפק בזה, אין זה נכון כלל וכמבואר במסילת ישרים בפ״ד ע״ש, אלא יש לאדם לדעת שאפילו אם ישיג שם בעולם העליון כל שכר ותענוג שירצה וכל מה שמבקש יתנו לו חוץ מענין הזה בלבד, כלו׳ שלא יתנו לו לגור בתוך היכלא דמלכא יחד עם הבורא ב״ה ירגיש שחסר לו דבר ששקול כנגד כל מה שיש לו ויצטער על זה בלי גבול, ובפרט אם ידע שהיה בידו להשיג גם את זה אלא שמכח התרשלותו הפסיד את זה הרי בודאי לא יוכל לסלוח לעצמו ולא ימצא את נפשו ואת מנוחתו שם מגודל החרטה על זה.

והנה ע״י המצוות שהאדם עושה בזה הוא בונה ומכין לעצמו את העוה״ב שלו, ולפי האופן והצורה שעושה המצוות כך הוא הצורה של העוה״ב שהוא בורא לעצמו, ולכן מי שעושה המצוות בלי קשר להקב״ה כלומר בלי הרגשת אהבה וקירבה בלבו להקב״ה בשעת עשיית המצוות נמצא שבשעת עשיית המצוות הרי הוא כאילו נמצא מחוץ למחיצתו של הקב״ה, כמו״כ ע״ז נברא העוה״ב שלו באופן שהוא חוץ לארמונו של המלך וזה נקרא מאחורי הפרגוד ושם נמצא הגן עדן שלו, ואע״פ שבודאי יקבל ג״כ שכר על כל מצותיו בכ״ז לא יכניסו אותו למחיצתו של הקב״ה שהוא העוה״ב וסעודת הלויתן, ולא יתנוהו לגור באהלו ית׳ לעולמים ולנצח נצחים ולהיות נשמתו צרורה בצרור החיים לעולם ועד (כמבואר ברמב״ן ובשע״ת הנ״ל).

אבל מי שעושה מצותיו בצורה הראויה בשמחה ואהבה וקשר בלבו אל השי״ת ועם מטרה לקשר ע״ז עצמו ולבו להקב״ה, ולא בכוונה לבד אלא יכניס בלבו גם הרגשת געגועין והשתוקקות לזה כלומר להיות קרוב ודבוק להקב״ה בכל לבו ולגור בביתו לעולמים וכמ״ש דהמע״ה (תהלים

ס״א ה׳) אגורה באוהלך עולמים, הנה האדם העושה המצוות בצורה כזו הרי הוא כאילו נמצא כבר גם היום בעוה״ז במחיצתו של הקב״ה ויושב שם בצורה הראויה (כמו שמתאים להיושבים אצל שלחן המלך שרוצים בקרבתו ומתענגים מזה), ולכן בזה הרי הוא בורא את העוה״ב שלו בצורה כזאת והיה זה שכרו שיזכה גם שם להיות במחיצתו וארמונו בהיכלא דמלכא הקב״ה וסמוך על שלחנו, ועליו נא׳ אשרי המחכה ויגיע וגו׳ כלו׳ שרק המחכה ומתגעגע לזה בלבו הוא יזכה ויגיע למקום שהיה משתוקק ושואף ושם יהיה זורח לנצח נצחים.

ב׳

ויש להוסיף להאמור שבאמת מי שאין לו הקשר וההרגשה הזאת כלפי הרבש״ע אזי לא רק שיחסר לו הרגשת העונג בעולם העליון אלא גם בעולם הזה חסר לו עיקר הרגשת עונג ואושר ושמחת חיים, אלא שאינו ידוע ומוכר לו ולכן מרגיש מרוצה ושמח בחלקו אבל אחרי שיוודע לו ויכיר מה שחסר לו יכאב לו מאד על שהיה חסר מכל זה ושהיה בידו לחיות חיים יותר טובים ומאושרים עד שלעומת זה כל האושר שהיה מרגיש היה ריק ומוטעה כי לגבי מה שהיה אפשר לו להשיג אין זה נחשב לכלום.

ונסביר הענין בדרך משל דהנה כמו שמובן לכל אחד החילוק וההבדל המורגש בין ילד שגר בבית יחד עם הוריו לבין ילד שהתרחק מבית הוריו או שהוא יתום שאין לו אב ואם והוא גר באיזה מוסד של יתומים וכדו׳ שבודאי אינו מקבל את החמימות ואהבה ומסירות ושעשוע כמו שמקבל כל ילד מאביו ואמו וכמו״כ אפילו יגור בבית עם משפחה שנותנים לו חמימות ואהבה בכל זאת הרי הוא מרגיש בלבו געגועין לבית הוריו ואינו מוצא מרגוע ומנוחה לנפשו בבית זר אלא משתוקק לחזור לבית הוריו וע״כ מתמרמר בלבו ובוכה ומתאנח על גורלו המר ומרגיש שהוא מסכן גדול מאד ואין טעם לחייו כל זמן שחסר לו דבר זה ואין שום הנאה בעולם שיוכל למלאות חסרונו.

והנה הילד היתום שמתגדל במוסד של יתומים לפעמים הוא בעצמו אינו יודע ומרגיש שחסר לו משהו כי אינו יודע כלל שישנו טעם ותענוג ואושר יותר בחיים ממה שיש לו וחושב שזה מה שיש לו זהו צורת החיים, אבל אדם אחר שכן יודע מה זה טעם חיי אושר ותענוג הוא מבין שהיתום הזה הוא מסכן גדול שלא זכה לחיים מאושרים.

ומעתה יש להתבונן בכל הנזכר שאם כשחסר לאדם מהאושר ותענוגי החיים הגשמיים שלו הדמיוניים בכ״ז הרגשת הרחמנות על המסכן הזה היא כ״כ גדולה, א״כ יש להבין ובמכל שכן כמה היא הרחמנות על האדם כשחסר לו הקשר להאבא האמיתי שלו לאבינו שבשמים, והרי זה מושג רק למי שטעם טעם חיים אמיתיים עם קשר ודביקות להקב״ה שהוא

היודע ומרגיש ההבדל שיש בין אדם כזה שמרגיש אשרו והנאתו תמיד כל היום, לאנשים אחרים שחיים חיים רגילים גשמיים שעליהם נאמר "ורהבם עמל ואון" (תהלים צ' י') וכל ימיו כעס ומכאובים והם נקראים עניים שעליהם נאמר "וכל ימי עני רעים" (משלי ט"ו ט"ו) כי הם העניים באמת מכיון שהם עניים בדעת שזה יותר גרוע מעני בממון כדאי' בגמ' (נדרים מ"א.) אין עני אלא בדעת, כלומר שמי שהוא עני בדעת רק הוא הוא העני האמיתי כי הוא מסכן וחסר לו יותר מהעני בממונו, ואפילו אם יהיה האדם הזה עשיר היותר גדול בממון הרי הוא עדיין כעני מכיון שחסר לו אושר ועונג הרוחני (ועוד שאפילו ההנאות הגשמיות הדמיוניות שיש לו במשך חייו ה"ה בטילים במיעוטם ובששים נגד כל היגון ואנחה מצער ומכאובים שעובר עליו, וכך עובר כל ימיו עד שאינו משיג מחייו אפילו כחיי בהמה שיש לה עכ"פ תענוג כפי השגתה והבנתה בלי צער ומכאובים), ומה יתרון לו בכל עמלו שהוא עמל בעוה"ז תחת השמש, והרי הוא מסכן גדול ודומה להיתום הנזכר שאינו יודע כלל שישנו מושג של חיים אחרים בעולם כלל.

משא"כ מי שהוא עשיר בדעת שהוא חי בצורה של קשר עם ד' ית' וגר עמו במחיצתו ית' בלבו אע"פ שגופו נמצא תוך העוה"ז הגשמי עם כל בלבוליו, בכ"ז מאחר שבלבו הרי הוא קשור וגר עם ד' ית' ושם כל בטחונו תמיד בד' ית', הוא מרגיש תמיד את השעשוע וחמימות ומסירות מאביו שבשמים ויש לו העונג ושמחת והנאת ואושר החיים תמיד יום ולילה, ולכן כל הצער ומכאובים שעוברים עליו בעוה"ז אינם נוגעים (כ"כ או) כלל ללבו מאחר שהוא נמצא בתוך היכל המלך בבית אביו ואמו ונסמך עליהם וכל פעם שנזכר מהם מתמלא לבו שמחה ושעשוע מזכרונם תמיד וזה לבד כבר מוציאו את לבו מלחציו וצערו, ואדם כזה הוא מרגיש טעם אחר לגמרי בחייו מאדם המוני שנופל ורובץ תחת המשא של העולם הזה החשוך והמר.

וכמה גדולה הרחמנות על מי שאין לו מושג מטעם חיים אמיתיים כאלו והם כיתומים ואין אב כאסורים ושבויים שאין להם גואלים.

ובאמת כשנתבונן נבין שאנשים האלה הם יותר מסכנים מיתומים רגילים שהרי הם דומים ליתום בחיי אביו שהרי מי שהוא יתום באמת ואין לו אב ואם הרי עכ"פ כולם מרחמים עליו ומנסים להעניק ולהשלים מה שחסר לו ולמלאות מקום אבותיו, משא"כ מי שיש לו אב ואם ומקום איפה לגור אלא שמכח בחירת עצמו וטפשותו התרחק מהם ואינו גר אצלם בביתם ואינו מקושר אליהם כלל, אזי אפילו כשיהיה במצוקה היותר גדולה ובצער וצרה לא ירחמו עליו בנ"א ולא יעזרו לו מכיון שהרי יש לו הברירה והבחירה לחזור אליהם ולייצר אתם קשר כראוי בין בן לאב.

וכמו״כ הוא בענין המדובר כי לכל יהודי יש לו הברירה לגור יחד עם אבינו האמיתי שבשמים ע״י שיחיה בלבו את הקשר התמידי עם השי״ת ואז יהיה מאושר ויחיה חיי שמחה ונחת ושעשוע כראוי לבן מלך כנזכר.

ועל כן על כל יהודי לדעת שהבית שלנו הוא אצל האבא שלנו הרבש״ע וזה העוה״ב שלנו אבל העוה״ז הוא בית זר לנשמתינו, וגם יש לדעת שעד כמה שבעוה״ז מבינים שיש כזאת הרגשה שכל א׳ רוצה לדור ולהיות בבית שלו הרי שבעולם העליון ההרגשה הזאת שחפץ להיות במחיצת הרבש״ע שהוא הבית האמיתי של הנשמה הטהורה היא פי אלפי אלפים יותר גדולה מזה עוצם וגודל וחוזק ההרגשה, ויש לו לאדם להתבונן הרבה בכל זה ולהבין מה הוא מפסיד בזה שאין לו הכרה וקשר עם אביו האמיתי שבשמים ויתקן את דרכיו, וכשיראה ד׳ יתׄ כך ירחמהו ויקרבהו אליו כמש״כ דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו (ישעיה נ״ז י״ח), וייטיב לבו לעולם בס״ד.

ג׳

והנה היות ואנו עומדים עתה בימי בין המצרים שזמן זה הוא מיועד להתאבל על חורבן ביהמ״ק ועל גלותינו, ובאמת ענין זה נוהג גם כל השנה כולה שאסור לנו לשכוח ולהסיח דעתינו מזה בשום פעם ואפילו בעת שמחתינו אנו חייבים לעשות זכר להחורבן כמו שלמדו חז״ל מהפסוק (תהלים קל״ז) אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי, ויותר מזה שיש מצוה לישב ולהתאבל על החורבן אחרי חצות הלילה כמו שכתוב בשו״ע (או״ח א׳ ג׳) שראוי לכל ירא שמים שיהא מיצר ודואג על חורבן ביהמ״ק, אלא שעיקר זמנו שנקבע להרבות באבילות החורבן הוא זמן זה של בין המצרים, לכן נזכיר גם כאן מענין הצפייה להגאו״ש.

ועוד יש להעיר שענ״ז של אבילות וזכר לחורבן שייך גם לענין לבוש הצניעות כמו שהזהירו בספרי מוסר שלא להתלבש בבגדים יקרים ויפים ביותר כדרך העשירים ובנות מלכים שחוץ מטעם הצניעות (שמבואר בפוסקים) יש למנוע גם מטעם זכר לחורבן שאסור לנו לשכוח שאנו בגלות ובאבילות על החורבן אשר לכן לא מתאים לנו להתלבש בצורה כזאת שמראה ששכחנו מאבלינו וצערינו.

והנה כמו במשל הנזכר שא״א לאדם להיות רגוע כשהוא מרוחק ומגורש חוץ לביתו כמו״כ שייך ענין זה גם לגבי הגאו״ש שבאמת הנפש ועומק הלב שלנו אינו רגוע ואינו מוצא מנוח כל זמן שאנו עדיין בגלות וחסר לנו הבהמ״ק והשראת השכינה והגאו״ש שבכל זה תלוי כל מציאות חיינו באמת וכמו שאנו מתארים את בהמ״ק כשאנו מתפללים על החזרת בהמ״ק בלשון הזה לכונן את ״בית חיינו״ (יד), ואע״פ שאין כל אחד מאתנו מרגיש כך זה רק מפני שהתרגלנו כ״כ הרבה שנים למצב הזה ועי״ז שכחנו מהרגשה זו ואנו בתרדמה גדולה, ועוד שבמשך הזמן

שהתרגלנו בחיים מגושמים התגשם לבנו ונעשה עליו כיסוי ואטימה, ולכן ההרגשה הזאת נסתרת בעומק לבנו (מתחת הכרתנו) ואין אנו מרגישין אותו בחצוניות והתגלות לבנו, אבל אחרי שנזכה להגאו״ש ב״ב נתעורר ונרגיש החילוק וההבדל בין זה לזה עד שנתבייש מעצמינו איך יכולנו להתרגל לחיות בלי זה ונתבייש ג״כ מאבינו שבשמים כמו ילד שנתרחק מאביו לזמן הרבה עד ששכח לגמרי ממנו ולא שולח לו שום מכתב ולא מתעניין עליו כלל, ואח״כ כשחוזר לבית אביו הרי הוא מתחיל להתבייש על זה מאוד עד שפשוט מתבייש להתראות לפני אביו ולהביט בפניו וכשאביו מדבר אליו ה״ה רוצה להסתיר פניו מרוב בושה.

ומכיון שכך שאע״פ שכל זה נשכח מלבנו עתה ומכוסה מהכרתינו ואין אנו מרגישים את כל זה הרי זה רק מחיצוניות לבנו אבל עם כל זה ה״ז נמצא בעומק לבנו מתחת הכרתינו, לכן עלינו להאמין שכך הוא באמת שבעומק לבנו אנו מתגעגעים מאוד להגאו״ש ולבית מקדשינו, ובזה יובן מה שאנו אומרים בנוסח האני מאמין אחכה לו בכל יום שיבא שלכאורה אם אין האדם מרגיש כך איך מותר לו לומר כך שה״ה ח״ו כדובר שקרים אשר לא יכון לנגד עיניו, אלא יש לומר שכל זה אנחנו אומרים על סמך מה שאנחנו מאמינים שבעומק לבנו ונפשנו אנו באמת מחכים לביאתו, ועל זה אנו מכוונים במה שאנו אומרים אחכה לו בכל יום שיבא, וכל זה גם המשך על האני מאמין כלומר לא רק שאני מאמין בביאתו אלא אני מאמין גם שאני מחכה לביאתו (טו) בגעגועין כאלה שבכל יום עומק לבי יושב ומצפה שהלואי שיבא כבר היום ואין לי סבלנות לחכות אפילו עוד יום אחד (טז).

וכל זה נכלל במצות אנכי ד׳ אלקיך וגו׳ לפי מה שנתבאר לעיל (בפרק ב׳ אות א׳) שאנו חייבין להאמין שאנו באמת בנים לד׳ הקשורים אליו והוא נקרא אלקינו ואבינו ולכן גם הדבר הזה ברור הוא שבעומק לבנו אנו מתגעגעים אליו כמו טבע כל ילד לאביו, וכמו שאנו חייבים להאמין שאנחנו בנים לד׳ אלקינו ושהוא ית׳ אבינו וקשורים אנו אליו כך אנו חייבים להאמין שבעומק לבנו אנו מתגעגעים לגאולתנו וגאולתו ית׳ ולחזור לביתו וארמונו.

ועפ״י האמור תתיישב תמיהה גדולה שיש בדברי הרמב״ם (פי״א ממלכים ה״י״א) שכתב שכל מי שאיננו מאמין בביאת המשיח או שאינו מחכה לביאתו הרי זה נחשב מין ע״כ, ולכאורה אין זה מובן שבשלמא מי שאינו מאמין בביאתו הרי זה חסרון באמונתו אבל מה שייך ענין חוסר החיכוי לביאתו לענין חוסר האמונה, ועפ״י האמור מובן היטב שמי שאינו מאמין שהוא באמת מחכה לביאתו הרי זה אומר שח״ו אינו מאמין שהוא באמת בן לד׳ ונמצא הרי הוא עובר בזה על מצות אנכי ד׳ אלקיך שנצטוינו להאמין כך ולכן ה״ה נחשב מין ופירוש זה הוא כפתור ופרח בס״ד.

ועל דרך זה יש להבין ג״כ מה שאנו מתפללין כל יום פעמים אין מספר על הגאו״ש וצמיחת בן דוד והתגלות מלכותו ית״ש בעולם בתפלת שמו״ע ובאמירת קדיש שאם אין האדם מכוון ומרגיש בלבו שהוא זקוק לזה הרי הוא כדובר שקרים ומהתל ומזלזל בכבוד ד׳ ח״ו שאפילו המדבר כך לפני מלך בשר ודם כאלו אכפת לו על כבוד המלך ומלכותו והוא עושה כך רק מן השפה ולחוץ ולבו בל עמו בודאי יחרה להמלך על זה, ואיך א״כ יעיז האדם ולא יבוש לעשות כך ח״ו לפני ממ״ה הקב״ה, אך לפי האמור יש להבין שמכיון שאנו מאמינים שזה רצוננו ורצון לבנו באמת לכן אפשר לנו לבקש על כך ואין זה כמהתל ח״ו.

וענין זה הנזכר נוהג גם בכל שאר חובת הלבבות כמו אהבת ד׳ ית׳ וכדו׳ (וכמו״כ הוא לגבי בטחון בד׳ וכדו׳) וכמש״כ מפורש הרמב״ן להסביר איך נצטוינו במצות אהבת ד׳ שהרי א״א לאדם לכוף את לבו לאהוב דבר שאינו מרגיש כך מטבעו, וכתב לבאר שהאהבה לד׳ נמצאת נטועה בטבע בתוך לב של כל יודי והמצוה עלינו הוא לגלותו ולהוציאו לפועל (יז) ע״כ, וכמו״כ הוא לגבי כל הי״ג עיקרים שעל יהודי להאמין, וכל זה כלול במצות אנכי ד׳ אלקיך גו׳ וכמבואר לעיל כי כל זה נטע ד׳ בקרבינו בזה שמייחד שמו עלינו להיות נקרא אלקי ישראל כי בלי כל זה לא שייך שיהיה נקרא אלקינו וכמבואר.

ואע״פ שבודאי אין האדם יוצא ידי חובתו בזה לבד שהוא מאמין שכן הוא בעומק לבו אלא עליו לעבוד עם עצמו עד שירגיש את זה גם בחיצוניות לבו, בכ״ז אחרי שמאמין שכך הוא באמת בעומק לבו וגם משתדל כפי כחו לגלות אותה בהרגשותיו כבר אינו נחשב כדובר שקרים ח״ו ומותר ומצוה לו להתפלל על כך על סמך זה.

פרק ו׳

א׳

ועתה עלינו להתבונן על שורש הענין למה באמת ירדנו ונפלנו בדורינו היום מכל הענין הנזכר ונשכח מאתנו כ״כ הדבר הזה הפשוט ביותר שהוא כמו הכח והחיות לכל התורה ומצות שלנו וכמו״כ ירדנו מכל צורת החיים והתמימות שהיה בכל הדורות הלא אלו הדברים הפשוטים הם יסוד דתינו ואמונתינו מהי״ג עיקרים.

אלא יש בזה סוד להבין מה שגורם החילוק וההבדל בין הדורות שלפנינו להיום, ובכדי להסביר ולבאר ענין זה ולגלות הסוד הזה נקדים לבאר ענין א' תמוה מה שהיה בעת מ"ת כשהרבש"ע נתן התורה ובא לדבר עם בנ"י נחרדו בנ"י ופרחה מהם נשמתם והחזיר להם השי"ת תיכף נשמתם, ולכאורה צריך להבין מדוע היה נצרך זאת והלא השי"ת הוא כל יכול והיה יכול לעשות שלא תפרח מהם נשמתם, והאם לא היה יותר יפה כך שלא תפרח הנשמה באמצע מתן תורה, והאם יפה שבאמצע המעמד הנבחר ובאמצע החתונה היותר גדולה תפרח הנשמה, ואע"פ שנעשה נס וחזרה נשמתם, והרי זה דומה למשל שבאמצע חתונה נהיה איזה אסון והמחותן נופל ומתעלף ומביאים "הצלה" והצילו אותו, אע"פ שהצילו אותו בכ"ז בודאי שזה עשה הפרעה לחתונה, ובודאי היה יותר נעים אם לא היה מתרחשת ההפרעה באמצע השמחה, וא"כ מדוע עשה ד' כזה מעשה באמצע מתן תורה, אך התירוץ הוא שהרבש"ע רצה ללמד אותנו בזה שכדי לקבל את התורה אפשר רק במסי"נ וצריכים להיות מוכנים שתפרח הנשמה עבורה וזהו מתן תורה ובלי זה א"א לקבל התורה.

וכך לימדו אותנו אמותינו וזקנותינו שהיה להן מסי"נ על כל דבר של יהדות, ומכל שכן על הצניעות שהיה להן על זה מסירות נפש גדולה כזאת שאין לתאר, ויש גם הרבה מעשיות ישנות על זה בספורי מעשיות וכדאי וראוי לקרותם ולהקרותם לבנותינו ולבנינו, והיום לא קוראים מעשיות ישנות שהיום יש כבר סיפורי מעשיות חדשים בצורה אחרת לגמרי, שלמדו מהגוים (להבדיל) לכתוב ספרי סיפורים שמושך עיניהם ומושך את הילדים לגשמיות ולעוה"ז, ואת זה מחשיבים ליפה ומושך, ואת הספורים הישנים עזבו ולא מדפיסים שוב בכלל, ופעם חיו עם המעשיות הישנות מהדורות הקודמים שמהם היו רואים את המסי"נ שבכל הדורות, וכן יש גם ספורי מעשיות מזמן האינקוויזיציה איך שנשים מסרו את נפשן בעינויים קשים ולא ויתרו על כל שהוא של צניעות, וזה מה שנספג ללבם של הילדים.

וזכורני איך אמי ע"ה היתה רגילה לספר לנו, שהיא היתה נשואה עוד לפני השואה, והיא גרה בעיר גדולה עיר ואם בישראל שהיו שם כמאה אלף יהודים חרדים שגרו שם, שברחו לשם אחרי מלחמת העולם הראשונה, אך לדאבוננו המצב שם כבר היה חלש בצניעות, שכידוע אחרי מלחמת העולם הראשונה התחיל העולם להתקלקל, וירד מאוד מאוד מצב הצניעות, והיא היתה רגילה לומר לבנותיה, אתן לא יודעות כלל מה הן נסיונות, והיתה מספרת שהיא היתה היחידה בעיר מהדור הצעיר שם במטפחת על הראש ובגדים ארוכים ושרוולים עד כף היד וכו', והחברות שלה היו עושות ממנה ליצנות וצוחקות ממנה, ועל דרך זה היו לה הרבה נסיונות על צניעות, וכך היא גדלה במסי"נ וקיבלה הכח מאביה ואמה שהכניסו בה את נשמת היהדות וע"י כך היה לה הכח והרצון למסירות נפש, וכך היו הסבתות שלנו הצדקניות מדורות הקודמים, וא"א להיות

כמוהם בלי מסירת נפש, וא״א לבנות ולגדל דורות יראי ד׳ וצדיקים בלי מסירת נפש על הדברים הפשוטים ועל כל מה שהזכרנו.

וכמו״כ א״א להביא ולהמשיך את הגאולה השלימה בלי מסי״נ, ומהו המסי״נ שאנו יכולים לעשות, והרי אנחנו לא רוצים שיבואו הגוים שיהרגו ח״ו יהודים ויהא המסי״נ חלילה וחס כפשוטה, וא״כ מהו המסי״נ שאנו צריכים לעבור, אלא מובא מהרה״ק מרוז׳ין זי״ע שסיפר שבשמים היתה אסיפה בבי״ד של מעלה שדנו מה לעשות שאיך יתקנו את כל התיקונים שצריך לתקן, והלא הדורות יורדים ואנשים מתגלגלים כ״כ הרבה פעמים ולא גומרים את התיקונים, ואיך יתוקנו כבר כל העבירות והחטאים שעשו ואיך יזכו כל האנשים לתיקון ולגאולה שלימה, שהלא צריך כ״כ הרבה יסורים לסבול כדי לתקן ולכפר את כל העבירות ואין אפשרות לזה, וקבעו והחליטו בשמים ופסקו שיהא דבר יותר קל שיוכלו לתקן בו את האנשים, שיהיו יסורים שיוכלו לסבול ולא יזיק לאנשים, וזה יסורים של בזיונות ובזה יהיה להם כפרה, שבזיון אחד יהיה נחשב כמו הרבה סיגופים, ובבזיונות נשאר האדם בריא ולא כמו בשאר יסורים שמחלישים את כל האדם וא״א לתת הרבה יסורים לאדם שלא יכול לסבול, אך בזיונות הם דבר שאדם יכול לסבול ואין מזיקים לבריאותו, וקבעו בשמים שהבזיונות יהיו הכפרה היותר גדולה עכדה״ק, ולפ״ז מובן מה המסי״נ שאנו יכולים לעשות היום דהיינו לקבל באהבה ושמחה את כל הבזיונות שעובר עלינו עבור יראת השם ועבודתנו את ד׳ ית׳.

וענין זה כבר מובא ג״כ בשם הרמ״ק (בספר קול בוכים מתלמידו הק׳ הר״א גאלאנטי וכך כתב שם, מרגלא בפי מורי) שמכל התשובות שבעולם המעולה שבכולם למרק החטאות והזדונות והפשעים היא סבילת העלבונות והחירופים והגידופים והוא מעולה יותר מכל מלקויות וסיגופי תעניות שבעולם, ע״כ.

ב׳

והנה איתא בגמ׳ (סנהדרין צז.) שבעקבתא דמשיחא יתקיים הפסוק (ישעי׳ נ״ט ט״ו) ״וסר מרע משתולל״, פירוש שמי שיפרוש מהרע כולם יגידו עליו שאינו אדם מן הישוב ויצחקו עליו ויבזוהו, ויש כאן דיוק קטן מה שיש לדייק, שלכאורה מה הלשון ״וסר מרע״ דווקא, ומדוע לא נאמר בסתם שמי שיהיה צדיק ויעשה טוב יהא משתולל, ומלשון ״וסר״ משמע שהכוונה לומר שדווקא מי שיפרוש מהרע שהיה נמצא בו מקודם הוא יהיה נחשב בעיני הבריות משתולל, ולא מי שהיה תמיד צדיק גם מקודם.

ובכדי לבאר הענין באר היטיב נקדים שהנה דברנו מקודם שאנו צריכים תיקון, שכולנו נשמות מגולגלות שירדנו פה שוב לעולם לתיקונים, וצריכים להבין מדוע צריך היום להיות כזה מצב, שאשה שרוצה להיות

יותר צנועה צריכה לעבור בזיונות ובלי בזיונות לא יתכן, ובכל מקום יש בזיונות למי שמשנה ממה שרגילים שם בסביבה ההיא, ולמשל במקום שמאד רחוקים מאידישקייט ל״ע ואחד מהם רוצה להתקרב קצת לאידישקייט כולם צוחקים ממנו ואומרים עליו שירד מהדעת, ובמקומות יותר חרדים וא׳ שהוא רוצה להוסיף יותר באידישקייט יותר מהאחרים שמסביב ג״כ מבזים אותו ועושים ממנו ליצנות, ואפילו במקומות שמאד חזקים באידישקייט שכבר נמצאים שם במקום זה צדיקים וצדקניות רבים ובכ״ז אם מישהו רוצה להיות קצת יותר מהדר ומחמיר מהאחרים ג״כ עובר עליו בזיונות ומדוע צריך להיות כך.

וקורה אצל הרבה משפחות שהם בעצמם מחמירים ומהדרים יותר מאחרים ומכל הסביבה והעדה שלהם, ובכ״ז כשהבנים רוצים להשתפר ולהיטיב דרכיהם עוד קצת יותר אז עובר עליהם הרבה פעמים מלחמה מהמשפחה ומהוריהן עצמן (חוץ מהסביבה) במקום שהאבא והאמא הרי הם היו צריכים לרקוד משמחה שצאצאיהם נהיים יותר טובים ולמה צריך להיות כזה מצב.

ועוד מצוי היום כשנשים רוצות להתחזק ולהוסיף הידור בצניעות ורוצות להתאים עצמן לדרך אמותינו הקדושות נמצאים כאלו שאומרים על ההידורים של הנשים הצדקניות שזה דברים חדשים ואין צורך בהם, אמנם הבחינה לדעת באמת מה יש להוסיף ומה לא המדידה בזה הוא כך שאם רוצים להתאים את עצמנו ולחזור לדרך הישנה איך שהלכו בדורות הקודמים, הרי זה הדרך שהרבש״ע קבע, וזה הדרך של שרה רבקה רחל ולאה, אך דברים חדשים באמת אסור לחדש, אך האמת הוא שאלו שאומרים שההידור בצניעות הוא חדשות הם המחדשים, ואלו שהולכים עם פיאות בודאי שהם המחדשות, והמהדרות ומקפידות זה להיפך שחוזרים בזה לדרך הישנה של האמהות הקדושות.

ג׳

ויש לפרש בזה את הפסוק ״שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך״, דלכאו׳ יש לדייק מדוע צריך את הזקנים ומדוע לא מספיק ששאלת את אביך, אלא התשובה שלא תמיד צריך לשמוע בקול אביך, שהנה יש כאלו שטוענים שהאבא והאמא לא רוצים שתלך הבת בכזאת צניעות והרי יש מצות כיבוד אב ואם, אך בכ״ז כשאבא ואמא מבקשים דבר נגד שלימות הצניעות אסור לשמוע בקולם, וכל זה פשוט ומבואר כן בפוסקים.

ויש נשים שפשטו מעצמן את הפיאות נכריות והלבישו מטפחות מהודרות, ובאות אמהותיהן וטוענות עליהן שאתן מצערות ומביישות אותנו בזה, והיה אצלי כמה פעמים מעשיות מאנשים שבאו לשאול מה לעשות בכזה מצב, ואמרתי להם שישאלו הבנות את האמהות איך הלכה אמם או זקנתם, שודאי שהלכו כולן עם מטפחת, ואיך היה להם מותר

לצער את האמהות מדורות הקודמים ולהוריד מהמטפחת לפאה נכרית, ואיך שכחו כמה הם גרמו צער לאמותיהן בזה ובודאי שעברו על מצות כיבוד אב ואם, אבל בזה שהבנות משתפרות אין בזה חיוב לציית לאמותיהן כלל מכיון שמבקשים שישנו מדרך מסורת אמותינו ואבותינו וזה מבואר בפסוק ע״פ פשוטו של מקרא שהפסוק אומר ״שאל אביך ויגדך״ אך כל זה אימתי בזמן ״שזקניך ויאמרו לך״ שהאבא אומר לך אותו הדבר שהיו אומרים הזקנים מדורות הקודמים אזי תשאל אותו ותציית בקולו, עכ״פ יש להתבונן בענין הזה למה יוצא כך ההשגחה העליונה שאלו הרוצות להתחזק ולהדר יותר הורידן הקב״ה לעולם אצל משפחות והורים אלו שילחמו נגדם ועי״ז שניהם סובלים צער ההורים וצאצאיהם יחדיו, ולמה לא עשה הבורא ב״ה שאלו שידוע לפניו שירצו להדר יותר ירדו אצל משפחות שמתאימים להן ושעכ״פ יעריכו ויכבדו את זה, וכך יהיה שלום על ישראל .

אך ביאור הענין הוא כנזכר, שכהיום בתקופתינו ודורינו זה ירדנו לעולם בעיקר רק בכדי לתקן קלקולים שעשו הדורות שלפנינו ואנו מחזירים את העטרה ליושנה, והתיקון נעשה באופן של מידה כנגד מידה, שההולכות עם פאה נכרית גרמו בזה צער לזקנותיהן מדורות הקודמים שהלכו עם מטפחת, ועכשיו מקבלות תיקון במה שיש להן צער מבנותיהן שחוזרות לדרך הצניעות, ולכן אשריהן וטוב להן וברכה היא להן מה שילדיהן אין שומעין להן אלא חוזרין לכיוון הראוי בזה שרוצות להיות יותר טוב מההורים.

ויש עוד לומר שהנה כבר הזכרנו שכולנו מגלגולים, ויתכן מאד שכל אלו שיש להם רצון להתחזק בצניעות ועובר עליהן נסיונות וקושי, אולי הן אותן הנשים שבדור הקודם התקלקלו ונפלו ולכן נתנו להן הזדמנות לרדת שוב לעולם לתקן ע״י שיעברו את כל הנסיונות והבזיונות וכשיעמדו בנסיון עושים תיקון גמור למה שפגמו בגלגול הקודם שחפשו ל״ע למצוא חן ברחוב ועכשיו יהיה להן בזיונות ברחוב לכפר זאת, וכן יש לומר לגבי ההורים שאין רוצים שבניהם יהיו יותר צדיקים מהם ויש להם צער מההידור שלהם, וישנם גם הרבה משפחות שההורים חפצים ואומרים שהלואי שבניהם יהיו יותר בשלימות הראויה מהם, ומדוע הרבה פעמים דווקא להורים שלא רוצים זאת ויש להם צער מזה ולהם דווקא יש בנים שרוצים להדר יותר מהוריהם, אלא שזה תיקון לשניהם, שגם ההורים יתכן שפגמו בדורות הקודמים שלא חינכו את בניהם כראוי, ולא הכניסו בבניהם אהבת ד׳ וגרמו לבניהם שיתקלקלו (אמנם לא היו כ״כ רשעים אלא שלא חינכו כראוי) וצריכים היום לסבול תיקון מהצער מבניהם שחוזרים לחינוך הראוי שהם החסירו וזה טובה לילדים וטובה להורים.

ובזה נוכל להבין בס״ד עומק הכונה והפירוש במה שהקשינו לעיל (בתחילת אות ב׳) למה דוקא מי שיהיה ״וסר מרע״ הוא יהיה ״משתולל״,

והביאור הוא כך כי מי שנולד במשפחה שכולם הולכים בצניעות הראויה כמו שהלכו הנשים הצדקניות הזקנות שלפנינו, הרי לבניהם שממשיכין בדרכם אין קושי ונסיון כי גם הוריהם וקרוביהם שמחים בבנים שהולכים ג״כ בצניעות, ולכן לא נאמר שהעושה טוב משתולל, אך הסר מרע הוא משתולל, שחינכו אותו אחרת ועכשיו הוא בא לסור מהרע אז הוא צריך לעבור התיקון שיחשב בעיני אחרים כמשתולל, שמסתמא מאחר שהורידו אותו משמים במשפחה כזאת שיתחנך בדרך הלא נכונה הרי זה סימן שבודאי כבר יש לו קשר להרע מגלגול הקודם ועכשיו צריך לתקן את זה ע״י הבזיונות, וכן באלו שנולדו במקום שאין שומרים תומ״צ ל״ע והם צריכים הרבה מסי״נ לפרוש מסביבתם ולחזור לדרך התורה, הרי זה בשבילם תיקון למה שהחסירו בדורות הקודמים, שלכן נולדו באופן כזה שיצטרכו להלחם על האידישקייט במסי״נ.

ועוד יתכן שהיו בגלגול הקודם צדיקים, וכמו שרואים בהרבה בעלי תשובה שנהיים צדיקים גדולים וזה סימן שכבר היו בגלגולם הקודם צדיקים, שמה שמרגיש האדם אש קודש בלבו לעשות מצוה הרי זה מוכיח שזה היה אצלו כבר בגלגול הקודם, אך בכ״ז היה חסר להם מסי״נ, והיה חסר להם השלימות בגלל זה, ולכן שלחו אותם שוב לעוה״ז לתקן שיצטרכו למסור נפשם על אידישקייט ע״י שירדו לעולם במשפחה שלא נותנים לשמור תומ״צ ויצטרכו להלחם במסי״נ.

ואמנם אין לנו היום המסירות נפש של כבשן האש כמו נסיונות אברהם אבינו, שאין היום אבא כתרח שרוצה להרוג את בנו בגלל שנהיה מאמין בד׳, אך בזיונות ישנם וזה המסי״נ של היום.

וזהו ״וסר מרע משתולל״ שכך יהיה וכך צריך להיות וזה דבר טוב, שמי שירצה לפרוש מהרע שרגיל בו שהתחנך כך וירצה להיות יותר טוב יאמרו עליו שיצא מהדעת, ויהא לו נסיונות ובזיונות, כי זה הוא תיקון לאלו שצריכים תיקון וזה גם ההכנה לגאולה השלימה, שבזה אפשר להביא את הגאו״ש ואלו הנשים שיש להן הנסיונות האלו לא יודעות איזו זכות יש בידיהן, כי אינן יודעות מדוע צריכות לסבול כל כך על שהן רוצות להיות טוב, אלא שזהו האושר והתיקון שלהן, ויש להן לרקוד משמחה.

ד׳

והנה ישנן כאלו שיש להן השגה שצריכים להשתפר בצניעות אבל סולדין מזה מכח הסביבה ומשפחתן וחושבות בלבן שמכיון שהקב״ה הוריד אותן בסביבה או משפחה כזאת אשר ע״ז קשה להן מאוד ללכת נגד רוחם ולהיות שונה מהן הרי זה בודאי הוכחה שאין זה מבוקש מהן ואנוסין הן, אבל לפי האמור יוצא שיש להן להבין שאדרבה שמכיון שניתנה להן ההשגה שצריך ורצוי להיות אחרת הרי זה בודאי מתנה שהעניקו להן מן השמים בכדי שיוציאו את זה לאור בפועל ומה שמוקפין

הן בקישיים ונסיונות זה דוקא מכוון בכונה כך כדי שיהיה להן עי״ז תיקונן הנצרך להן, והרי כל זה סימן להן מה שעליהן לעשות ולתקן וע״כ ישמחו בחלקן ויתפללו לד׳ שיהיה בעזרן לעמוד בנסיונן וישיגו תקונן בשלימות, וכמו״כ הורים שבנותיהם משתפרות וזה גורם להם צער או בזיונות, יש להן להתבונן בזה ולהבין שכל זה היא רק לטובתן כנ״ל ועי״כ יתגברו על הרגישן ואע״פ שקשה וכואב להן מכח התגברות הרגשת חומרן בכ״ז בעומק לבן ינחמו ויחזקו את עצמן וישמחו על שמקבלין תיקונן כי בזה תלוי תיקונן אם ישמחו בזה כדאיתא בגמ׳ (ברכות ה׳.) שיסורין שמכפרים היינו דוקא כשמקבלין אותן באהבה, ולכן אם יקבלום ההורים באהבה ולא יקפידו על בנותיהן וישימו ידם לפיהם ויקיימו בזה והשיב לב אבות על בנים עי״ז יקבלו התיקון ומכש״כ אם ישמחו, ובן בנו של ק״ו אם יתעוררו גם הם לתקן עצמן בענין הצניעות אזי יקבלו תיקונן בשלימות הגמור ויתקיים בזה גם והשיב לב בנים על אבותם שלום על ישראל ובא לציון גואל בב״א.

ויש הרבה נשים שנעצרות באמצע הדרך, שהגיעו עד לפני פלטרין המלך ושם נעצרו, משום שלא מבינות מדוע צריכות לקבל בזיונות ולכן לא עומדות בנסיון ונופלות, ואם היו מבינות גודל המצוה וגודל השכר שעומד לבוא עליהן שיזכו להכנס במחיצת האמהות הק׳ ובמחיצתו של הקב״ה היו מתחזקות נגד כל העולם בתוקף והיה מתבטל מהן הנסיון, וכואב הלב על הרבה שכבר עברו חצי דרך והגיעו כבר לפלטרין של המלך ולא נכנסים בסוף משום שלא היה לא נעים ולא נח, וזה רחמנות.

ולכן צריכות תמיד הנשים לזכור כשעושים דבר ברוחניות, מה עושים פה ולמי עושים, וכל העבודה שלנו בעוה״ז הוא להתקרב לרבש״ע, ומה אכפת לי מכל האנשים המפריעים והלא באמת הרי זה טובה גם בשבילם, שזה יביא את הגאולה השלימה. עוד יש להן להנשים האלו המתחזקות בצניעות ומקבלות עבור זה בזיונות ועלבונות לדעת ולהתבונן ולחשוב על חשיבות הענין להחשיב את מה שעושים, שכל דבר קטן שעושים היום באידישקייט וירו״ש כשיש בזה קצת בזיונות בשביל דרכי הרבש״ע, הרי צריך לדעת כמה שחשוב זאת אצל הש״י, כמו שהזכרנו (בפרק ב׳ באות ג׳) במשל שאדם התלונן שאין לו נחת מבניו שחלקם בכלל לא הולכים בדרך הנכונה ואלו שהולכים בדרך הנכונה הרי זה בלי לב והרגשה ואין נאמנים לאביהם, והנמשל בזה שיש לרבש״ע ג״כ כזה צער כביכול מכלל ישראל שחלק גדול מנותק לגמרי מאידישקייט והחלק ששומר אידישקייט הרי לצערינו עפ״י רוב חסר הכונה הנכונה כי עבודת אבינו שבשמים היא היום בלי לב ואהבה ונאמנות והכרה בהרבש״ע ובלי הכרה שהוא אבינו האמיתי שבשמים והרבש״ע כביכול מצטער מאוד על זה, וכל אחד שמשתנה ומטיב יותר את דרכו ומקרב את לבו אל הרבש״ע ומתחיל לקבל הרגשה אל הרבש״ע ועושה המצוות ברגש של אהבת ד׳ ומכל שכן כשסובל קצת בזיונות על הכבוד של אביו שבשמים הרי זה כ״כ חשוב בשמים שמתפאר הש״י בקצת בניו היחידים המוצלחים והנאמנים שיש

לו, וצריך לדעת שיש כ״כ מעט אחוזים שמוכנים לזה והם היחידים שיש לרבש״ע מהם נחת והרבש״ע ישא אותם כביכול על ידיו כשמשיח צדקנו יבא בקרוב.

ומה שישנם כאלו שמרגישים שסוכ״ס קשה להם לסבול הבושות והבזיונות שעובר עליהם ואע״פ שיודעות היטב מצד השכל את האמת הזו וככל מה שביארנו בכ״ז קשה להם מצד ההרגש לקבל הסבל הזה, יש להם לדעת בכדי להשקיט ולגרש כאב לבם וסבלם שכל זה יגמר בקרוב מאוד ויתבטל כל הכאב ויתהפך לתענוג כי משיח צדקינו כבר עומד אחר כתלינו וכבר מגיע בעגלא ובזמן קריב ואזי יהיה המצב בדיוק להיפוך שכל אלו שביישו את אלו שהתקרבו להש״י וכן אלו שהתביישו מהם יהא להן בושה גדולה ויחביאו את עצמם בחרפה מזה, ומי שסבל היום הבושות למען השי״ת הרי הוא יזכה להכבוד היותר גדול, ועל זה מבקשים כל יום בתפלה ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד, שהרי זה לכאורה כפילות לשון, אלא יש לפרש שלא נבוש בעוה״ז כדי שלא נכלם בעוה״ב שע״י שמתביישין בעוה״ז במה שאין ראוי להתבייש בזמן הקצר שעובר וכחלום יעוף, ע״ז יהיו נכלמים לעולם הבא שהוא לעולם ועד, וע״ז מבקשים שלא יהא לנו נסיון של בושה בעוה״ז שלא נכלם ע״ז לעוה״ב.

ה׳

עוד יש להן להנשים המתחזקות בצניעות לקיים ויגבה לבו בדרכי ד׳ ולדעת מה הן עושות בזה כי לא רק את עצמן הן מזכות אלא גם לכל העולם כולו ובזכותן יחזרו לבסוף כולם בתשובה, הן מטהרות האויר של העולם של היום מהזוהמה של הפריצות והשחתה ומאירות את החושך ששורה באויר העולם היום ועי״ז יתאפשר גם לשאר נשים הרוצות לראות האמת אלא שהחושך מסמא את עיניהן וע״י שיסורו קצת מן החושך יוכלו גם המה לראות האמת ויתקרבו לדרך ד׳ ית׳, ובכח זה יתעוררו בתשובה גם כל שאר הנשים שעדיין לא חזרו בתשובה וישובו גם הם עכ״פ מחמת הבושה, ומלבד כל זה יש לאלו הנשים שמתחזקות לדעת שבזכות מעשיהן הרי הן מבטלות חלק גדול מהקטרוגים בשמים ומונעות הרבה מהצרות ע״י כי מוסיפות בזה שמירה לכל הכלל כידוע שהפריצות מונעת את השמירה עליונה מאתנו ח״ו כמש״כ בתוה״ק (דברים כ״ג ט״ו) ולא יראה בך ערות דבר ושב (השכינה) מאחריך, וע״י הוספת צניעות נתוסף שמירה לעולם לעצור עכ״פ הרבה מהצרות שהיה עומד להיות עוד יותר ממה שישנו ד״י.

ויש לדעת שאפילו אדם א׳ לבד ומכש״כ כשישנם הרבה יחידים שמתעוררים לחזור ולהתקרב לד׳ ית׳, בכחם להכניס בכל ישראל הרהור תשובה, מכיון שכל ישראל הם בבחינת כאיש אחד, ולכן אם עושים מצוה במסי״נ ושוברים את הטבע של עצמו ומכוונים גם לזכות את כלל ישראל

(ואומרים בשם כל ישראל) מתעורר כח זה גם בכל הלבבות של כל הכלל שיוכל כאו״א להתגבר ולשבור טבעו המונעו ומעכבו מלקיים מצות ד׳ ית׳ וגם בכח הזה ששוברים הטבע (שהיא באמת כח הקליפה) בזה (במדה כנגד מדה) שוברים ומחלישים גם את כח הקליפה של כל העולם והגזירות (שהם מכח קטרוג הקליפות), וכמו שהיה בזמן היוונים שהיה גזירה שאסור למול את הבנים, והיו נשים צדקניות שהיו עולות לחומה ומלו את בניהן בגלוי לעיני כל ואח״כ היו מפילות עצמן עם בניהן שמלו מהחומה במסי״נ להקב״ה כי ידעו שכשיתפסו אותם בין כך יהרגו אותן ואת בניהן, וזה היה ההשגות במסי״נ של הנשים בדורות הקודמים והיום לא תובעים מאתנו כזה מסי״נ אלא קצת מסי״נ להתגבר על הנסיון שלא נתייחס לבזיונות, וזה ע״י שנזכור מה אנו עושים ולמי אנו עושים ואחרי כמה פעמים שמתגברים מתבטל הנסיון,

השי״ת יעזור שנזכה כולנו ל״ויגבה לבו בדרכי ד״״ ושיתעוררו על ידינו גם כל הכלל ישראל ונזכה כולנו יחד להתקרב לאבינו שבשמים ולהרגיש שהקב״ה הוא אבינו מלכנו הוא מושיענו והוא יושיענו ויגאלנו בעגלא ובזמן קריב ונתגעגע אליו ולהגאו״ש שנזכה כבר למלאה הארץ דעה את ד׳, וימלא כבוד ד׳ את כל הארץ ושיתגלה מלכות ש-די בכל העולם שכולם יראו שיש רבש״ע ושהוא אבינו ונזכה כולנו להיות במחיצתו של הקב״ה ביחד עם אבותינו ואמהותינו הקדושות בגאולה השלימה ברוב רחמים וחסדים בב״א.

ק ק ק

להוודע על כל שאר קונטרסים של הרב שיצא לאור על ידי מכון אור ישראל ולהשיגם

להתקשר להמשרד 025378603 / 025003437 ולבקש ר׳ משה חיים אדם הי״ו

לשמוע הרבה משיעורים ושיחות ודרשות הרב שליט״א בקול הלשון:
036173434 / 036171001

טלפון להשיג הקונטרסים ולמנדבים ולהערות בארה״ק:
לאנשים 057303547 \ לנשים 025389284 \ פקס 025002190

בארה״ב: 7182103417

כתובת לשלוח תרומות לאור הישועה ת.ד. 57934 ירושלים